

**Monikulttuurista väkivaltatyötä tekemässä
– Intersektionaalisten tekijöiden huomioiminen maahanmuuttajanaisten parissa tehtävässä turvakotityössä**

Taru Vitikka
Pro gradu –tutkielma
Sosiaalityön koulutusohjelma
Lapin yliopisto
2017

Lapin yliopisto, yhteiskuntatieteiden tiedekunta

Työn nimi: Monikulttuurista väkivaltatyötä tekemässä – Intersektionaalisten tekijöiden huomioiminen maahanmuuttajanaisten parissa tehtävässä turvakotityössä

Tekijä: Taru Vitikka

Koulutusohjelma/oppiaine: Sosiaalityö

Työn laji: Pro gradu -työ_X_ Sivulaudaturtyö__ Lisensiaatintyö__

Sivumäärä: 96 + 3 liitettä

Vuosi: 2017

Tiivistelmä:

Tutkimus käsittelee lähisuhdeväkivaltaa kokeneiden maahanmuuttajanaisten parissa tehtävää väkivaltatyötä turvakodeissa. Tutkielman aineisto on kerätty haastatteleamalla puhelimitse seitsemää turvakodin työntekijää ja aineiston analyysi on tehty sisällönanalyysia käyttäen. Tutkielman pääosassa on viiden ohjaajan ja kahden sosiaalityöntekijän puheissa rakentamat tulkinnat turvakodeissa tehtävästä väkivaltatyöstä monikulttuurisen kontekstissa. Haastattelut on tehty teemahaastattelulla. Tutkimus on aineistolähtöinen, jossa olen lähtenyt tarkastelemaan sitä, millaisia tekijöitä monikulttuurisessa väkivaltatyössä esiintyy ja on huomioitava turvakotien käytännön työn ja laajempien ilmiöllisten tekijöiden näkökulmasta. Laadullisena tutkimuksena metodologinen lähestymistapa kiinnittyy hermeneuttiseen tutkimusotteeseen, jossa keskitytään ihmisten väliseen kommunikaatioon ja sen tulkintaan. Hermeneuttiselle lähestymistavalle tyypillisesti olen pyrkinyt löytämään haastateltavien puheista myös kielikuvia sekä rakentanut teoreettista viitekehystä hermeneuttisen kehän mukaisesti, yhtäaikaaisesti tulkinnan edetessä.

Maahanmuuttajanaisten ääni ja tilanteet tulevat esiin työntekijöiden kokemusten ja työssäni käytetyn lähdekirjallisuuden kautta. Sisällönanalyysin keinoin aineistosta oli erotettavissa tekijöitä, jossa kulttuuri ja sen vaikutukset on huomioitava niin käytännön työssä kuin laajemmissa yhteiskuntapoliittisissa merkityksissä. Käytännön työssä ne nousivat esiin kohtaamisissa, kielen vaikutuksissa ja työorientaatioissa. Työntekijät huomioivat kulttuurisia tekijöitä väkivaltatyön prosessin eri vaiheissa sekä käyttivät työskentelyssä merkittävästi aikaa myös yleiseen sosiaali- ja palveluohjaukseen. Ilmiötasolla esiin nousi yhteiskunnan rakenteissa olevia tekijöitä, jotka määrittävät osaltaan maahanmuuttajanaisten toimijuuden mahdollisuuksia lähisuhdeväkivallan kysymyksissä. Nimesin nämä tekijät intersektionaalisuuksi, jolla tarkoitetaan useita samanaikaisia eriarvoisuutta tuottavia tekijöitä, jotka voivat vaikuttaa ihmisten toimijuuden mahdollisuuksiin. Aineiston perusteella maahanmuuttajanaiset joutuivat huomioimaan yllärajoitettujen ja kulttuuristen normien vaatimuksia suhteessa väkivallan kokemuksiin ja siitä selviytymiseen. Näin naiset joutuvat risteilemään väkivallan moninaisten seurausten lisäksi sosiaalisen todellisuuden ja rakenteiden välisten vaikutusten ristiaallokossa.

Asiasanat: Lähisuhdeväkivalta, maahanmuuttajat, monikulttuurisuus, väkivaltatyö, turvakodit, intersektionaalisuus

Suostun tutkielman luovuttamiseen kirjastossa käytettäväksi _X_ ja tutkielman luovuttamiseen Lapin maakuntakirjastossa käytettäväksi _X_ (vain Lappia koskevat)

Sisällys

1 Johdanto	1
2 Tutkimuksen kontekstuaalinen ja teoreettinen taustoit	5
2.1 Maahanmuuttajanaisiin kohdistuva lähisuhdeväkivalta	5
2.1.1 Lähisuhdeväkivallan määrittelyä.....	5
2.1.2 Maahanmuuttajanaisiin kohdistuvan lähisuhdeväkivallan selitysmallit.....	10
2.2 Monikulttuurinen väkivaltatyö	12
2.2.1 Monikulttuurisen työn vaatimukset	12
2.2.2 Väkivaltatyön perinteet ja nykytila Suomessa	14
2.2.3 Turvakodit väkivaltaerityisen työn toimintaympäristönä.....	17
2.3 Intersektionaalisuus väkivaltatyön kontekstissa	20
3 Tutkimuksen toteutus	25
3.1 Tutkimuskysymys ja tutkimuksen lähtökohdat.....	25
3.2 Tutkimuksen metodologiset valinnat	27
3.3 Aineiston keruu.....	30
3.4 Sisällönanalyysi analyysimenetelmänä	36
3.5 Eettisyys ja tutkijan asema.....	40
4 Kulttuurin huomioivat väkivaltatyön käytännöt	45
4.1 Monikulttuurisen väkivaltatyön vaatimukset	45
4.2 Kulttuurisensitiivinen kohtaaminen turvakodeissa	54
4.3 Dialogisuus ja oman kielen tärkeys.....	59
4.4 Kulttuuristen erojen huomioiminen väkivaltatyön sisällöissä	66
5 Intersektionaalisuus monikulttuurisessa väkivaltatyössä	70
5.1 Naisten epävarmuuden tilat	70
5.2 Eriarvoisuus palveluiden saannissa.....	77
6 Lopuksi	84
Lähteet	90
Liitteet	97
Liite 1.....	97
Liite 2.....	98
Liite 3.....	100

1 Johdanto

Naisiin kohdistuvassa väkivallassa on kyse globaalista ihmisarvoa loukkaavasta ongelmasta, jonka ennaltaehkäisemiseen ja poistamiseen on pyritty vaikuttamaan kansainvälisesti jo 1970-luvun lopusta lähtien. (Kyllönen-Saarnio & Nurmi 2005, 15). Suomessa maahanmuuttajataustaisten naisten ja tyttöjen kohtaamaan väkivaltaan on alettu kiinnittää huomiota 2000-luvulla kansallisten toimintaohjelmien sekä kansainvälisten sopimusten puitteissa. Suomen vuonna 1986 ratifioimassa YK:n naisten syrjinnän poistamista koskevan CEDAW-sopimuksen (*Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women*) istunnossa vuonna 2001 kiinnitettiin huomiota Suomessa naisiin kohdistuvan väkivallan yleisyyteen sekä maahanmuuttajanaisten huonoon asemaan. Maahanmuuttajanaisten todettiin olevan vaarassa joutua kaksinkertaisen syrjinnän kohteeksi sekä sukupuolen että etnisen taustansa vuoksi. (Kyllönen-Saarnio & Nurmi 2005, 15; CEDAW 2001, 40.) Yhteiskunnallisessa keskustelussa huomiota on kiinnitetty maahanmuuttajataustaisten naisten kohtaamaan kunniaväkivaltaan sekä etnisesti suomalaisten miesten kanssa avioituneiden maahanmuuttajanaisten kohtaamaan parisuhdeväkivaltaan (Hansen ym. 2016; Keskinen 2012, 294–295).

Vaikka naisiin kohdistuva lähisuhdeväkivalta on maailmanlaajuinen ihmisoikeusongelma ja jonka puuttumiseen on pyritty vaikuttamaan niin kansainvälisellä kuin kansallisella tasolla, on sen tarkasteleminen erityisesti heikommassa yhteiskunnallisessa asemassa olevien kannalta edelleen ajankohtaista. Maahanmuutto on ollut jatkuvassa kasvussa, joka on näkynyt erityisesti humanitaarista suojelua hakevien kohdalla (Sisäministeriö 2016). Maahanmuuttajien oikeudesta saada sosiaali- ja terveystalvueluita riippuvat maahantuloistatuksesta. Oleskeluluvan myötä kuntapaikan saaneet ovat oikeutettuja samoihin palveluihin kuin kansalaisetkin (THL 2017). Myös kansainvälistä suojelua hakevilla turvapaikanhakijoilla on oikeus saada vastaanottolain (2011/746) 25 §:n mukaisia sosiaalipalveluita, jos sosiaalihuollon ammattihenkilö arvioi ne välttämättömiksi sinä aikana, kun henkilö on auttamisen piirissä. Näihin kuuluvat myös velvoite järjestää palveluita lähisuhde- ja perheväkivallasta sekä muusta väkivallasta ja kaltoinkohtelusta aiheutuvaan tuen tarpeeseen (Sosiaalihuoltolaki 2014/1301). Lähisuhdeväkivallan kontekstista merkittävää on, että uudessa turvakotilaissa palvelun saantia ei ole rajattu, vaan laki on tar-

koitettu lähtökohtaisesti kaikille lähisuhdeväkivaltaa tai sen uhkaa kokeneille. (Laki valtion varoista maksettavasta korvauksesta turvakotipalvelun tuottajalle 2014/1354; Peltonen Joonas, 2016).

Tutkimuksessani tarkastelen lähisuhdeväkivaltaa kokeneiden maahanmuuttajanaisten parissa tehtävää työtä turvakodeissa. Työskennellessäni turvakodissa kiinnostuin siitä, palveleeko Suomessa ja länsimaissa tehtävä väkivaltatyö sellaisenaan naista, joka tulee erilaisesta kulttuurista. Vastaako universaali ote asetettuja tavoitteita, jos väkivalta on kietoutunut osin myös kulttuuriin rakenteisiin ja muihin päällekkäisiin ja risteäviin syrjintää tuottaviin mekanismeihin? Erityisesti pohdin käytännön työssä eteen tulevia kysymyksiä, joiden kohtaaminen saattoi aiheuttaa neuvottomuutta, kuten ylirajaisten perhesuhteiden ja yhteiskunnan rakenteissa olevien eriarvoisuutta tuottavien käytäntöjen vaikutuksia väkivallasta puhumiseen ja auttamisen mahdollisuuksiin. Yhtäältä pohdin, että kuinka paljon kulttuurista erilaisuutta työskentelyssä tulee huomioida tai sen avulla selittää? Vai ovatko mahdolliset ”kohtaamattomuudet” vain käytännön esteitä kuten yhteisen kielen tai käsitteistön puuttumisesta johtuvia kuiluja vuorovaikutuksessa? Toisaalta pohdintani ovat kohdistunut kulttuurisen puheeseen yleisesti ja sen kohtaamattomuuteen käytännössä, sillä kulttuuriakin enemmän ihmisen toimintaa voivat ohjata pelko tai hätä, mikä on yhteistä kaikille väkivaltaa kohdanneille ihmisille. Tähän tiedontarpeeseen lähdin rakentamaan pro gradu -työtäni osaksi kulttuurisensitiivisyyden huomioivaa väkivaltatyötä.

Väkivaltaisessa ilmapiirissä eläminen ja siitä irrottautuminen on moniulotteinen prosessi, johon vaikuttavat yksilön omien voimavarojen lisäksi myös yhteisön ja yhteiskunnan asenne ja tuki. Väkivallan kokemus kietoutuneena muihin rakenteellista eriarvoisuutta tuottaviin tekijöihin aikaansaavat tilanteen, jolloin auttamistyössä on huomiotava väkivallan lisäksi myös muut yhteiskunnasta kumpuavat dikotomioita tuottavat ja ylläpitävät tekijät. Väkivallan tarkasteleminen sukupuolen ja kulttuurin lisäksi myös muiden erojen kautta on tärkeää, koska Suvi Keskisen (2005, 87) mukaan viranomaisten yleistävät käsitykset kulttuureista yhdistettynä muihin rakenteissa piileviin syrjintää tuottaviin mekanismeihin vaikeuttavat väkivallan kohteena olevien naisten asemaa. Yksilön oikeuksien toteutumisen lisäksi väkivaltaa kokeneiden maahanmuuttajanaisten

auttamisen nähdään edistävän myös yhteiskunnallista tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä auttavan maahanmuuttajanaisia kotoutumaan uuteen yhteiskuntaan (vrt. Kyllönen-Saarnio & Nurmi 2005, 14).

Maahanmuuttajuutta ja monikulttuurisuutta on vaikea määritellä yksiselitteisesti. Tilastoissa ja tutkimuksissa maahanmuuttajalla tarkoitetaan yleisesti ulkomaalaistaustaista, joka aikoo asua maassa pidempään (Väestöliitto 2016). Työssäni kuvaan muualta muuttaneita naisia käyttämällä heidän kohdallaan määritelmiä maahanmuuttaja tai maahanmuuttajanainen. Lisäksi kuvaan heitä myös käsitteillä nainen tai naiset. Maahanmuuttaja-käsitteen käytön tarkoituksena on käyttää määrittelyä ainoastaan selkeyttävänä ja kuvaavana, sillä työssäni en rajaa maahanmuuttajanaisia mihinkään tiettyyn kulttuuriin tai ryhmään kuuluvaksi. Maahanmuuttajuus kiinnittyy tässä työssä yleiseksi käsitteeksi, joka on nähty toistaiseksi sopivimpana tapana kuvata muualta muuttanutta (Martikainen & Tiilikainen 2007, 19).

Lähisuhdeväkivalta eroaa muun muassa perhe- tai parisuhdeväkivallasta siten, että tekijä voi olla puolison lisäksi myös lähipiiriin kuuluva henkilö. Lähisuhdeväkivallalle sekä perhe- ja parisuhdeväkivallalle yhteistä on, että väkivalta kohdistuu useimmiten naisiin ja tyttöihin (Ellonen & Korhonen 2007, 167). Se voi ilmetä muun muassa fyysisenä, henkisenä, seksuaalisena, taloudellisena, uskonnollisena, laiminlyöntinä, kaltoinkohteluna tai vainona (mm. Ojuri 2004; Husso 2003; Nikupeteri 2016). Maahanmuuttajanaisten kohtaamassa väkivallassa voi esiintyä myös kunniaväkivallaksi nimettäviä piirteitä, joka voidaan määritellä myös yhdeksi naisiin kohdistuvan väkivallan muodoksi (Hansen ym. 2016; Kanervo ym. 2011, 180–183). Vaikka maahanmuuttajanaisiin kohdistuvan väkivallan ilmiön tarkasteleminen itsessään ei ole työni keskeinen tehtävä, on sen käsitteellinen ja kontekstuaalinen taustoitus kuitenkin tärkeää, koska maahanmuuttajanaisten parissa tehtävässä työssä väkivallan sosiaaliset ja kulttuuriset prosessit on huomioitava suomalaisesta yhteiskuntaa laajemmin. Tutkimukseni paikantuu näin käsitteellisesti maahanmuuttajanaisiin kohdistuvan väkivallan ja monikulttuurisen työn leikkauspisteeseen

Tutkimus tarkastelee turvakodeissa väkivaltatyötä tekevien ammattilaisten tulkintoja lähisuhdeväkivaltaa kokeneiden maahanmuuttajanaisten parissa tehtävää työtä. Tavoitteena on tuottaa tietoa siitä, mitä monikulttuurinen väkivaltatyö pitää sisällään ja millaisia laajempia tekijöitä siinä on huomioitava, jotta työskentely on naisten selviytymistä tukevaa. Sukupuolinäkökulma kiinnittyy tutkimuksessani sekä asiakkaiden rajautumisella naisiin, mutta myös laajemmin sukupuolistuneen väkivallan ilmiön tarkasteluun ja sen huomioimiseen väkivaltatyön käytäntöjen näkökulmasta. Tutkimukseeni osallistuvat työntekijät olivat kaikki naisia, mutta heistä käytän työssäni määritelmiä työntekijä, haastateltava tai informantti, koska en tarkastele heidän toimintaansa sukupuolen vaikutusten kautta.

Aloitin työni tarkastelemalla lähisuhdeväkivaltaa ja väkivaltatyötä yleisesti, avaamalla näiden sukupuolistuneita, kulttuurista ja yhteiskunnallisista kontekstia sekä taustoittamalla tekemiäni teoreettisia näkökulmavalintoja. Tämän jälkeen siirryn luvussa kolme tarkastelemaan laadullisen tutkimukseni metodologisia ja menetelmällisiä valintoja sekä kuvaan tutkimuksen tekemisen prosessia sekä eettisiä huomioita. Tutkimustulosten luvuissa pyrin löytämään vastauksia tutkimuskysymyksiin, joista luvussa neljä kuvaan monikulttuurisen väkivaltatyön käytännössä huomioitavia tekijöitä, kuten kulttuurin ja kielien vaikutuksia. Luvussa viisi nostan esiin intersektionaaliksi nimeämiäni tekijöitä, jotka ovat havaittavissa työskentelyn eri prosesseissa sekä laajempina yhteiskunnallisina tekijöinä, jotka vaikuttavat naisten selviytymiseen ja toiminnan mahdollisuuksiin. Päätän tutkimukseni pohdintaan, jossa pyrin tuomaan esiin myös tutkimuksessani esiin nouseita jatkotutkimusta kaipaavia tekijöitä.

2 Tutkimuksen kontekstuaalinen ja teoreettinen taustoitus

2.1 Maahanmuuttajain kohdistuva lähisuhdeväkivalta

2.1.1 Lähisuhdeväkivallan määrittelyä

Perhe- ja lähisuhdeväkivallan tunnistaminen ja tunnistaminen sosiaalisena ongelmana on suhteellisen nuorta niin Euroopassa kuin Suomessakin. Parisuhteissa ja muissa läheisissä ihmissuhteissa on ollut väkivaltaa kautta aikojen, mutta se on ollut vaiettu sekä vahvasti perheen sisäinen asia, johon ulkopuolisten on ollut vaikeaa puuttua (Ruohonen 2006, 10). Perheen sisällä tapahtuvaan väkivaltaan on alettu kiinnittää huomiota vasta 1960-luvulla, jolloin yhteiskunnallinen keskustelu, tutkimus ja tukipalvelujen kehittäminen ovat käynnistyneet vähitellen. Ensimmäisenä huomio on kiinnittynyt lapsiin kohdistuvaan väkivaltaan ja tämän jälkeen naisiin väkivallan kohteina. Myöhemmin keskustelu on virinnyt myös iäkkäisiin kohdistuvan lähisuhdeväkivallan ja väkivaltaisten miesten auttamisen saralla. Tuoreimpia tutkimusaiheita lähisuhdeväkivallan kentässä ovat olleet miehet väkivallan kohteina ja naiset tekijöinä sekä sisarusten keskinäinen väkivalta. (Mt. 2006, 9.)

Väkivaltatutkimuksissa on käytetty erilaisia määritelmiä kuvattaessa lähisuhteissa tapahtuvaa väkivaltaa, jotka ovat riippuneet siitä mistä kontekstista niitä kulloinkin on tarkasteltu. Käsitteiden kirjavuuden vuoksi niitä on avattava ja selkeytettävä tutkimuskohdaisesti, koska Anneli Pohjolan (1994, 17) mukaan termit osana ymmärrystapaa ottavat kantaa siihen, mistä ilmiössä on kyse. Yleisesti on puhuttu perheväkivallasta, parisuhdeväkivallasta ja lähisuhdeväkivallasta (Karhuvaara ym. 2013, 17). Käsitteiden eroja ja käytötarkoituksia voidaan lähestyä siitä näkökulmasta, kuka väkivaltaa kohdistaa ja keneen.

Taulukko 1. Lähisuhteissa tapahtuvan väkivallan määritelmät

<i>Käytetyt määritelmät</i>	<i>Kohde</i>	<i>Tekijä</i>
Parisuhdeväkivalta	Puoliso	Puoliso
Perheväkivalta	Perheenjäsen	Perheenjäsen
Lähisuuhdeväkivalta	Perheenjäsen, Läheinen	Perheenjäsen, Läheinen

Parisuhdeväkivallalla tarkoitetaan nimensä mukaisesti puolisoitten toisiinsa kohdistamaa väkivaltaa, kun taas perhe- ja lähisuuhdeväkivaltaa on käytetty usein rinnakkaisina termeinä puhuttaessa läheisissä ihmissuhteissa tapahtuvasta väkivallasta (esim. Ojuri 2006; THL 2015,) Perheväkivallan määritelmän voidaan kuitenkin ajatella tarkoittavan vain samassa kotitaloudessa asuvien ihmisten keskinäistä väkivaltaa, kun taas lähisuuhdeväkivallan käsite on laajempi ja voi käsittää myös muita väkivallan kokijan lähipiiriin kuuluvia henkilöitä (Korhonen & Ellonen 2007, 28; Nyqvist 2001, 13; Husso 2003). Tutkimuksessani käytän lähisuuhdeväkivallan määritelmää, jonka ajattelen sisältävän perhettä ja puolisoa laajemman, myös lähipiiriin kuuluvien henkilöiden keskinäisen väkivallan.

Väkivaltaa on haastavaa, ellei mahdotonta kuvata tai määritellä yksiselitteisesti. Se miten väkivaltaa tulkitaan, on paitsi kulttuuri- ja yhteiskuntasidonnaista myös vahvasti subjektiivisen kokemuksen kautta muotoutuva (vrt. Ojuri & Laitinen 2015, 8). Etienne Krugn, Linda Dahlbergn, James Mercyn, Anthony Zwin ja Rafael Lozanon (2005, 21) mukaan WHO määrittelee väkivallan tahalliseksi teoksi, jolla on tai voi olla ihmistä itseään, toista ihmistä, ihmisryhmää tai yhteisöä vahingoittavia seurauksia. Yleisesti väkivallan ajatellaan olevan psyykkistä tai fyysistä toimintaa, jonka päällimmäinen tarkoitus on vahin-

goittaa tai rajoittaa toista osapuolta (Purjo 2010, 13). Jeff Hearn (1998, 16) kuvaa väkivallan sisältävän neljä sen tunnistavaa ominaisuutta. Ensimmäisen mukaan joku käyttää toiseen voimaa, jossa toisen määritelmän mukaan aikomuksena on vahingoittaminen. Kolmanneksi väkivallan kohde kokee teon haitalliseksi tai loukkaavaksi. Neljännen mukaan joku ulkopuolinen taho tunnistaa teon väkivallaksi. (Mt. 1998, 16.) Väki-valta määritetty näin teon tahallisuuden kautta, jossa motiivina toimii vahingon tuottaminen.

Pari-, perhe- ja lähisuhdeväkivallan käsitteet ovat aiemmin perinteisissä keskusteluissa nähty lähtökohtaisesti sukupuolineutraaleina eikä niihin ole sisällytynyt erityisempiä ideologisia sitoumuksia (Karhuvaara ym., 2013, 17; Husso 2003, 41; Nyqvist 2001, 18). Johanna Niemi-Kiesiläisen (2004, 47) mukaan uusimpien tutkimusten valossa on kuitenkin alkanut syntyä teorioita, joissa väkivalta näyttäytyy hallinnan ja kontrollin välineenä sekä vallan väärinkäyttönä. Näissä pääosin sosiaalisen kontrollin ja feministiseen kriminologiaan nojautuvissa teorioissa väkivaltaa kuvataan sukupuolittuneena ilmiönä ja vallan väärin jakautumisena sukupuolten välillä (Mt. 2004, 48). Ilmiön tarkasteleminen myös tilastollisessa ja tutkimuksellisessa valossa osoittaa, että lähisuhteissa tapahtuva väkivalta on vahvasti sukupuolittunutta naisten ollessa pääosin kokijoita ja miesten tekijöitä ja joka näyttäytyy myös naissukupuolen (N=1316/M=76) enemmistönä turvakotien asiakkuuksissa (Husso 2005, 11; Ellonen & Korhonen 2007, 167; Peltonen & Ewalds 2015, 2).

Sukupuolittuneen käsitteen käyttö on saanut kuitenkin kritiikkiä sen yksioikoisesta ja sisäänrakennetulta lähtökohdalta jakaa väkivallan tekijät miehiin ja kokijat naisiin (ks. myös Keskinen 2005, 243). Markku Heiskanen ja Elina Ruuskanen (2010, 46) ovat todenneet miesten kohtaavan parisuhteissaan lähes yhtä paljon väkivaltaa kumppanin osalta kuin naisetkin. Erot ovat nähtävissä paremmin, kun tarkastellaan väkivallan muotoja, laatua ja seurauksia. Miesten harjoittaman väkivallan nähdään olevan useammin fyysistä ja vakavampaa ja naisten henkistä ja lievempää (Keskinen 2005, 85; Heiskanen & Ruuskanen 2010, 47; Säävälä ym. 2006, 25). Miesten parisuhteissaan kokema väkivalta voi tästä johtuen jäädä useammin piiloon tai sanktioimatta (Purjo 2010, 19). Tämän vuoksi käytän tutkimuksessani mieluummin käsitettä sukupuolistunut väkivalta, jossa tarkoituksena ei ole kiinnittää ilmiötä pelkästään miehiin tekijöinä ja naisiin kokijoina,

vaan tarkastella lisäksi väkivallassa muita läsnä olevia elementtejä, jotka kiinnittyvät valtaan ja kontrolliin ja ovat yhteydessä erilaisiin toiminnan mahdollisuuksiin ja yhteiskunnallis-kulttuurisiin rakenteisiin.

Sukupuolistuneisuus näkyy myös siinä, että naiset ja miehet kokevat ja tulkitsevat väkivallan ja sen seuraukset eri tavoin. Esimerkiksi epidemiologisissa tutkimuksissa naisten on havaittu kokevan väkivallan uhreina traumaoireita miehiä useammin (Husso 2005, 12; Ronkainen & Näre 2016, 14). Näin sukupuolistunutta väkivaltatutkimusta puoltaa ajatus siitä, että vaikka haavoittuvuus on universaali kaikkia ihmisiä koskettava, niin sukupuoli on yksi haavoittuvuuteen liittyvä tekijä. Tämän vuoksi Leo Nyqvistin (2004, 101, 124) mukaan naisten ja miesten parisuhteessa käyttämää väkivaltaa ei voida pitää toisiinsa rinnastettavina ilmiöinä, vaan sitä tulisi tarkastella osana sukupuolten välistä epäsymmetristä valtasuhdetta (Mt. 2004, 101, 124; Lehtonen & Sirku 1999, 10; Keskinen 2005, 47).

Lähisuhteissa tapahtuva väkivalta on hyvin moniulotteista ja vaikuttaa ihmisiin eri tavoin. Väkivaltatyön kannalta väkivallan muotojen erottaminen toisistaan on kuitenkin tärkeää, jotta väkivallan uhreja ja tekijöitä voidaan auttaa kokonaisvaltaisesti. Väkivalaksi luokitellaan fyysisen ja psyykkisen lisäksi myös seksuaalinen, taloudellinen, sosiaalinen ja uskonnollinen väkivalta sekä vainoaminen (mm. Ojuri 2011, 17; Nikupeteri 2016). Marjatta Karhuvaara, Sanna Kaitue ja Susanna Ruuhilahti (2013, 21) lisäävät, että myös lasta voidaan käyttää väkivallan välineenä. Väkivallassa on kuitenkin usein havaittavissa samaan aikaan monia eri väkivallan muotoja, joten näin vakavan fyysisen väkivallan voidaan ajatella olevan samalla myös vakavaa henkistä alistamista (Ojuri 2011, 17).

Helena Ewaldsin (2005, 13) mukaan lähisuhteissa tapahtuvalle väkivallan ilmiölle on tyyppillistä, että siihen liittyy paljon häpeää, salailua sekä vaikenemista ja jonka pitkittyttyään on myös todettu *eskaloituvan* eli vakavoituvan etenevästi. Arkipäiväistyessään väkivallalla on tapana myös "normaaliutua", jolloin uhri ei välttämättä tunnista enää normaaliuden rajaa. Tämä on ominaista silloin, jos uhri on eristetty ulkomaailmasta eikä hänelle tule vertailupohjaa todellisuudesta ja itsestään. Väkivallan tekijän esittämät oi-

keutukset väkivaltaan, kuten uhria syyllistämällä voivat aiheuttaa väkivallan syiden siirtymisen uhrin sisäiseksi kokemukseksi, mikä vääristää ennestään kuvaa väkivallasta. (Lehtonen & Perttu 1999, 56.) Pitkään jatkuneessa väkivallassa valintojen mahdollisuudet ja niiden arviointi kapenevat (Ojuri 2006, 19).

Lisäksi lähisuhdeväkivallalle ominaista on sen jaksottainen esiintyminen eli syklisyys. Hannu Säävälä, Leo Nyqvist ja Santtu Salonen (2006, 20) ovat todenneet Leonore Walkeriin (1979, 1984) viitaten, että väkivallan teot eivät ole välttämättä jatkuva, vaan vaihtelevat syklisesti tekijän mielialan mukaan. Kierre alkaa tyypillisesti jännityksen kasvamisella, josta seuraa räjähdys ja tämän jälkeen hyvittely-vaihe. Kaava toistuu aina uuden väkivallan teon yhteydessä. (Mt. 2006, 20; Karhuvaara ym. 2013, 21–22.) Myös käytännön väkivaltatyössä tämän teorian on todettu pitävän paikkansa. (Säävälä ym. 2006, 20).

Väkivallan vaikutukset ovat yksilöllisiä, mutta erityisesti pitkään jatkunut väkivalta voi olla traumaperäisen stressireaktion (PTSD, Post-Traumatic Stress Disorder) taustalla. Oireet voivat näkyä eri tavoin uhrien toiminnassa kuten käyttäytymisessä, persoonallisuuden piirteissä, ihmissuhteissa, tunne-elämässä, sosiaalisessa kanssakäymisessä tai terveydentilassa. Väkivallan seuraukset voivat olla moninaisia ja näkyä ihmisen toiminnassa käyttäytymisenä, joka voidaan sekoittaa helposti psyykkisiin ongelmiin tai päihdeongelmiin. Tällöin tulee huomioida, että väkivallasta johtuvat seuraukset ovat kuitenkin normaalia reagointia traumaattiseen tapahtumaan, joiden avulla ihminen yrittää päästä emotionaaliseen tasapainoon. (Ojuri 2006, 18–19.) Ojurin (2006, 19.) mukaan Richard Lazarus ja Susan Folkman (1987) mainitsevat, että tapahtumien ei voida kuitenkaan olettaa olevan traumatisoivia ennen kuin tiedetään millaisia merkityksiä ihminen kokemuksilleen antaa sekä kuinka hän arvioi voimavaroja ja millaiset selviytymiskeinot hän omaa.

2.1.2 Maahanmuuttajanaisiin kohdistuvan lähisuhdeväkivallan selitysmallit

Vaikka sukupuolistunut väkivalta on globaali ilmiö, on maahanmuuttajanaisiin kohdistuvaan väkivaltaan liitetty erityispiirteitä, joiden nähdään toteutuvan erityisesti miesylivaltaisten yhteiskuntajärjestyksen omaavissa kulttuureissa. Näin se liittyy sosiaaliseen sukupuoleen, jossa sukupuoli ei ole pelkästään vaan biologinen, vaan sosiaalisesti ja kulttuurisesti rakentunut. Sukupuolikäsitykset ja -identiteetti ovat osa yhteiskunnassa vallitsevaa sukupuolijärjestelmää, joka määrittää naisen ja miehen roolia. Jos miehillä on sosiaalisesti rakentunutta ylivaltaa naisiin nähden, kutsutaan tällaista yhteiskuntajärjestelmää patriarkaatiksi. (Martikainen & Tiilikainen 2007, 20.) Maahanmuuttajanaisiin- ja tyttöihin kohdistuvan väkivallan erityispiirteiksi on tunnistettu erityisesti miesylivaltaisiin kulttuureihin liitetty naisen seksuaalisuuden kontrollointi eli kunniaväkivalta, johon nähdään kuuluvan myös muun muassa pakotettu avioliitto tai tyttöjen ympärileikkaukset. (Hansen ym. 2016; Kanervo 2011, 178; Karhuvaara ym. 2013, 17; vrt. Ellonen & Korhonen 2007, 11.) Kulttuurien kautta tarkasteltavia väkivallan muotoja on kuitenkin kritisoitu siitä, että se sitoo motiivit liaksi kulttuurisiin tekijöihin erottaen ne sosiaalisista, taloudellisista ja poliittisista prosesseista ja jättäen ulkopuolelle sen sukupuolistuneet näkökulmat (Keskinen 2014, 20; Keskinen 2005, 83).

Maahanmuuttajanaisten kohtaamassa lähisuhdeväkivallassa nähdään olevan useimpien kyse sukupuolistuneen vallan väärinkäytöstä (Dasgupta 1998, 214). Naisten ja miesten roolit voivat olla epätasa-arvoisia ja joihin liittyy perinteisistä sukupuolirooleista kiinnipitämistä ja niihin velvoittamista (Kyllönen-Saarnio & Nurmi 2005, 29; Kanervo ym. 2011, 180). Leo Nyqvistin (2001, 31) mukaan patriarkaalisen valtajärjestelmän omaavissa yhteiskunnissa maskuliiniset toimintatavat voivat olla totuttu keino päästä haluttuihin tavoitteisiin yhteiskunnan eri osa-alueilla, joka voi kohdistua näin myös perheelämään.

Lähisuhteissaan väkivaltaa kokeneiden maahanmuuttajanaisten on todettu asettuvan erityiseen heikkoon asemaan, sillä tietämys väkivallan vääryydestä ja avunhankintamahdollisuuksista ovat usein puutteellisia (Ellonen & Korhonen 2007, 163). Myös käsitykset väkivallasta voivat vaihdella. Jeff Hearnin (1998, 15–16) mukaan väkivallan määritelmät ovat historiallisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti rakentuneita, joten toisaalla väkivallaksi

määriteltyä tekoa ei välttämättä koeta tai tunnisteta väkivallaksi kaikissa yhteiskunnissa. Esimerkiksi muslimikulttuureissa nähdään, että naisen ruumis kuuluu aviomiehelle, jonka vuoksi avioliitossa tapahtunutta raiskausta ei pidetä rikoksena muslimiyhteiskunnassa. Islamilaiset naisjärjestöt ovat kuitenkin ajaneet rikoslain muuttamista tältä osin, joten suhtautumiset siihen vaihtelevat. (Akar & Tiilikainen 2009, 46.) Muita väkivallan tunnistettavuutta hankaloittavia tekijöitä voivat olla eri väkivallan muotojen ja kokemusten limittyminen ja päällekkäisyys, sillä naiset ovat voineet kokea väkivaltaa läheisten tekemänä lisäksi myös esimerkiksi konflikteissa, sodissa, pakolaisleireillä, matkalla sekä vastaanottokeskuksissa. (Kanervo ym. 2011, 175–179.)

Ellosen ja Korhosen (2007, 168) mukaan maahanmuutosta ja kulttuurista toiseen asettumisesta voi seurata henkisen hyvinvoinnin laskua, jota voidaan pitää erityisenä väkivallan riskitekijänä. Maahanmuuttajien perinteiset perhearvot ja normit voivat kyseenalaistua vieraassa maassa, jossa on vastassa lisäksi uudet haasteet vieraan kulttuurin, kielen, toimeentulon ja asumisen omaksumisessa ja järjestelyissä. (Auli Ojuri 2006, 23; vrt. Kanervo ym. 2011, 176, 178.) Uudessa maassa ja yhteiskunnassa perheiden sisäiset konfliktit voivat syntyä perheenjäsenten eriaikaisesta kotoutumisesta. Muun muassa lapset voivat omaksua uuden kulttuurin ja kielen vanhempiaan nopeammin, jolloin perheen sisäiset auktoriteettirakenteet voivat murtua ja vaikuttaa perheen sisäiseen dynamiikkaan. (Kanervo ym. 2011, 178; Martikainen & Tiilikainen 2007, 29.) Myös toisen vahvempaa yhteiskunnallista asemaa voidaan käyttää vallankäytön keinona. (Kanervo ym. 2011, 179.)

Väkivallasta puhuminen ja avun hakeminen ovat ylipäätään vaikeaa monille väkivaltaa kohdanneille, mutta maahanmuuttajanaisten kohdalla esteet moninkertaistuvat kielitaidottomuuden, palvelujärjestelmän ja lainsäädännön tuntemattomuuden vuoksi (Kyllönen-Saarnio & Nurmi 2005, 46). Erityisesti tämä näkyy niiden naisten kohdalla, jotka ovat tulleet Suomeen avioliiton kautta ja voineet jäädä virallisten kotouttamistoimien ulkopuolelle. Avun hakemista voivat vaikeuttaa maahanmuuttajien turvaverkkojen ja kontaktien vähäisyys uudessa yhteiskunnassa sekä pelot seurauksista, joita väkivallasta puhuminen voi aiheuttaa. Maahanmuuttajanaiset voivat esimerkiksi pelätä väkivallan pal-

jastumisen vaarantavan suoraan heidän oman tai lasten maahan jäämisen mahdollisuudet, erityisesti silloin, jos naisten laillinen maassaolo on riippuvaista miehestä (Kanervo ym. 2011, 177, 189). Muita väkivaltaa ylläpitäviä elementtejä voivat olla taloudellinen riippuvuus puolisoista tai avioeron purkamiseen liittyvät moraaliset syyt (Ellonen & Korhonen 2007, 167; Kyllönen-Saarnio & Nurmi 2005, 47). Avioliiton purkaminen voi olla erityisen vaikeaa silloin, jos naiset tulevat maista, joissa kollektiiviset arvot ja perheen yhtenäisyys asetetaan omaa hyvinvointia tärkeämmäksi. (Kanervo ym. 2011, 174.)

2.2 Monikulttuurinen väkivaltatyö

2.2.1 Monikulttuurisen työn vaatimukset

Globalisaatio, monikulttuurisuus ja ihmisten erilaisten tarpeiden huomioiminen asettavat sosiaalialalla tehtävälle työlle vaatimuksia. Laura Huttusen, Olli Löyttyn ja Anna Rastaksen (2005, 23) mukaan tähän ei ole tarjolla valmiita malleja tai toimintatapaa, vaan monikulttuurinen osaaminen vaatii erilaisten prosessien hallintaa ja avointa dialogia yhdessä elämisen periaatteista ja käytännöistä. Kristiina Bergin mukaan (2012, 15) maahanmuuttajatyötä ohjaavat lähtökohtaisesti samat eettiset ja ammatilliset periaatteet kuin valtaväestönkin kanssa tehtävä työ, mutta monikulttuurisuus voi tuoda mukanaan myös tarpeita joiden huomioiminen voi asettaa työskentelylle erityisiä vaatimuksia. Maahanmuuttajatyön pyrkimys yleisesti on vahvistaa asiakkaiden sosiaalisia oikeuksia ja auttaa heitä kotoutumaan suomalaiseen yhteiskuntaan ja kulttuuriin ilman, että he joutuvat luopumaan omista kulttuurisista sidoksistaan (Vuori 2012, 240).

Merja Aniksen (2008, 41) mukaan monikulttuurisessa työssä on pyritty ymmärtämään laajemmin maahanmuuttajien tilanteita erilaisten oppaiden ja työkäytäntöjen turvin, mutta niiden rinnalle kaivataan lisää maahanmuuttajien erityistarpeita huomioivan palvelujärjestelmän ja työkäytäntöjen kehittämisen huomioivia suomalaisia tutkimuksia. Useat suomalaiset maahanmuuttajatyötä tutkineet (esim. Alitolppa-Niitamo ym. 2005; Pitkänen 2006; Anis 2008; Hammar-Suutari 2009) ovat päätyneet monikulttuurisen työn vaatimuksia tarkastellessaan samankaltaisiin huomioihin, jotka liittyvät pääosin monikulttuurisen osaamiseen tai kulttuurisensitiivisyyden huomioimiseen työskentelyssä.

Molemmilla tarkoitetaan yksinkertaisesti työntekijöiden kompetenssia ymmärtää asiakkaan kulttuuriin liittyviä arvoja ja vaatimuksia. Soydan ym. (1999, 160–161) mukaan etnosentrisestä, kulttuuria korostavasta työorientaatiosta on siirrytty kohti kulttuureja arvostavaa ja ihmisten yksilöllisiä eroja huomioivaa suuntaa.

Toisinaan tasa-arvoon pyrkivä ja universalismin logiikka voi nousta niin tärkeäksi arvoksi, että se estää näkemästä tärkeitä eroja ja erilaisia lähtökohtia. Kirsi Juhilan (2006, 110) mukaan tässä on kyse kahden eettisen periaatteen noudattamisen välisestä ristiriidasta. Toisessa korostetaan ihmisten tasa-arvoista kohtaamista heidän erilaisuudesta huolimatta, kun taas toisessa periaatteessa varoitetaan eroihin liittyvästä sokeudesta, joka estää näkemästä ihmisten erilaisia tarpeita ja pyrkii samanlaistamaan heitä (Mt., 110). Sukupuolen, kulttuurin ja valtasuhteiden eroja tarkastellut Suvi Keskinen (2012, 310) kutsuu tätä ”universaaliuden paradoksiksi”, jossa kulttuurinen puhe- ja toimintatavat sekä universaaliuden logiikka kääntyvät toisiaan vastaan. Väkivaltatyössä tämä voi näkyä väkivallan näkemistä kulttuurista irrallisena, vaikka se näyttäytyisikin tilanteessa, jossa kulttuurisille pohdinnoille olisi tilaa. Universaalit toimintatavat voivat näin rajoittaa tai jopa estää huomioimasta merkittävien erojen käsittelyä (mt. 310–313.)

Apua tarvitsevien maahanmuuttajien ongelmat ovat pitkälti samanlaisia kuin valtaväestölläkin, mutta kielivaikeudet, rasismi, eristäytyneisyys, epävarmat työllisyystilanteet ja maahanmuuttajastatus ovat esimerkkejä niistä eriarvoisuutta tuottavista tekijöistä, joita kohdatessaan maahanmuuttajat asettuvat erityisen heikkoon yhteiskunnalliseen asemaan (vrt. Kanervo ym. 2011, 175). Eriarvoisuutta tuottavia tekijöitä on tarkasteltu intersektionaalisuuden käsitteen kautta, jolla tarkoitetaan muun muassa sukupuolen, luokan, etnisyyden, seksuaalisuuden, rodun, iän ja terveyden kaltaisten, identiteettejä ja muita eroja tuottavien kategorioiden ja dikotomioiden kietoutumisena toisiinsa (Karkulehto ym. 2012, 1). Intersektionaalisuuden käsitettä on käytetty erityisesti naisiin kohdistuvan väkivallan tarkastelussa (Crenshaw 1991; Keskinen 2014). Työssäni pyrin tarkastelemaan väkivaltatyötä sukupuolinäkökulman lisäksi laajemmin myös muiden erojen kautta, sillä väkivallan tarkasteleminen vain yhteen kokemukseen vaikuttavan tekijän näkökulmasta ei kykene kuvaamaan tai ymmärtämään tutkittavaa ilmiötä riittävästi tai esittämään siihen ratkaisuja (Karkulehto ym. 2012, 4).

2.2.2 Väkivaltatyön perinteet ja nykytila Suomessa

Väkivaltatutkijat ovat erottaneet kaksi erilaista suuntausta, joiden avulla lähisuhteissa tapahtuvaa väkivaltaa on selitetty. Toisessa perhe- ja lähisuhdeväkivaltaa on tarkasteltu sukupuolineutraalin näkökulman kautta, kun taas toinen on korostanut sukupuolen huomioimisen tärkeyttä (Husso 2003, 41). Sukupuolineutraalin näkökulman kannattajat katsovat, että perheväkivalta johtuu ensisijaisesti perheen sisäisistä tekijöistä, jotka eivät ole selitettävissä sukupuolten eroilla. Sukupuolen tärkeyttä korostavien tutkijoiden mielestä taas sukupuolineutraali näkemys häivyttää väkivallan sukupuolittuneiden valtasuhteiden olemassaolon ja sivuuttaa teon rikosluonteisuuden sekä tekijän vastuuttamisen teostaan (Peltoniemi 1984; Husso 2003, 41; Keskinen 2005, 171–176, 187; Hearn 1998, 29). Kummankin näkökulman kannattajat ovat saaneet kuitenkin kritiikkiä liian kapealaisesta ja yksipuolisesta tulkinnastaan. Väkivallan tarkasteleminen vain yhteen näkökulmaan kiinnittyneenä, jättää huomioimatta muita väkivaltaan vaikuttavia tekijöitä (Peltoniemi 1983, 124–126; Husso 2003, 41).

Nämä kaksi suuntausta ovat näkyneet myös suomalaisessa keskustelussa, joista perhekeskeinen malli nousi jo 1970-luvulla vallitsevaksi näkökulmaksi sekä julkisessa keskustelussa että viranomaistoiminnassa. Käytännön työssä tämä näkyi koko perheen auttamisena. Suomalainen perhekeskeinen malli korosti ilmiön ongelmaluonnetta vailla sukupuolipoliittisia, ideologisia tai moraalisia sitoumuksia ja jota tarkasteltiin myös sosiaalihuollollisena kysymyksenä (Peltoniemi 1984, 16; Keskinen 2005, 103; Ruuhonen 2006, 11–12; Nyqvist 2001, 18). Suomalainen perhehoidollinen malli on ollut verrattain erilainen muihin pohjoismaihin nähden, joissa ilmiötä on tarkasteltu alusta lähtien sukupuolittuneena väkivaltana (Husso 2003, 41–42). Erot ovat olleet nähtävissä myös väkivaltatyötä tekevien organisaatioiden toiminnassa. Suomalaiset turvakodit ovat olleet aina avoimia sekä mies- että naisasiakkaiden vastaanottamiselle, kun taas esimerkiksi Tanskassa ja Norjassa on ollut lisäksi myös pelkästään naisille ja heidän lapsilleen suunnattuja turvakoteja ja kriisiasemia (HE 2014/186).

Sukupuolinäkökulma on sittemmin alkanut vahvistua myös suomalaisessa perhe- ja lähisuhdeväkivaltaa koskevissa keskusteluissa, mikä on näkynyt osin feminististen linjausten vahvistumisena perheväkivalta-diskurssin rinnalle (Keskinen 2005, 103). Muutos näkyi

erilaisten väkivallan sukupuolistuneisuuden huomioivien hankkeiden ja projektien syntymisenä, sukupuolten eroja huomioivina väkivaltatutkimuksina (ks. esim. Nyqvist 2001, Husso 2003; Keskinen 2005) sekä naisten oikeuksien ja sukupuolittunutta väkivaltaa vastustavien kansainvälisten sopimusten, kuten CEDAW-sopimuksen ja niin sanotun ”Istanbulin sopimuksen” ratifioimisena (YK:n naisten syrjintää koskeva sopimus 1979; Euroopan neuvoston yleissopimus naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta 53/2015).

Istanbulin sopimuksen allekirjoittaminen ja myöhemmin ratifioiminen (ratifioitu Suomessa 1.8.2015) velvoitti sopimukseen sitoutuneita valtioita järjestämään lähisuhde- ja perheväkivallan uhreille muun muassa tarvittavat turvakotipalvelut yleissopimuksessa edellytetyin ehdoin. Lisäksi myös YK:n naisten syrjinnän poistamista koskeva CEDAW-komitea on antanut Suomelle toistuvia huomautuksia koskien monia puutteita perhe- ja lähisuhdeväkivallan vastaisessa työssä ja vaatinut Suomelta lisäraporttia asioiden edistymisestä vuoden 2016 helmikuuhun mennessä (Ojuri & Laitinen 2015, 8). Näiden kansainvälisten sopimusten vaateissa Suomen hallitus teki vuonna 2014 esityksen eduskunnalle laiksi valtion varoista maksettavasta korvauksesta turvakotipalvelun tuottajalle, jonka myötä Suomeen saatiin 1.1.2015 turvakoteja ja niiden rahoitusta koskeva laki (HE 186/2014; Laki valtion varoista maksettavasta korvauksesta turvakotipalvelun tuottajalle 1354/2014).

Tämä niin sanottu ”turvakotilaki” on ollut merkittävä uudistus perhe- ja lähisuhdeväkivallan vastaisen työn saralla. Lain tavoitteena on helpottaa turvakotipalvelujen piiriin pääsyä sekä kyetä vastaamaan entistä tehokkaammin perhe- ja lähisuhdeväkivallan uhrien avun tarpeisiin. Konkreettisin muutos koskee turvakotien rahoitusta, joka on siirtynyt kunnilta valtioille. Rahoituksen turvin turvakotipalvelujen saantia on haluttu tasa-arvoistaa. (HE 2014/186, 3.1.) Kunnat ovat aiemmin budjetoineet turvakotipalveluihin käytettävät määrärahat usein lastensuojeluun, joka on voinut tarkoittaa muun muassa yksin tulevien aikuisten jäämistä ilman maksusitoumusta. (Matela 2012, 83). Turvakotipalvelujen piiriin pääsemisen kynnystä on näin haluttu myös madaltaa, sillä turvakoteihin voi tarvittaessa hakeutua nykyään myös nimettömänä (HE 186/2014, 3.1). Näiden

lakiuudistuksen ja toimenpiteiden myötä yhteiskunnassa on haluttu korostaa etenevässä määrin perhe- ja lähisuhdeväkivallan vakavuutta, jonka puuttumiseen tarvitaan rakenteellisten muutosten lisäksi myös konkreettisia auttamisen menetelmiä.

Joissakin Suomen kunnissa on otettu käyttöön Englannissa ja Walesissa kehitetty vakavan väkivallan riskien arviointi -lomake, joka on käytössä eri viranomaisilla ja jolla kartoitetaan laaja-alaisesti koettua väkivaltaa ja sen muotoja. Myös vähemmistöjen erityiskysymykset ovat mukana mittarissa. Korkean riskin uhan täytyessä, ohjataan tapaus hänen suostumuksellaan MARAK -työryhmän käsiteltäväksi. MARAK -ryhmä koostuu kunnan eri viranomaisista ja väkivallan uhrien kanssa työskentelevistä ammattilaisista. Työryhmä suunnittelee toimia, miten vakavan väkivallan uhan kohteena olevaa voidaan tukea ja auttaa. Toimenpiteet voivat olla konkreettisia, kuten turvallisuussuunnitelman laatimista, turvakotiin ohjaamista, lähestymiskiellon hakemista, turvallisen asumisen järjestämistä tai hälytysjärjestelmän käyttöön ottoa. Myös uhkaaja muistutetaan hänen toiminnastaan ja niiden seurauksista. Moniammatillisen työryhmän käytön tarkoituksena on saada tilanteesta realistinen kuva, koska se perustuu usean toimijan antamaan tietoon. (Pohjoisvirta 2011, 134–135; Piispa & Lappinen 2014, 8–17.)

Lainsäädännön ja muiden toimenpideuudistusten avulla on haluttu huomioida väkivallan uhrien avun tarpeet entistä paremmin. Turvakotilain lisäksi muita tuoreimpia lakiuudistuksia ovat 2014 voimaan astunut Laki rikoslain muuttamisesta (879/2013), jolloin rikoslakiin tuli vainoamista koskeva rangaistussäännös (25 luvun 7 a §) sekä sosiaalihuoltolakiin (1301/2014) liitetty perhe- ja lähisuhdeväkivallan tukea ja palvelujen tarvetta koskeva säännös (3 luvun 11 §, 5 momentti).

Sukupuolistuneen keskustelun siirtyminen ideologiselta tasolta käytännön työtä ja toimia ohjaavaksi arvoksi on ollut kuitenkin hidasta. Muun muassa turvakotilaki on syntynyt osin feministisiä arvoja ajavien kansainvälisten sopimusten pohjalta, mutta laki perustuu sisällöllisesti kuitenkin sukupuolineutraaliin auttamisen lähtökohtaan. Tästä kertoo esimerkiksi se, että lain puitteissa ei ole vaadittu pelkästään naisia ja lapsia vastaanottavien turvakotien perustamisesta, kuten monissa muissa pohjoismaissa on tehty (vrt. HE 186/2014 2.2). Lisäksi turvakotilaki perustuu väkivallan kokijoiden parissa tehtävään

kriisivaiheen työskentelyyn, joka jättää näin tekijäosapuolen parissa työskentelyn lain ulkopuolelle (ks. TkL, 1354/2014, 5 §). Keskisen (2005, 103) huomio 1990-luvulla käydystä ”perheväkivallan” ja naisiin kohdistuvan väkivallan diskursseista ja hegemonisesta kamppailusta on näin mahdollisesti vieläkin ajankohtaista.

2.2.3 Turvakodit väkivaltaerityisen työn toimintaympäristönä

Turvakotien historia juontaa juurensa vuoteen 1978, jolloin Lontoon Chiswickiin perustettiin naisten talo, joka vastaanotti naisia ja lapsia yhdessäolon ja vapaa-ajan merkeissä. Se muuttui kuitenkin piakkoin turvakodiksi, kun sinne alkoi saapua pahoinpideltyjä naisia lastensa kanssa. Perheväkivalta ei ollut kuitenkaan uusi ilmiö maailmalla, vaan siitä oli kertonut myös Erin Pizzey vuonna 1975 julkaistussa kirjassaan *Scream Quietly or the neighbours will Hear*. Kirja herätti maailmanlaajuista kiinnostusta ja kuvasti lähisuhdewäkivallalle tyypillistä tilannetta; väkivalta jää usein piiloon kodin seinien sisäpuolelle. (Ruohonen 2006, 11)

Turvakotitoiminta laajeni tätä myötä muualle Keski-Eurooppaan ja lopulta keskustelu naisten kokemasta väkivallasta kantautui myös Suomeen. Ensi Kotien Liitossa pohdittiin samaan aikaan avoliitossa elävien äitien tilannetta, jotka hakeutuivat turvaan lapsen isän väkivaltaisuuden tai uhkailun vuoksi. Naisiin kohdistuvaan väkivaltaan ja avun tarpeeseen havahduttiin näin ollen Ensi Kotien arkipäivän työssä. Ensikotien perustamisen jälkeen Suomeen alkoi syntyä turvakotitoimintaa, joista Turun ensikoti aloitti ensimmäisenä turvakotitoiminnan vuonna 1978. Seuraavana vuonna aloitti Pääkaupungin turvakoti Helsingissä Raha-automaattiyhdistyksen projektiavustuksella. (Ruohonen 2006, 11–12.) Tämän jälkeen turvakoteja on alkanut syntyä ympäri maata ja tällä hetkellä Suomessa toimii kaikkiaan 19 valtionrahoituksen saanutta turvakotia (THL 2016). Turvakoti-palveluja on tuotettu pääosin kolmannen sektorin järjestöjen toimesta jo yli 35 vuoden ajan, joissa sitä on tehty pitkäjänteisesti väkivallan vastaisen työn ja sen kehittämisen näkökulmista (vrt. Ojuri & Laitinen 2014, 13).

Väkivaltatyötä tehdään sekä perus- että erityispalveluiden piirissä, jotka voidaan eritellä yleisiä palveluita tarjoaviin sekä väkivaltaerityisiä palveluja tarjoaviin organisaatioihin.

Yleisiä palveluja tarjoavissa instituutioissa väkivaltatyö on vain yksi ongelma-alue organisaatioiden omien perustehtävien joukossa ja joissa työskentely määrittyy pitkälti instanssien omien säännösten perusteella. Väkivaltatyön yleisiä palveluita tarjoavia tahoja ovat muun muassa poliisi, oikeuslaitos, sosiaalitoimi ja terveydenhuolto. Väkivaltaspesifiä työtä taas tehdään esimerkiksi turvakodeissa, väkivaltatyön avopalveluissa ja muissa väkivallan uhreille tarkoitetuissa neuvontapalveluissa. Näissä työskentely on kokonaisvaltaista väkivallan seurausten, synnyn ja ehkäisyn vastaista työtä, jota tehdään sekä väkivallan kokijoiden, että tekijöiden kanssa. (Keskinen 2005, 92–93; Ojuri & Laitinen 2014, 13; Kyllönen-Saarnio & Nurmi 2005, 17.) Suurin osa valtionrahoituksen saaneista turvakodeista ottaa vastaan lähisuhdeväkivaltaa kokeneita mies- ja naisasiakkaita, mutta osa on keskittynyt vain tiettyjen kohderyhmien, kuten esimerkiksi maahanmuuttajanaisten auttamiseen (vrt. Kyllönen-Saarnio & Nurmi 2005, 17).

Turvakotityön sisältö ja kohdentuminen ovat muuttuneet ajan saatossa työlle asetettujen odotusten ja muutosten kautta. Alkuvaiheessa palvelu oli lyhytkestoista akuutin vaiheen kriisityötä ja suojapaikan antamista, jonka jälkeen asiakkaat ohjattiin pitkäkestoisemman ammatillisen avun, kuten sosiaalitoimen tai terveydenhuollon palvelujen piiriin. Sittemmin työskentely on muuttunut väkivaltaa kokeneiden sekä myös väkivallalle välillisesti altistuneiden uhrien, kuten lasten auttamiseksi psykososiaalisen neuvonnan, tuen ja ohjauksen keinoin. Työntekijöiltä edellytetään vahvaa ammatti-identiteettiä ja väkivalta-ilmion erityisosaamista. (Matela 2012, 84; TkL 2014/1354 5§, 6§; Säävälä ym. 2006, 57.)

Uuden turvakotilain myötä työskentely on rajattu uudelleen vain akuutin kriisivaiheen työksi, jonka jälkeen asiakkaiden jatkoavun saamisen järjestäminen on kuntien vastuulla (HE 186/2014). Turvakodit voivat kuitenkin itse määrittää jakson ajan, jonka katsovat asiakkaan kannalta kriisivaiheeksi (TkL 1354/2014 5 §). Turvakotijakson jälkeen tai tilanteissa, joissa ei ole tarvetta turvakodille, voi asiakas hakeutua väkivaltatyön avopalveluihin (Ewalds ym. 2013, 12).

Turvakodit keskittyvät pitkälti vain väkivaltaa kokeneiden auttamiseen ja väkivallan tekijät ohjautuvat muualle, kuten väkivaltatyön avopalveluihin tai kriisikeskuksiin. Turvakodeista riippuen integroitua yhteistyötä voidaan tehdä väkivallan kokijan ja tekijän kanssa sekä sen yksikön kanssa, johon tekijä on hakeutunut asiakkuuteen väkivallan vuoksi (Ewalds ym. 2013, 20). Tässä on kuitenkin merkittäviä eroja haastattelemieni turvakotien työntekijöiden kertomusten perusteella. Osa turvakodeista ei tee yhteistyötä ollenkaan, vaan se jää muiden tahojen tehtäväksi, kun taas toisessa turvakodeissa yhteistyö nähdään laajempaan perheen sisäiseen väkivaltaan puuttumisena. Yhteistyön tekeminen perustuu kuitenkin aina väkivaltaan osallisena olleiden halukkuuteen ja vapaaehtoisuuteen, jossa on myös huomioitava turvallisuustekijät (vrt. Ewalds ym. 2013, 20). Turvakotien eri linjaukset voivat nähdäkseni olla osittain ristiriidassa sen vuoksi, ettei turvakodeissa tehtävän väkivaltatyön yhtenevissä käytännöissä ole tehty selvää jakoa sen suhteen, pyritäänkö työskentelyssä laajempaan perhehoidolliseen malliin vai toteutetaanko siinä feministisen ideologian mukaista naisiin kohdistuvaan väkivaltaan puuttumisen näkökulmaa.

Turvakotien väkivaltatyön tavoitteena on katkaista väkivallan kierre, väkivallan aiheuttamien kriisien hoitaminen sekä väkivallan selviytymisvaiheen tukeminen (Ojuri 2006, 16). Selviytymisellä tarkoitetaan joko väkivaltaisesta parisuhteesta irtaantumista tai auttamisen keinoja, joilla suhde saataisiin jatkumaan väkivallattomana. Selviytymisen tukeminen lähtee näin asiakkaan tarpeesta ja halusta. Väkivaltatyön tavoitteena on lisätä asiakkaan tietoisuutta väkivallasta ja sen seurauksista sekä edistää asiakkaan turvallisuuden ja omanarvon tunnetta (Väänänen 2011, 109). Väkivaltatyössä kartoitetaan väkivallan muotoja, laatua ja kestoja sekä annetaan psykoedukatiivista tietoa väkivallasta ja sen seurauksista, tehdään riskien arviointia sekä turvasuunnitelmia (Ruohonen 2006, 36; Pohjoisvirta 2011, 133). Konkreettisia auttamisen toimia voivat olla muun muassa asiakkaalle annettava neuvonta- ja palveluohjaus, käytännön asioiden järjestämiseen liittyvät tehtävät tai auttaminen väkivaltaan liittyvissä lainsäädännöllisissä toimenpiteissä, kuten rikosilmoituksen tekemisessä tai lähestymiskiellon hakemisessa.

Myös lasten kanssa tehtävä väkivaltatyö on turvakotien yksi päätehtävä. Lasten huomiointi väkivaltatyössä auttamisen kohteina perustuu siihen lähtökohtaan, että läheiseen kohdistunut väkivallan sivusta seuraamisen on todettu olevan lapselle erityisen traumatisoivaa ja jopa traumatisoivampaa kuin lapseen itseensä kohdistunut pahoinpitely (Keskinen 2005, 198; Hannus 2011, 207). Traumateoreettisesta näkökulmasta lasten traumojen purkaminen tulisi aloittaa mahdollisimman pian väkivaltatapahtumien jälkeen (Keskinen 2005, 198). Turvakodeissa lapsen kanssa käydään läpi väkivaltaa samoin kuin aikuisen kanssa; millaisia tunteita se on herättänyt ja mitä he ovat siinä tilanteessa tehneet. Myös lasten kanssa tehdään turvasuunnitelmia, otetaan kantaa väkivallan vääryyteen sekä etsitään tapoja osoittaa suuttumusta. Lasten auttaminen ja heidän kanssaan työskentely perustuu traumanäkökulman lisäksi siihen ajatukseen, että lapset eivät omaksuisi vanhempien väkivaltaista käytöstä normaaliksi tavaksi ratkaista ristiriitoja, vaan löytäisivät toisenlaisia tapoja ratkaista ristiriitatilanteita (Keskinen 2005, 199). Lasten näkökulma ja kokemukset on huomioitava ja tuotava esiin myös vanhemmille väkivaltatyön prosessissa, koska kriisitilanteessa aikuisen huomiokyky usein kapeutuu jättäen lapset herkästi sivuun (Nygqvist 2004, 114).

Turvakodeissa tehtävä käytännön väkivaltatyö eroaa ratkaisevasti muusta sosiaali- ja terveydenhuollon piirissä tehtävästä väkivaltatyöstä siten, että väkivaltaa käsitellään laajasti sekä tuodaan esiin, että kaikenlainen väkivalta on kiellettyä eikä sitä pidä hyväksyä missään muodossa. Tämän ei nähdä olevan ristiriidassa sen keskeisen periaatteen kanssa, jossa pyritään asiakkaan kulttuurin kunnioittamiseen, sillä väkivaltaa ei voi selittää eikä oikeuttaa kulttuurisilla syillä. (Kyllönen-Saarnio & Nurmi 2005, 14.)

2.3 Intersektionaalisuus väkivaltatyön kontekstissa

Intersektionaalisuutta on käytetty Sanna Karkulehdon, Tuija Saresmanin, Hannele Harjusen ja Johanna Kantolan (2012, 1) mukaan pääosin feministisiä tutkimuksia ohjaavana käsitteenä, jolla tarkoitetaan muun muassa sukupuolen, luokan, etnisyyden, seksuaalisuuden, rodun, iän ja terveyden kaltaisten, identiteettejä ja erontekoja tuottavien kategorioiden sekä niiden välisten ja toisiinsa monimutkaisissa suhteissa olevien kytkösten kriittistä tarkastelua. (Mt., 1.) Elina Valovirta (2012, 94) jatkaa, että intersektionaalisuus

merkitsee myös sosiaalisten tekijöiden, kuten taloudellisten, poliittisten, psyykkisten, subjektiivisten sekä kokemuksellisten tekijöiden risteymistä, jotka jakavat yksilöitä eri tavoin sosiaaliseen merkityskenttään. Näiden kategorioiden leikkautuessa ja erottelujen kytkeytyessä se synnyttää ihmisille tai ihmisryhmille erilaisia ulossulkemisen ja alistamisen kokemuksia (Davis 2008, 67).

Suomessa sukupuolistuneen väkivallan tutkimuksissa intersektionaalisuuden käsitettä on käytetty erityisesti tarkasteltaessa lähisuhdeväkivaltaa kokeneiden maahanmuuttajien kokemuksia ja heidän parissa tehtävää väkivaltatyötä (mm. Keskinen 2014, 2017; Virkki & Lehtikangas 2014). Käsitteen juuret ulottuvat Suvi Keskinen (2017, 271) mukaan kuitenkin jo 1980-luvun lopun Amerikkaan, jolloin Kimberlé Crenshaw (1991) ja Amina Mama (1989) kritisoivat valkoisen normin valta-asetelmaa ja tapaa puhua sekä käsitellä parisuhdeväkivaltaa. He korostivat sitä, kuinka rasismilla, taloudellisella eriarvoisuudella ja viranomaiskäytännöillä on merkitystä, kun tarkastellaan erilaisista etnisistä ryhmistä tulevien naisten väkivallan kokemuksia ja siihen saatavaa apua (Mt., 271). Lisäksi Suvi Keskinen (2017, 271) kuvaa Anannya Bhattacharjeen (1997) huomioineen saman tarkastellessaan Etelä-Aasiasta muuttaneiden naisten kertomuksia parisuhdeväkivallasta. Hänen mukaansa näiden naisten kohdalla ei voitu puhua samanlaisesta ilmiöstä ja siihen vaikuttavista tekijöistä kuin mihin perinteisesti oli totuttu, vaan korosti että maahanmuuttajanaisten kohdalla tulee huomioida myös uuden asuinmaan maahanmuuttopoliittikka ja lainsäädäntö, jotka rajaavat muuttajien yhteiskunnallisia asemia ja toiminnan mahdollisuuksia. (Mt., 271) Auttamisen kontekstissa tulee huomioida näin ihmisten erilaiset taustat ja realistiset toimijuuden mahdollisuudet.

Maija Jäppinen (2008) on tarkastellut Venäjällä toimivassa kriisikeskuksessa lähipiirinsä pahoinpitelemäksi joutuneiden naisten toimijuuden mahdollisuuksia ja todennut, että naisten toimijuuteen vaikuttavat muiden toimijoiden odotukset sekä yhteiskunnalliset rakenteet. Jäppisen tutkimuksessa naiseen kohdistettiin sekä kriisikeskuksissa että sukulaisten osalta vahvaa itsenäisen toimijuuden vaatimuksia muun muassa sen suhteen, kuinka he voisivat omalla toiminnallaan vaikuttaa siihen, ettei väkivalta jatkuisi. Laajempia rakenteellisia toimijuutta rajoittavia tekijöitä oli naisten pienipalkkaisuus, jonka vuoksi naiset saattoivat joutua palaamaan takaisin väkivaltaiseen suhteeseen sen

vuoksi, ettei heillä ollut varaa omaan asuntoon tai taloudenpitoon. (Mt. 2008, 2013). Jäppisen tutkimuksessa on täten havaittavissa useita yhtäaikaisia eroja tuottavia näkökulmia eli intersektionaalisia tekijöitä, jotka rajoittavat tai jopa estävät naisten toiminnan mahdollisuuksia, vaikka naisilla olisikin sisäistä halua tai motivaatiota muutokseen.

Myös suomalaisten lähisuhdeväkivaltaa kokeneiden naisten kohdalla voi olla samoja toimijuuden rajoituksia kuin Jäppisen tutkimuksessa, mutta suomalainen hyvinvointiyhteiskunta, vahva sosiaaliturva, julkiset palvelut ja naisten yleisesti hyvä koulutus- ja palkkataso mahdollistavat sen, että väkivaltaiseen suhteeseen paluu johtuu harvoin henkeä tai terveyttä uhkaavan köyhyyden tai yhteiskunnallisen aseman uhkakuvista. Sen sijaan maahanmuuttajanaisten tilanteissa intersektionaaliset tekijät nousevat mahdollisemmaksi, jos heidän tilanteitaan määrittävät miesylivaltaisesta kulttuurista tuleminen, alhainen koulutus tai/ja kielitaidon puute, kuten on usein pakolaisten kohdalla. Edellä mainitut tekijät eivät nouse kuitenkaan yhtä merkityksellisiksi niiden maahanmuuttajanaisten kohdalla, joiden maahan jääminen on turvattu. Sen sijaan erityisen vaikeaan positioon asettuvat ne maahanmuuttajanaiset, joilla on edellä mainittujen erojen lisäksi epävarmuustekijöitä maahan jäämiseen edellytyksiin.

Yksinkertaistettuna intersektionaalisuus perustuu siihen ajatukseen, että kuinka vaikuttavaa on taistella yhtä syrjinnän muotoa vastaan, jos samalla hyväksytään syrjintä toiseen kategoriaan kuulumisen perusteella (THL 2015). Väkivaltatyön näkökulmasta asiaa voidaan lähestyä karrikoidun esimerkin kautta; voidaanko patriarkalisesta kulttuurista tulevaa maahanmuuttajanaista auttaa samanlaisilla työorientaatioilla kuin suomalaista keskiluokkaan kuuluvaa naista? Työorientaatioissa huomioon on otettava yksilöllisten tekijöiden lisäksi myös toiminnan mahdollisuuksia säätelevät ”pakot”, historialliset, kulttuuriset, materiaaliset ja sosiaaliset ehdot ja näihin kytkeytyvät vallan ulottuvuudet, jotka sekä mahdollistavat että rajaavat sitä, missä määrin ihminen on autonomisesti vapaa tekemään omaa elämää koskevia päätöksiä. (Jäppinen 2013, 152).

Intersektionaalisuuden käsitettä on myös kritisoitu sen liukkaudesta ja monimerkityksellisyydestä, joka on tarkoittanut eri asioita eri tutkijoille (Keskinen 2017, 275). Heuristi-

sena käsitteenä intersektionaalisuus myös ärsyttää ja siihen on kohdistunut epämääräisyyden kritiikkiä (Karkulehto ym. 2012 17–18). Sen moniulottuvuuden vuoksi ei ole ollut aina selvää, että mistä näkökulmasta sitä tulisi tarkastella ja ketkä luetaan “intersektionaalisiksi”. Onkin kysytty, että koskeeko se kaikkia ihmisiä vai ainoastaan marginaalissa eläviä (Karkulehto ym. 2012, 17)? Elina Valovirran (2012, 95) mukaan sen ongelmallisuus on nähty myös sitä kautta, että ei varsinaisesti tiedetä mitä sillä tehdään tai miten sen avulla onnistutaan korjaamaan erojen aiheuttamaa ongelmaa. Jotta sen käyttö olisi hyödyttävää, tulisi sen käyttämisessä pyrkiä syvällisempään analyysiin ja ratkaisujen löytämiseen, sen sijaan että osoitellaan tai identifioidaan vain erilaisia eroja ja niiden risteymäkohtia. (Mt., 95.)

Samoin kritiikki on kohdistunut siihen, että intersektionaalisuus liitetään useimmiten seksuaalisuuden, etnisyyden, luokan ja sukupuolten välisten tekijöiden tarkasteluun, jossa ne nähdään jokseenkin olemassaolevina ja muuttumattomina, jättäen huomioimatta poikkeukset ja murtumakohdat. (vrt. Karkulehto ym. 2012, 2). Ymmärrän tämän niin, että tästä näkökulmasta ihmisiä tarkastellaan objekteina, joiden elämän nähdään määrittyvän automaattisesti sen kautta mitkä ovat heidän taustansa, jolloin huomioimatta jää ihmisten subjektiiviset kokemukset ja toimijuuden mahdollisuudet. De los Reyes ja Mulinari (2005, 16–18) käsittävät ilmiön kuitenkin laajemmin ja näkevät, että intersektionaalisuudesta voidaan puhua vasta silloin, kun nähdään että subjektiivisuus ja yksilöllinen toimijuus eivät kykene läpäisemään tiettyjä yhteiskuntarakenteita ja institutionaalisia käytäntöjä.

Koska intersektionaalisuus on jokseenkin abstrakti käsite ja saa eri merkityksiä eri tutkimuksissa, koen tarpeelliseksi avata vielä sitä, mitä tarkoitan sillä tässä työssä ja miten lähestyn sitä. Ajattelen intersektionaalisuuden tarkoittavan yksinkertaistettuna erojen näkökulmaa (Keskinen 2017), joka rakentuu yksilöiden sosiaalisen aseman, kokemusten, kollektiivisten identiteettien ja subjektiivisuuden lisäksi myös ylijärjestyksen¹ olemassaolosta ja niiden huomioimisesta. Tästä näkökulmasta ajateltuna maahanmuuttajien parissa

---

¹ Ylijärjestyksen on suomenkielinen vastine transnationaalisuuden käsitteelle, jolla viitataan usean maan alueelle ulottuvia sosiaalisia, taloudellisia ja poliittisia suhteita sekä kulttuuristen vaikutusten liikkumista rajojen yli (Huttunen 2002).

työskentelyssä keskiöön nousee yksilön subjektiivisten kokemusten lisäksi suvun, yhteisön tai maahanmuuttobyrokratian vaikutukset ja huomioiminen, sekä miten naiset lähtevät työstämään väkivallan kokemuksia ja millaisia toimijuuden odotuksia heihin kohdistetaan ja millaisia mahdollisuuksia heillä on selvittää lähisuhdeväkivallasta. Työssäni lähdän tarkastelemaan yleisesti monikulttuurisen väkivaltatyön lisäksi myös sitä, löytyykö turvakodeissa tehtävässä työssä aineiston perusteella intersektionaaliksi nimettäviä tekijöitä ja millaisissa prosesseissa niitä esiintyy. Koska intersektionaalisuus on työssäni enemmänkin löydös kuin alkuperäinen tavoite, lähdän tarkastelemaan sen olemassaoloa yleisesti sitä kautta, että millaisia vaatimuksia monikulttuurisessa väkivaltatyössä esiintyy?

Vaikka erojen moniulotteista reflektointia korostavaa intersektionaalisuutta on käytetty pääasiassa tutkimuksellisena välineenä, on sitä mahdollista soveltaa myös käytännön työhön, jolloin väkivaltaa kokeneiden toimijuutta koskevilla keskusteluilla kyettäisiin huomioimaan sukupuolen ja kulttuurin lisäksi myös muita väkivaltaan vaikuttavia eroja ja valtasuhteita (Virkki & Lehtikangas 2014, 135). Intersektionaalisuuden avulla on mahdollista hahmottaa moninkertaista syrjintää ja purkaa sen tekijöitä (Martikainen & Tiilikainen 2007, 19). Työssäni pyrin tarkastelemaan väkivaltatyötä laajemmin sukupuolinäkökulman lisäksi myös muiden erojen kautta, sillä väkivallan tarkasteleminen vain yhteen kokemukseen vaikuttavan tekijän näkökulmasta ei kykene kuvaamaan tai ymmärtämään tutkittavaa ilmiötä riittävästi tai löytämään siihen ratkaisuja (Karkulehto ym. 2012, 4).

3 Tutkimuksen toteutus

3.1 Tutkimuskysymys ja tutkimuksen lähtökohdat

Työni on laadullinen tutkimus turvakotien työntekijöiden tulkinnoista lähisuuhdeväkivaltaa kokeneiden maahanmuuttajanaisten parissa tehtävästä työstä. Tutkimuksen tavoitteena on kuvata maahanmuuttajanaisten parissa tehtävää työtä sekä paikantaa työntekijöiden puheista niitä huomioita ja аспекteja, joita monikulttuurisessa väkivaltatyössä esiintyy. Vaikka lähisuhteissa tapahtuva väkivalta on maailmanlaajuinen ongelma ja ihmisoikeuskysymys, siihen reagoidaan ja sitä selitetään eri tavoin. Suhtautumiseen vaikuttavat Auli Ojurin ja Merja Laitisen (2015, 8) mukaan ajan, paikan, kulttuurin, asenteiden, arvojen ja normien lisäksi se kontekstinen, sosiaalinen ja juridinen järjestys, joiden tunnistaminen ja ratkaiseminen haastavat osaltaan myös yhteiskunnallista ja ammatillista työtä.

Monikulttuurisessa väkivaltatyössä havaittuihin tekijöihin on kiinnitetty huomiota eri tutkimuksissa. Suvi Keskinen (2012, 309) mukaan viranomaiset ovat omaksuneet kulttuuristavan puhettavan osaksi tapaa selittää kulttuurista väkivaltaa, mutta toteuttavat käytännön työssä kuitenkin universaaleja toimintatapoja ja toimenpiteitä. Universalismi voi nousta työskentelyssä niin isoksi arvoksi, että huomioimatta voivat jäädä eriarvosuutta tuottavat erot, jotka ovat oleellisia väkivaltaa kohdanneiden maahanmuuttajanaisten kokemusten ymmärtämisen kannalta. (Mt. 2012, 310–311; ks. myös Anis 2008, 88). Kirsi Juhila (2006, 113) lisää, että universaalien eettisten periaatteiden rinnalle tarvitaan myös eroja kunnioittavan postmodernin etiikan periaatteita.

Myös Tuija Virkin ja Mari Lehtisaloon (2014) artikkelista käy ilmi, että vaikka maahanmuuttajuutta itsessään ei pidetä ongelmallisena tai sen oleteta merkitsevän lähtökohteisesti huono-osaisuutta tai marginaalisuutta, asettavat työntekijät heidät kuitenkin käytännössä rajatumpaan positioon esimerkiksi uuteen yhteiskuntaan kotoutumiseen liittyvien ongelmien, kielivaikeuksien, sosiaalisen eristäytyneisyyden, oleskeluluvan saamiseen liittyvien epävarmuuksien sekä mahdollisesti kohdatun rasismien ja syrjivien rakenteiden vuoksi. Työskentelytapa ei aina huomioi asiakkaiden erilaisia lähtökohtia ja

toisaalta se voi huomioida kulttuuria liiaksi, joka asettaa naiset epätasa-arvoiseen asemaan esimerkiksi toimijuuden vaatimuksissa (Mt., 2014, 120). Tutkimukseni pääarvo ei ole väkivallan ilmiön tarkastelussa, mutta se kytkeytyy osin niihin intersektionaalsiin eriarvoisuutta tuottaviin aspekteihin, jotka ovat huomioitava myös väkivaltatyössä.

Parisuhdeväkivallan ja toimijuuden sukupuolittuneita merkityksiä ovat tarkastelleet muun muassa Leo Nyqvist (2001), Marita Husso (2003) sekä Suvi Keskinen (2005). Vaikka edellä mainitut tutkimukset jättävätkin monikulttuurisen tarkastelun ulkopuolelle, kaivataan sukupuolen ja väkivallan yhteyksistä kuitenkin lisää tietoa. Keskinen (2005, 113) mukaan se on jäänyt puutteelliseksi jopa niissäkin suomalaisissa tutkimuksissa, joissa sukupuolten epätasa-arvoisuus on nimetty naisiin kohdistuvaksi väkivallaksi. Vallan käytön tarkastelunäkökulma on kiinnittynyt tällöin pääasiassa parisuhteessa tapahtuvan väkivallan piirteisiin, sen sijaan että sitä olisi tarkasteltu laajempaan sukupuolten välisiin suhteisiin kytkeytyneenä. (Mt., 113.)

Kulttuuri- ja sukupuolierojen huomioiminen on erityisen sensitiivinen ja kriittinen tutkimuksen alue. Äärimmilleen vietynä sen vaarana voi olla, että kulttuuria käytetään yhtenä keskeisenä sukupuolistuneen väkivallan selitysmallina, joka rakentaa hierarkkista kahtiajakoa kulttuurien välille (Keskinen 2012, 297). Myös Virkki ja Lehtikangas (2014, 121–122) muistuttavat, että aivan kuten sukupuolikaan ei ole luokiteltavissa yhdenmukaiseksi ja muuttumattomaksi kategoriaksi, myöskään kulttuureja ei tule nähdä staattisina, tiettyihin kansallisvaltion rajoihin tai etnisyyteen sidottuna yhtenä ryhmittymänä. Yksi tapa pyrkiä jäsentämään väkivallan ilmiötä on tarkastella kulttuureja myös muiden erojen kautta, jotka jäsentävät ihmisiä ja yhteisöjä muun muassa arvomaailmaltaan tai asemaltaan suhteeltaan samanlaisiin ryhmiin. (Keskinen 2009, 25–26).

Tutkimuksessani tarkastelen turvakotien työntekijöiden tulkintoja maahanmuuttajanaisten parissa tehtävästä väkivaltatyöstä, sen käytännöistä ja esiin nousevista huomioista. Työntekijöiden kuvaamien huomioiden lisäksi tavoitteenani on löytää työntekijöiden puheista myös niitä ratkaisuja, joilla näihin vaatimukseen on pyritty vastaamaan. Maahanmuuton kasvun ja lisääntyvän kansainvälistymisen myötä monikulttuurinen työ asettuu yhä enemmän alueeksi, josta kaivataan lisää tietoa. Auttamisen mahdollisuuksia

on pohtinut myös Anneli Pohjola (2009, 69–70), jonka mukaan auttamisen muotoja tulisi tarkastella kriittisesti; mitä siihen sisältyy, mitkä ovat sen piilorakenteet ja sen yhteydessä syntyvät tarkoittamattomat kytkennät.

Tutkimuskysymykseni ovat:

1. Millaisena lähisuhdeväkivaltaa kokeneiden maahanmuuttajanaisten parissa tehtävä väkivaltatyö näyttäytyy turvakodeissa?
2. Onko lähisuhdeväkivaltaa kokeneiden maahanmuuttajanaisten kohdalla nähtävissä intersektionaalisia tekijöitä?
3. Miten intersektionaaliset tekijät on huomioitava maahanmuuttajanaisten parissa tehtävässä väkivaltatyössä?

3.2 Tutkimuksen metodologiset valinnat

Tutkimukseeni sopii käytettäväksi kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimusmenetelmä, koska Sirkka Hirsjärven (2009, 161) mukaan siinä tieto kerätään todellisia ihmisiä haastatteleamalla tai havainnoimalla. Laadullisessa tutkimuksessa aineiston koonti tapahtuu kohdejoukon, kuten väkivaltatyötä tekevien työntekijöiden tarkoituksenmukaisella valinnalla ja analyysissä suositaan aineiston yksityiskohtaista ja ainutlaatuista tarkastelua ja käsittelyä. Näiden lisäksi siinä sallitaan tutkimuksen jatkuva muokkaaminen olosuhteisiin sopivaksi. Laadullisen tutkimuksen pyrkimyksenä on kuvata todellista elämää sekä löytää tai paljastaa tosiasioita sen sijaan, että todennettaisiin jo olemassa olevia väittämiä (Mt., 164, 161).

Laadullinen tutkimus rakentuu kielen piirteistä, säännönmukaisuuksien etsimisestä, tekstin ja toiminnan ymmärtämisestä sekä viimeisenä vaiheena reflektiosta. Karkeasti kuvattuna tutkimuksen tulee edetä strukturoidusta kokonaisvaltaisempaan näkemykseen. Laadullisen tutkimuksen lajeja on useita, joista tutkijalla on mahdollisuus valita oma tapansa tehdä tutkimusta. (Hirsjärvi 2009, 165.) Tämä valinnanmahdollisuus voi kuitenkin myös hankaloittaa oikeiden ”työkalujen” löytämistä ja vaikuttaa sitä kautta työn laatuun, koska tutkimuksen tekemiseen vaikuttaa väistämättä se, millainen käsitys

tutkijalla on jo tutkittavasta ilmiöstä, millaisia merkityksiä hän ilmiölle antaa ja millaisia välineitä hän tutkimuksessaan käyttää. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 20.)

Näin ollen laadullisessa tutkimuksessa ei ole mahdollista tuottaa täysin objektiivista tietoa, sillä tutkijalla on useimmiten aina jokin arvolähtökohta suhteessa tutkittavaan ilmiöön (Hirsjärvi 2009, 161). Tiedostan tämän mahdollisuuden olemalla itse työntekijänä lähellä tutkittavaa ilmiötä ja omaamalla siitä kokemuksen kautta syntynyttä tietoa. Toisaalta yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen vaatimuksena on esiyymmärrys tutkimuskohteesta, joka on nähty osin jopa välttämättömänä lähtökohtana tulkitsemiselle (Laine 2010, 34–35; Tuomi & Sarajärvi 2013, 35). Minun tulee siis olla tietoinen omista arvolähtökohdistani ja tutkimaani aiheeseen liittyvistä henkilökohtaisista merkityssuhteista ja pyrkiä näin tarkoituksenmukaisesti siirtämään ne sivuun, jotta voin antaa työlle mahdollisuuden tuottaa uutta ja syvällisempää tietoa tutkittavasta ilmiöstä. Tähän voidaan pyrkiä sulkeistamisen, reduktion tai etäännyttämisen keinoin. (Perttula 2011, 145.)

Ollessani kiinnostunut työntekijöiden käsityksistä maahanmuuttajanaisten parissa tehtävästä väkivaltatyöstä, on loogista lähestyä aihetta laadullisen tutkimuksen perinteeseen kuuluvan hermeneuttisen metodologian kautta. Hermeneutiikan pyrkimyksenä on oivaltaa ilmiöitä ymmärtämisen ja tulkinnan kautta. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 34–35; Juden-Tupakka 2007, 64). Hermeneuttinen ote edellyttää, että tutkijalla on subjektiivisesti ja intersubjektiivisesti muotoutunut käsitys tutkittavasta aiheesta, jonka avulla hän kykenee löytämään haastateltavien ilmaisuista mahdollisimman oikeat tulkinnat ja rakentamaan niistä näin laajempaa ymmärrystä (Laine 2010, 31–32).

Hermeneuttinen tutkimus kohdistuu ihmisten väliseen kommunikaatioon ja sen tulkintaan, jossa pyrkimyksenä on ymmärtää haastateltavien ilmaisiin kätkeytyviä monimerkityksiä. Hallitsevimpana ilmaisujen luokkana nähdään kielelliset ilmaisut, mutta tärkeitä ovat myös ei-kielellisten (liikkeet, ilmeet, eleet jne.) viestien tulkinta (Laine 2010, 30–31.) Omassa työssäni joudun kiinnittämään huomioita erityisesti haastateltavien sanallisiin ilmaisiin, koska puhelinhaastattelussa ei-sanallinen kieli jää väistämättä ulkopuolelle. Hermeneutiikassa pyritään tulkitsemaan asioita syvällisemmin ja monimerkityksellisemmin eli löytämään asioiden takaa metaforia (Mt. 2010, 32).

Hermeneuttinen ulottuvuus liittyy läheisesti fenomenologiseen tutkimukseen, jossa molemmissa filosofisina ongelmina nähdään olevan ihmis- ja tiedonkäsitys eli millainen ihminen on tutkimuskohteena, miten tällaisesta kohteesta saadaan inhimillistä tietoa ja millaista tämä tieto on luonteeltaan (Laine 2010, 28). Niin fenomenologisessa kuin hermeneuttisessakin tutkimuksessa keskeistä on tuoda näkyväksi ne asiat, joita on voitu pitää itsestäänselvyytenä tai joita ei ole vielä tietoisesti ajateltu (Tuomi & Sarajärvi 2013, 35; Laine 2010, 33). Tutkimuksessani en kuitenkaan tarkastele työntekijöiden käsityksiä fenomenologisesta näkökulmasta, koska se sopii paremmin tutkimukseen, jossa tarkastellaan tutkittavien todellista maailmaa (Laine 2010, 28). Jotta se olisi sopinut omaan tutkimukseeni, olisi ollut perustellumpaa tarkastella aihetta maahanmuuttajanaisten omasta näkökulmasta.

Ymmärtämisen ja tulkinnan lisäksi hermeneutiikassa oleellista on hermeneuttinen kehä sekä esiymmärrys tutkittavasta aiheesta. Lähtökohtaisesti hermeneuttisen metodologian mukaan ymmärtämistä ei voi tapahtua ilman, että kohteesta on jo jonkinlaista tietoa eli esiymmärrystä (Tuomi & Sarajärvi 2013, 35; Laine 2010 32.) Pauli Siljanderin (1988, 115–119) mukaan hermeneuttisen kehän konsepti rakentuu kolmesta periaatteesta; ensimmäisenä se edellyttää tutkijalta tutkittavan asian esiymmärrystä, joka tulkinnan edetessä muuttuu ja synnyttää näin uutta ymmärrystä. Toisena se edellyttää kokonaisuuden ymmärtämistä sen yksittäisten osien kautta ja päinvastoin. Kolmantena se jättää mahdollisuuden, että asioiden ymmärtämisessä ei ole absoluuttista päätepistettä, vaan ymmärtäminen kasvaa ja kehittyy aina tulkinnan edetessä. Viimeisen kehän ideologian mukaisesti hermeneuttisessa tutkimuksessa sallitaan tulkintojen ja käsitteen määrittelyjen keskeneräisyys, jossa on myös hyväksyttävää, että tutkimuksen kontekstuaaliset käsitteet muokkautuvat lopullisiksi usein vasta tutkimuksen edetessä. (Mt., 115–119.)

Tutkimuksen tekemisen kannalta minua voi hyödyttää oman kokemukseni tutkittavasta ilmiöstä, mutta se voi olla myös keskeinen haaste. Oman esiymmärryksen tietoinen sivuun siirtäminen tutkimuksen ajaksi on tarpeen, jotta se ei ole esteenä uuden tiedon

syntymiselle ja ilmiön syvällisemmälle ymmärtämiselle (Perttula 2011, 145). Tämä mi-
nun tulee huomioida erityisesti tutkimusaineiston hankintatilanteessa, jossa tutkijan tu-
lee osata asettua sosiaalisesti tutkimustilanteen ulkopuolelle ja olla edustamatta mitään
muuta kuin tutkijaa, joka haluaa saada tietoa tutkittavasta aiheesta. Esiymmärrys ilmi-
östä voi auttaa siinä, että tutkijalle on muotoutunut käsitys siitä, mihin hän aineistollaan
haluaa vastauksia. Alasen (2014, 42) mukaan ymmärrys ilmiöstä voi auttaa tutkijaa luo-
maan tutkimustilanteessa sellaisia menetelmällisiä ratkaisuja, joista haluttu tieto selviää
(Mt., 42). Tutkijan täytyy kuitenkin huomioida, ettei hän johdattele tutkittavaa kerto-
maan asioista, jotka eivät ole tutkimuksen kannalta relevantteja tai joista tutkittava ei
halua kertoa. (Perttula 2011, 141) Pentti Alasen (2014, 39, 42) mukaan ymmärtävässä
metodologiassa tulkitaan tilanteita oman ymmärtämisen kautta ja siihen jäsentäen, joka
vaatii tutkijalta herkkyyttä

3.3 Aineiston keruu

Päädyin keräämään aineistoni haastattelun keinoin, koska kysyminen suoraan on toi-
miva tapa saada tietoa siitä, mitä ihminen ajattelee tai miten hän toimii. Haastattelun
etu on lisäksi sen joustavuudessa; siinä on mahdollisuuksia selventää kysymyksiä, il-
mausten sanamuotoja, oikaista väärinkäsityksiä tai käydä aiheesta keskustelua haasta-
teltavan kanssa, toisin kuin esimerkiksi postikyselyssä (Tuomi & Sarajärvi 2013, 72–73;
Hirsjärvi ym. 2009, 205). Strukturoidun haastattelun sijaan valitsin menetelmäksi puo-
listrukturoidun haastattelun eli teemahaastattelun, sillä se antaa tutkittavalle vapauden
kertoa aiheesta haluamallaan tavalla. Teemahaastattelun etu on siinä, että siinä keskus-
telun annetaan kulkea omalla painollaan ja mennä siinä syvälle, kuin mitä tutkittava ai-
heesta haluaa kertoa. Teemahaastattelussa korostuu ihmisten tulkinnat ja heidän asioil-
leen antamat, tutkittavan ja tutkijan vuorovaikutuksessa syntyvät merkitykset (Hirsjärvi
& Hurme 2000, 48.) Vaikka teemahaastattelua voidaan käyttää niin määrällisessä kuin
laadullisessakin tutkimuksessa, sopii se käytettäväksi erityisesti kasvatus- ja yhteiskun-
tatieteellisessä tutkimuksessa sen vastatessa hyvin monia kvalitatiivisen tutkimuksen
lähtökohtia (Hirsjärvi ym. 2009, 208).

Suomessa toimii tällä hetkellä 19 valtionrahoituksen saanutta turvakotia. Haastateltavia etsiessäni keskityin Etelä-Suomen turvakoteihin, joissa arvelin olevan laajasti kokemusta maahanmuuttajien parissa tehtävästä väkivaltatyöstä. Lähdin kartoittamaan haastatteluun osallistuvia sähköpostitse, joista muutamasta vastattiin. Yhdestä turvakodista huomattiin, että valtionrahoituksen saaneiden turvakotien asiakastietojen ollessa nyt Terveyden- ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) hallinnon alaisuudessa, tulee tutkimuslupaa kysyä ensin sieltä. Laitoin sähköpostia THL:n turvakotipalvelujen erityisasiantuntija Joonas Peltoselle, jossa kerroin tutkimuksesta sekä kysyin, että tarvitaanko myös heiltä tutkimuslupa. Peltosen (2016) mukaan tutkimuslupaa ei THL:stä tarvita, jos tutkimuksen aihe koskee vain työntekijöiden kokemuksia. Jos tutkimuksessa oltaisiin kiinnostuneita asiakastiedoista, olisi tutkimuslupaa pyydettävä tällöin myös terveyden- ja hyvinvoinnin laitokselta. (Peltonen, 2016) Tämän tiedon saatuani lähestyin turvakoteja uudestaan ja kerroin Peltosen kannan tutkimusluvan tarpeellisuuteen.

Kiinnostus haastatteluun osallistumisesta oli vaihtelevaa. Muutamasta turvakodista etukäteiskyselyyn ei vastattu, mutta kaikista niistä joista vastattiin, oltiin tutkimuksesta hyvin kiinnostuneita ja sitä pidettiin ajankohtaisena sekä mielenkiintoisena. Lisäksi jotkut haastateltavat toivat esiin sitä, kuinka myös he kaipaavat aiheesta enemmän tietoa ja kokivat mielenkiintoiseksi sen, miten muissa turvakodeissa asioita tehdään. Tutkimussuunnitelman tehtyänä lähestyin organisaatioita sähköpostitse uudestaan, jossa oli liitteenä tiivistetty versio tutkimussuunnitelmasta sekä tutkimuslupapyyntö. Joissakin turvakodeissa asia eteni organisaation sisällä nopeasti ja he olivat jo sopineet työryhmän viikkopalaverissa ajankohdista, jolloin työntekijät voivat osallistua tutkimukseen. Joitakin informanteja jouduin muistuttamaan muutaman kerran tutkimusluvan takaisin lähettamisestä, mutta tällöin kyse oli lähinnä lomien tai muiden kiireiden samanaikaisuuksista. Olin myös lähes kaikkiin turvakoteihin yhteydessä puhelimitse ennen haastattelujen tekemistä. Ajattelin tämän olevan tärkeää sen vuoksi, että organisaatioille syntyy kuva todellisesta ihmisestä tutkimuksen takana, joka voi lisätä heidän luottamustaan osallistua tutkimukseen.

Organisaatioilta saadun tutkimusluvan jälkeen pyysin haastateltavia olemaan minuun yhteydessä joko puhelimitse tai sähköpostilla sopiaaksemme tarkemmista ajankohdista.

Tuomi & Sarajärven (2013, 74) mukaan haastattelujen sopimisesta henkilökohtaisesti etukäteen on se etu, että informantit sitoutuvat useimmiten tällöin paremmin haastatteluun osallistumiseen sekä haastattelujen käyttöön tutkimusaineistona. Kaikki haastateltavat lähestyivät minua sähköpostitse, jolloin laitoin heille saatekirjeen, josta käy ilmi tutkimuksen tekemiseen sekä henkilön suojaamiseen liittyvät seikat. Lisäksi laitoin haastateltaville etukäteen teemahaastattelurungon, koska on sekä suositeltavaa että eettisesti perusteltua, että haastateltavat saavat tutustua kysymyksiin, teemoihin tai vähintään haastattelun aiheeseen ennen varsinaista haastattelua. Tällä voidaan tavoitella sitä, että tutkittavasta aiheesta saadaan mahdollisimman paljon tietoa, koska haastateltavat voivat halutessaan pohtia kysymyksiä tai teemoja etukäteen. (Mt. 73.) Haastattelujen aikana ei kuitenkaan käynyt aina ilmi, olivatko haastateltavat ehtineet tutustua aihealueisiin. Yksi haastateltava toi esille, ettei ollut kiireiltään ehtinyt tutustua teemahaastattelurunkoon. Sen sijaan, että olisin sitä heiltä edellyttänyt, oli tavoitteenani ainoastaan madaltaa heidän kynnystään osallistua tutkimukseen sekä poistamaan siihen liittyviä jännitteitä kertomalla asiasta mahdollisimman kattavasti etukäteen.

Olen hankkinut tutkimusaineistoni haastattelemalla seitsemää työntekijää neljästä eri eteläsuomalaisesta turvakodista. Neljä haastatteluun osallistuneista toimivat turvakodeissa ohjaajina, yksi oli kriisityöntekijä ja kaksi toimi turvakotien vastaavina sosiaalityöntekijöinä. Neljällä haastatteluun osallistuvilla ohjaajalla oli sosionomin (AMK) koulutus, yhdellä ohjaajan nimikkeellä työskentelevällä oli muu yliopistotutkinto sekä ulkomailla tehtyjä sosiaalialan opintoja. Kummallakin haastatteluun osallistuvalla sosiaalityöntekijällä oli yhteiskuntatieteiden maisterin tutkinto sosiaalityön pääaineopinnoista. Kaikki haastatteluun osallistuvat työntekijät olivat naisia. Työntekijöiden ammattinimikkeet vaihtelivat, pääosin nimikkeet olivat ohjaaja, yhdessä tapauksessa kriisityöntekijä ja yhdessä sosiaaliohjaaja. Sosiaalityöntekijöiden ammattinimikkeet olivat vastaava sosiaalityöntekijä ja johtava sosiaalityöntekijä. Kaikki toimivat työntekijöinä kuitenkin pelkästään turvakodeissa, vaikka talossa saattoi olla muitakin toimintoja. Ohjaajat toivat pitkälti esiin sitä, että kaikki tekevät samaa työtä nimikkeestä riippumatta. Eri nimikkeet nähtiin vanhana peruna, ajalta jolloin turvakodit eivät olleet vielä Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisuudessa. Muutama näki tämän mahdollisesti muuttuvan tulevaisuudessa THL:n tavoitellessa yhtenevää käytäntöä turvakoteihin.

Toteutin haastattelut kaikkien kohdalla puhelimitse, joka oli ainoa vaihtoehto pitkien välimatkojen vuoksi. Puhelinhaastatteluun liittyy kuitenkin seikkoja, jotka on otettava huomioon tutkimusta tehdessä. Puhelinhaastattelussa jää pois kasvokkain tapahtuvaan haastatteluun tyypillinen ei-kielellinen vuorovaikutus, jonka tulkinta nähdään usein kielellisen tulkinnan lisäksi oleellisena laadullisissa ja erityisesti hermeneuttista metodologiaa käyttävissä tutkimuksissa (Laine 2010, 31). Omassa tutkimustilanteessani puhelinhaastattelun haitat näkyivät toisinaan hienoisina kömmähdyksinä, joissa tulkitsin informantin jo päättäneen puheensa, mutta he jatkoivatkin puhetta lyhyen hiljaisuuden jälkeen. Kasvokkain tapahtuvassa tutkimuksessa olisin todennäköisesti havainnut nämä pohdinnan hetket ja antanut tutkittavalle paremmin aikaa miettiä vastauksiaan. Näiden tilanteiden tapahtuessa hiljennyin nopeasti ja kehotin tutkittavaa jatkamaan. Seuraavissa haastatteluissa pyrin huomioimaan tämän ja sietämään hiljaisuuden hetket muistamalla, että tutkittavat tarvitsevat aikaa ajattelulle. Nonverbaalisen kielen puuttuessa pyrin keskittymään tutkittavien verbaaliseen puheeseen ja huomioimaan sen sijaan paremmin muun muassa naurahduksia, huokauksia, äänensävyjä.

Haastattelutilanteessa pyrin pysyttämään tutkijan roolissani muun muassa olemalla ottamatta henkilökohtaista kantaa tutkittavien puheeseen tai kerrottuun asiaan. Jos havaitsin jotain erityistä, niin saatoin esittää siitä jatkokysymyksen, vaikka en ollut aina aivan varma siitä, onko se tutkimukseni kannalta tarpeellista tietoa. Tarkennuskysymykseni johtuivat pitkälti kuitenkin ilmiön tai käytäntöjen kontekstuaaliseen ymmärtämiseen pyrkimisestä, jotta pystyin liittämään tutkittavien puheet oikeisiin asiayhteyksiin ja ymmärtämään näin käytäntöjä tai ilmiötä laajemmin. Tämä nähdään kuitenkin sekä sallittuna että myös etuna teemahaastattelussa, jossa kysymysten tarkan muotoilun ja järjestyksen puuttuessa voidaan aineiston keruuta säädellä joustavasti tilanteen edellyttämällä tavalla (Hirsjärvi ym., 2009, 205). Objektiivisuuteen pyrkimiseksi pyrin olemaan taustalla ja hymähtämään muun muassa neutraalin äänensävyin, jotta informantti kokee minun kuuntelevan, mutta myös jotta hänelle ei synny kuvaa, että epäilen tai kyseenalaistan tutkittavan puhetta. Muutamassa haastattelussa huomasin jälkikäteen, että olin innostunut haastateltavien puheista, joka oli kuultavissa litterointivaiheessa innostuneena äänensävyinä. Tässä kohtaa huomaan poistuneeni huomaamatta tutkijan

roolistani, koska koin saavani sellaista tietoa, joka oli minulle joko uutta tai jota olin tutkimuksessani lähtenyt tavoittelemaan.

Kerroin tutkittaville myös oman taustani turvakodin työntekijänä. Koin tämän olevan sekä eettisesti oikein, että tärkeää myös sen vuoksi, että toivoin näin tutkittavien kykenevän siirtymään puheessaan tasolle, jossa he voivat pohtia asiasisältöjä reflektiivisemmin sen sijaan, että joutuisivat käyttämään aikaa sellaisten asioiden kertomiseen, jotka ovat minulle tuttuja oman kokemukseni kautta. Esimerkkinä tästä voidaan mainita tilanne, jossa toin jossain vaiheessa haastatteluja selväksi tietämykseni uuden turvakotilain tuomista muutoksista turvakodeille. Jos en olisi tätä tiennyt, olisi moni tilanne vaitunut sen avaamista ja vertailua entisiin käytäntöihin. Näin aikaa olisi mennyt paljon sellaisten asioiden läpikäymiseen, jotka eivät olisi olleet merkityksellisiä tutkimuksen tavoitteen kannalta.

Hirsjärvi (2009, 206) kuvaa aineiston hankintaan haastattelun keinoin liittyvän muutamia haittatekijöiden mahdollisuuksia, jotka voivat heikentää tutkimuksen laatua. Yksi tekijä voi olla, että tutkittavat voivat pyrkiä antamaan tutkijalle sosiaalisesti suotavia vastauksia. Tutkimuksen alussa ajattelin tämän mahdollistuvan erityisesti silloin, jos tutkittava tietää, että tutkijalla on myös kokemusta tutkittavasta aiheesta. Tästä ei ollut kuitenkaan mitään viitteitä, vaan koin kaikkien tutkimukseen osallistuneiden kohdalla, että he puhuivat asioista juuri, kuten näkivät tai kokivat sen olevan. Tämä näkyi muun muassa siten, että kaikki tutkittavat pystyivät pohtimaan asioita usealta eri kantilta. He myös kykenivät perustelemaan mielipiteensä, kokemuksensa ja näkökulmansa. Tutkittavien reflektoinnin syvyyden taso vaihteli kuitenkin jonkun verran, jonka ajattelen johtuvan kokemuksesta, koulutuksesta sekä turvakodissa työskentelyajan pituudesta. Sosiaalityöntekijät puhuivat selvästi enemmän sosiaalityön profession kautta, josta oli kuultavissa myös aikaisemmat työkokemukset muun muassa lastensuojelusta. Sosiaalityöntekijöiden kuvaukset ja tulkinnat olivat enemmän laajojen asiayhteyksien, mahdollisesti rakenteellisten tekijöiden vaikutusten arvioimista ja kuvaamista. Lisäksi yhdellä ohjaajalla oli terapeutin koulutusta, josta oli selvästi havaittavissa terapeutin koulutuksen tuoma psykologista näkemystä ja ymmärrystä naisten tilanteita ja työskentelyä kuvaavissa keskusteluissa.

Teemahaastattelun keinoin kerätyn aineiston aiheet olivat pitkälti samoja kaikkien haastateltavien kanssa. Vain muutamassa haastattelussa poikkesin tästä, koska kyseiset informantit toivat esiin minulle uusia ja mielenkiintoisia seikkoja, joista halusin tietää lisää. Näin sovittu aika ehti täyttyä näitä asioita läpikäydessä. Huomasin jo muutamia haastatteluja tehdessäni, että saturaatio eli kylläntyminen alkoi tapahtua tiettyjen teemojen kohdalla. Arvelin tämän tapahtuneen siksi, että kylläntymiselle tyypillisesti aineisto ei tuottanut enää juuri uutta näissä teemoissa (Hirsjärvi ym. 2009, 182; Hakala 2008, 156). Kylläntymisen ongelmana on Hirsjärven (mt., 182) mukaan kuitenkin se, ettei haastateltava voi todellisuudessa tietää milloin saturaatiopiste tulee vastaan. Tämä näyttäytyikin minulle pian, sillä niissä teemoissa, joissa uskoin kylläntymisen tapahtuneen enkä enää kysynyt samaa asiaa seuraavilta haastateltavilta, halusivatkin jotkut heistä keskustella vielä oma-aloitteisesti ohittamistani aiheista. Annoin heille tietysti mahdollisuuden kertoa niistä, mikä osoittautuikin hyväksi asiaksi, koska juuri nämä informantit toivat vielä uutta näkökulmaa aiheeseen.

Haastattelut kestivät noin tunnista puoleentoista tuntiin, lyhyin aika oli 50 minuuttia ja pisin 1 tunti 35 minuuttia. Olimme sopineet haastateltavien kanssa jo alkuun, että haastattelut kestävät maksimissaan 1,5 tuntia. Halusin kunnioittaa tätä erityisesti siksi, että haastattelut tehtiin haastateltavien työvuorojen aikana. Ennen haastatteluja jännitin sitä, että miten puhe tallentuu laitteille, erityisesti jos haastateltavat puhuvat hiljaa tai epäselvästi. Tällaisia ongelmia ei kuitenkaan ilmennyt, mutta ihmisten persoonallisten puhetaapojen, kuten runsaiden täytesanojen vuoksi osa haastatteluista oli hieman vaativampia litteroita. Uskoakseni tässä auttoi kuitenkin se, että purin haastattelut miltei samantien niiden tekemisen jälkeen, joten minulla oli vielä tuoreessa muistissa haastattelujen kulku ja sisältö. Olin yllättynyt siitä, kuinka sujuvasti puhelimen ja kaiuttimen kautta tehdyt haastattelut kulkivat. Uskon, että nonverbaalisen kielen puute auttoi työntekijöitä ja itseäni keskittämään kaiken viestinnän puheeseen. Omalta kohdaltani huomasin toisinaan pientä epäjohtonmukaisuutta puheessa, jonka ajattelen johtuvan siitä, että jouduin miettimään toisinaan kysymyksiä, niiden sisältöä ja esittämistapaa, jotta olen kunnioittava.

3.4 Sisällönanalyysi analyysimenetelmänä

Laadullisten tutkimusten aineistoja voidaan analysoida kahdella tavalla: aineistolähtöisesti sekä teoriasidonnaisesti (myös teoriaohjaava) (ks. Tuomi & Sarajärvi 2013, 96).

Oman tutkimukseni aineiston analyysiä olen lähtenyt toteuttamaan pääosin aineistolähtöistä analyysia mukaillen, sillä sen pyrkimys on muodostaa uusia teorioita ilman, että aikaisemmillä havainnoilla, tiedoilla tai teorioilla on siihen vaikutusta. Koska oma hypoteesini on ollut olemassa tutkimuksen alussa, ei tutkimustani voi nimetä näillä ehdoin pelkästään aineistolähtöiseksi. Täten näen, että tutkimukseni on osin myös teoriasidonnainen, sillä siinä myönnetään teoreettiset kytkennät, mutta nähdään etteivät ne pohjaudu suoraan teoriaan (Tuomi & Sarajärvi 2013, 96). Myöskään teoriasidonnaisuus ei yksinään istu tutkimukseeni, koska en ole valinnut hypoteesiksi olettamiani ilmiöitä tai käsitteitä tutkimukseni teoreettiseksi lähtökohdaksi, jota vasten olisin lähtenyt aineistoa tarkastelemaan. Olemassa olevasta hypoteesista eli kulttuuristen, sukupuolistuneiden ja muita eroja tuottavien tekijöiden mahdollisuudesta huolimatta en ole halunnut rakentaa tutkimusta johonkin tiettyyn teoriaan kiinnittyväksi, sillä olen halunnut antaa aineistolle näin mahdollisuuden tuottaa uutta ja yllättävää tietoa.

Kaiken kaikkiaan aineistolähtöiseen tutkimukseen liittyy paljon luotettavuutta heikentäviä tekijöitä kuten se, että uuden teorian muodostamista on harvoin mahdollista tuottaa täysin objektiivisesti. Tämä liittyy siihen, että tutkimusasetelma ja käsitteellinen taustoitukset ovat aina tutkijan itse asettamia ja vaikuttavat näin tuloksiin. Tähän liittyvät myös kysymykset aineiston analyysin toteutuksesta; kuinka hyvin tutkija on kyennyt kontrolloimaan sitä, että hän on analysoinut aineistoa tiedonantajien ehdoilla eikä omat ennakkokäsitykset edellä. Yhdeksi ratkaisuksi, joskaan ei täysin ongelmaa poistavaksi on esitetty, että tutkija kirjoittaa auki omat ennakkokäsityksensä tutkittavasta ilmiöstä ja suhtautuu niihin tietoisesti analyysin aikana. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 96.)

Koska työni on laadullinen tutkimus ja olen kerännyt aineistoni haastatteluilla, sopii tutkimukseni analysoinnissa käytettäväksi menetelmäksi sisällönanalyysi. Jouni Tuomen ja Anneli Sarajärven mukaan (2013, 91) sisällönanalyysi on perusanalyysimenetelmä, joka on nähtävissä useimmissa kirjoitetun, kuullun tai nähdyn sisältöjen analysoinnissa käytetyissä menetelmissä. Sisällönanalyysi perustuu yksinkertaisuudessaan pyrkimykseen

kuvata dokumenttien sisältöä sanallisesti. Laadullisen analyysin perusrakenne syntyy aineistoon tutustumisesta, aineiston litteroinnista ja koodaamisesta, jäljelle jääneen tekstin luokittelusta, teemoittelusta ja tyypittelystä sekä lopuksi yhteenvedosta. Sisällönanalyysin käytössä on oltava kuitenkin huolellinen, sillä sen käyttämistä on joskus kritisoitu keskeneräisyydestä ja epätarkkuudesta. Tutkija on toisinaan voinut kuvata analyysituloksia hyvinkin tarkasti, mutta mielekkäiden johtopäätösten tekeminen on voinut jäädä puutteelliseksi. (mt. 106, 92–93.)

Seitsemän haastattelemani työntekijän puheista kertyi yhteensä 95 sivua litteroitua tekstiä. Tallensin haastattelut sekä nauhurille että tabletille. Kerroin tämän myös haastateltaville ja perustelin sillä, että jos toinen laite lakkaa toimimasta, tallentuu puhe toiselle. Kerroin myös poistavani tallenteet vasta tutkimuksen valmistuttua, koska voin joutua palaamaan aineistoon uudestaan vielä litteroinnin jälkeenkin. Litteroin puhutun aluksi siinä muodossa kuin ne sanottiin, mutta analyysivaiheessa poistin täytesanoja ja selkeytin puhuttua muutoinkin sen helpomman luettavuuden vuoksi. Tutkimuksen hermeneuttisen otteen vuoksi huomioin ja merkitsin kuitenkin äänensävyjä tai katkoksia, joista voi käydä ilmi, miten informantti asian kokee.

Tuomi ja Sarajärvi (2013, 108) toteavat Miles ja Hubermanin (1994) kuvanneen induktiivisen aineiston analyysiä kolmivaiheiseksi prosessiksi, joka rakentuu aineiston redusoinnista eli pelkistämisestä, aineiston klusterisoinnista eli ryhmittelystä sekä viimeisenä abstrahoinnista eli teoreettisten käsitteiden luomisesta. Aineistolähtöinen analyysi etenee rakentamalla yksittäisistä ilmauksista niitä yhdistäviä alaluokkia. Alaluokkia toisiinsa yhdistämällä saadaan muodostettua yläluokkia, joista ylimmäksi jää pääluokat eli asioita yhteen kokoavat käsitteet. Aineistolähtöisessä analyysissä pääpaino on aineistossa, jossa teoria rakennetaan aineisto edellä. Tällöin voidaan puhua induktiivisuudesta, jolla tarkoitetaan etenemistä yksittäisistä havainnoista yleisimpiin väitteisiin. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 109, 95) On kuitenkin kyseenalaistettu, pystyykö puhtaaseen induktioon eli pelkkiin havaintoihin tukeutuva tutkimus muodostamaan sellaisenaan uutta teoriaa. Tämän vuoksi on suotavaa ottaa mukaan teoriasidonnaiseen analyysiin perustuva abduktiivinen päättely, koska siinä teoria rakennetaan havaintojen lisäksi myös johonkin johdojatukseen tai johtolankaan perustuen. (Tuomi & sarajärvi 2013, 95–97).

Lähdin toteuttamaan aineiston analyysiä tätä mallia mukaillen. Luin tekstit litteroinnin jälkeen uudelleen läpi, merkitsin sivuun niistä nousevia pelkistettyjä ilmauksia ja sitaatteja, jonka jälkeen leikkasin vastaukset tai sitaatit ja ryhmittelin ne niitä yhdistävän luokan alle. Haastateltavien puheissa oli kuitenkin havaittavissa useita tekijöitä, jotka kuuluivat samaan aikaan mahdollisesti useamman alaluokan alle. Tämän vuoksi asettelin kaikki ne alaluokat, joissa oli viitteitä samasta asiasta yhteen ja sain näin luotua niille niitä yhdistävän yläluokan. Esimerkkinä tästä on kysymykset, joissa tarkastelin seikkoja, joissa naisten toimijuuteen tai sen vaatimukseen vaikuttavat tekijät, jotka olivat selvästi liitettävissä kulttuuriin, sukupuoleen tai maahanmuuttajuudesta johtuviin tekijöihin. Nimesin nämä intersektionaalisiksi tekijöiksi, josta syntyi aiheen yhteen kokoava pääkäsite. Tutkimuskysymyksiäni mukaisesti jaoin aineiston luokat kahteen pääluokkaan, joista toisessa kuvataan monikulttuurisen huomioivia käytäntöjä ja toisessa keskitytään työskentelyssä havaittuihin ja huomioitaviin ilmiöllisiin tekijöihin. Näin pääluokista rakentui tutkimustulosten lukujen yläkäsitteet, jotka olen otsikoinut seuraavasti: kulttuurin huomioivat väkivaltatyön käytännöt ja intersektionaalisuuden huomioiminen monikulttuurisessa väkivaltatyössä.

Turvakotityön käytäntöjen -pääluokkaan sisällytin aiheita, joissa nousi esiin monikulttuurisen väkivaltatyön vaatimuksia, kulttuurisensitiivinen kohtaaminen, dialogisuus ja oman kielen tärkeys sekä kulttuuristen erojen huomioiminen väkivaltatyön sisällöissä. Toiseen pääluokkaan eli ilmiöllisiin huomioihin sisällytin tekijät, joissa nousee esiin laajemmat työskentelyssä huomioitavat aspektit, kuten naisten epävarmuuden tilat, kulttuuristen erojen huomioiminen väkivaltatyössä sekä eriarvoisuus palveluiden saannissa. Jäljelle jääneet teemat, luokat ja aiheet, joissa ei ollut havaittavissa kulttuuriin liittyviä tekijöitä tai ne kuvasivat työskentelyn ulkopuolelle jääviä tekijöitä, jäivät näin tutkimuksesta pois. Kuvaan seuraavassa vielä esimerkkikuvion muodossa, miten työni analyysiosio rakentui.

Taulukko 2. Esimerkki sisällönanalyysistä

Alkuperäisilmaus	Pelkistetty ilmaus	Alaluokka	Yläluokka	Kokoava käsite
“Moni pelkää sitä esimerkiksi, että menettää oleskelulupansa, että voivat olla sillai, että mä haen sen pysyvän oleskeluluvan ja sitten vasta eroan” “Maahanmuuttajien kohdalla siinä ei ole pelkästään kyse parisuh-teesta, vaan siinä tulee mukaan molempien suvut, jolloin he joutu-vat miettimään sitä asiaa paljon laajemmalla näkökulmalta” “Että mun mielestä tää on kyllä to-della syrjivää tää meidän systeemi ja myös meidän omassa yhdistyk-sessä, kun ei ole varattu rahaa tulkkipalveluihin” “No lapsiperheiden kanssa siinä ei ole niinkö ongelmaa, kun siinä on se lastensuojelu, että sitä kautta se apu tulee (- -) mutta sitten lapset-tomien kohdalla on kyllä tosi isot ongelmat”	Pelko oleskelu- luvan menetyksestä Ylirajaisuus, kulttuu-rin vaikutukset Syrjintä palveluiden saamisessa Epätasa-arvoinen pal-velujen saanti	Naisten epä-varmuuden tilat Eriarvoisuus palvelujen saannissa	Intersekti-onaaliset tekijät	Intersektionaa-lisuuden huomioiminen monikulttuurisessa väkivaltatyössä

Kerätyn aineiston analyysi, tulkinta ja johtopäätösten tekeminen ovat tutkimuksen ydin-tehtävä, joita peilataan suhteessa omaan tutkimustehtävään. Analyysivaiheessa tutki-jalle selviää, saako hän vastauksia tutkimuskysymyksiinsä. Oikeiden vastauksien löyty-misen sijaan voi käydä niinkin, että vasta analyysivaiheessa tutkijalle selviää, miten on-gelmat olisi pitänyt oikeastaan asettaa. (Hirsjärvi ym. 2009, 221.) Tein analyysiä pitkin matkaa jo haastattelujen aikana, sillä laadullisessa tutkimuksessa alustava tulkinta on yleensä vaatimus sille, mihin suuntaan aineistonkeruuta halutaan ohjata (Hakala 2008, 169). Olin tyytyväinen huomattessani, että useassa kohtaa litterointivaiheessa, joissa haastateltava oli kertonut jotain sellaista, josta nousi halu tietää lisää, olin huomannut seuraavassa kysymyksessä esittää tästä lisäkysymyksiä. Lisäkysymysten tarve kumpusi mahdollisesti osin tiedostamatta juuri niissä kohtaa, jotka koin tärkeäksi tutkimukseni kannalta. Varsinaisessa analyysivaiheessa havahtuin kuitenkin siihen, että vastaako ai-neisto asettamiini tutkimuskysymyksiin. Analyysin edetessä huomasin, että niitä löytyy, mutta niiden etsiminen vaati kuitenkin odotettua enemmän työtä.

3.5 Eettisyys ja tutkijan asema

Tutkimukseni kiinnittyessä sosiaalityön oppiaineeseen ja aiheena sosiaalityössä kohdat-taviin ilmiöihin on luontevaa tarkastella sitä sosiaalityön tutkimusta ohjaavan etiikan kautta. Sosiaalityöllä on oma tärkeä ja erityinen eettinen velvollisuus hyvinvointityönä, joka perustuu ihmisoikeuksien ja ihmisarvon kunnioittamisen sekä yhteiskunnallisen oi-keudenmukaisuuden periaatteille (Talentia 2013, 7–9). Aini Pehkosen ja Marja Väänä-nen-Fomin (2011, 7–8) mukaan yleisesti sosiaalityön pyrkimyksenä on tunnistaa ja tuoda esille ajankohtaisia yhteiskunnallisia asioita, jotka voivat uhata yksilöiden, perheiden tai yhteisöjen hyvinvointia. Näin voidaan ajatella, että sekä sosiaalityötä ammattina, että sosiaalityön tutkimusta ohjaavat vahvat eettiset periaatteet ja lähtökohdat. Omassa tut-kimuksessani tämä tarkoittaa laajasti sekä yksittäisten informanttien, että tutkimuksen kohteena olevien ihmisten kunnioittamista kaikissa tutkimuksen tekemisen vaiheissa.

Anneli Pohjola (2003, 55–57) peräänkuuluttaa sensitiivisyyden huomioimista kaikissa tutkimuksen eri vaiheissa ja osa-alueilla. Tämä on huomioitava erityisesti sosiaalityön tutkimuksessa, sillä Rauhalan ja Virokannaksen (2011, 242) mukaan sosiaalityön tutki-musta tehdään usein haavoittuvassa asemassa olevien ihmisten kanssa. Nikanderin ja Zechnerin (2006, 515) mukaan erityisen haavoittuviin ryhmiin voidaan ajatella kuuluvan muun muassa lapset, nuoret, vanhukset, vajaakuntoiset, vammaiset ja henkilöt jotka asuvat laitoksissa. Rastas (2008) lisää tähän myös herkässä tai vaikeassa elämäntilan-teessa olevat, kuten esimerkiksi väkivaltaa kokeneet. Tutkijan on otettava huomioon myös tutkittavien tilanne ja käytettävä eettistä pohdintaa muun muassa siinä, onko esi-merkiksi vasta kriisin kokenut henkilö sovelias osallistumaan sellaisen aiheen tutkimuk-seen, joka koskettaa läheisesti tutkittavan kriisiä. (Rauhala & Virokannas 2011, 242).

Omassa tutkimuksessani välttyin mahdollisesti sen eettisen näkökulman huomioimiselta, ovatko tutkittavat kykeneviä osallistumaan haastatteluun, koska en haastatellut maa-hanmuuttajia itsejään. Tutkimuksen tekemiseen ja raportointiin liittyviä eettisiä huomi-oita on tarkasteltava kuitenkin yksittäisten informanttien lisäksi myös laajemmin. Tällai-sia ovat esimerkiksi etukäteispohdinta tutkimustulosten mahdollisista poliittisista tai moraalisisista väärinkäytöksistä, joita voidaan käyttää vahingollisesti toisia ihmisiä tai ih-misryhmiä vastaan (Raatikainen 2004, 148–149). Tutkimuksessani otan kantaa yleisesti

marginaalissa olevien ihmisryhmien tilanteiden kuvaamiseen ja julkiseen keskusteluun, joten ei ole samantekevää, kuinka tulen heitä tutkimuksessani kuvaamaan.

Sosiaalityön tutkimuksissa tarkastellaan usein heitä, joiden elämää koskettavat tietyt yhteiskunnalliset ja sosiaaliset ongelmat. Karvinen ym. (2000) mukaan tutkimuksia on toisinaan kritisoitu siitä, että ne ihmiset joiden elämää tutkimuksissa käsitellään, eivät saa omaa ääntään tarpeeksi kuuluviin. Tiedostan tämän tarkastellessani vain toisen osapuolen eli työntekijöiden näkökulmia. Tutkimuksestani tulisi todennäköisesti toisenlainen ja rikkaampi, jos olisin haastatellut myös tai vain lähisuhdeväkivaltaa kokeneita maahanmuuttajanaisia. Tämän jouduin kuitenkin poissulkemaan pitkälti käytännön syistä. Esteeksi koitui tulkkauksiin ja niiden rahoittamiseen liittyvät kysymykset sekä mahdolliset tutkimuslupa-kysymykset, sillä haastateltavien saaminen olisi tarkoittanut tällöin useiden eri toimijoiden tahoilta tarvittavia tutkimuslupia sekä turvakotien työntekijöiden aktiivisuutta löytää minulle potentiaalisia haastateltavia. Turvakotilain myötä valtionrahoituksen saaneiden turvakotien asiakastiedot ovat siirtyneet kunnilta ja organisaatioilta itseltään Terveyden- ja hyvinvoinnin laitoksen hallinnointiin kuuluviksi, joten tutkimuslupien saaminen olisi ollut näin myös hyvin epävarmaa. En pidä tutkimustani silti vähäisempänä, sillä myöskään turvakotien työntekijöiden kokemuksia tästä kontekstista ei ole tarkasteltu riittävästi.

Eettisyyden yksilökohtainen pohdinta keskittyy näin ollen pitkälti tutkimukseen osallistuviin informantteihin ja heidän suojaamiseen. Keskiöön nousevat tällöin osallistumisen vapaaehtoisuus ja anonymiteetin säilyttämiseen liittyvät huomiot. Aineiston hankinnan ja sen käytön yhteydessä yleiset toimintaohjeet pitävät sisällään tutkimuksesta tiedottamisen tutkimukseen osallistuville, osallistumisen vapaaehtoisuuden, informanttien tutkimukselle antaman tiedon luotettavan käsittelyn sekä vastaajien anonymiteetistä huolehtimisen esitetyistä tuloksista (Piispa 2006, 141). Julkiseen tai yksityiseen organisaatioon tehtävä tutkimus edellyttää myös tutkijalta useimmiten tutkimusluvan hankkimista. (ks. Rauhala & Virokannas 2011, 240).

Lupapyyntöissä tulee näkyä selvästi, että osallistuminen on vapaaehtoista ja tutkittavalla on aina oikeus keskeyttää osallistumisensa niin halutessaan. Tutkittavalla on myös oikeus puuttua siihen mitä hänestä kirjoitetaan tai jättää halutessaan vastaamatta kysy-

myksiin. (Rauhala & Virokannas 2011, 239–241.) Oman tutkimukseni aineiston keräämisen yhteydessä olen pyrkinyt huolehtimaan siitä, että kerron tutkittaville tutkimuksen lähtökohdat selvästi sekä muistutin mahdollisuutta korjata sanomisiaan vielä myös jälkikäteen.

Tutkimusluvan hankinnan yhteydessä lähetin organisaatioille laajemman tutkimussuunnitelman, josta käy ilmi tutkimuksen tekemisen tarkat yksityiskohdat koskien haastateltavien henkilöllisyyden suojaamista sekä aineiston säilytystä ja salassapitoa. Samat tiedot kerroin myös haastateltaville lähetetyssä saatekirjeessä. Lisäsin mukaan myös teemahaastattelurungon, jotta tutkittavat saavat aikaa perehtyä tuleviin teemoihin etukäteen. Korostin lisäksi vielä tutkimukseen osallistumisen vapaaehtoisuutta. Lisäsin myös tiedon, että tarvittaessa haastattelijat voivat olla minuun tai ohjaajaani yhteydessä sähköpostitse tai puhelimella kysyäkseen lisätietoja niin halutessaan. Ajattelin tämän olevan erityisen tärkeää tehdessäni puhelinhaastattelua, jossa en ole kasvotusten tavannut tai tule tapaamaan haastateltavia. Näistä huolehtiminen on tärkeää, sillä Piispan (2006, 149) mukaan tutkimuksen tekijällä on eettinen vastuu siitä, että tutkimuksesta ei ole haittaa vastaajan turvallisuudelle.

Eettisyyden huomioiminen yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen kaikissa vaiheissa on tärkeää myös siksi, että ihmistieteet ovat nauttineet toisenlaista arvovapautta luonnontieteisiin verrattuna. Muun muassa lääketieteen alaisuuteen on perustettu oma eettinen toimikunta, joka valvoo ja arvioi aina lääketieteen alaisuudessa tehtäviä tutkimuksia niiden eettisyyden kannalta, mutta ei-lääketieteellisten tutkimusten eettisen eheyden tarkastamiseksi ja valvomiseksi ei ole julkisesti tunnustettua järjestelmää. (Hallamaa ym. 2006, 13.) Humanistisissa ja yhteiskuntatieteissä ihmisten yksityisyyttä säädellään tietosuojalainsäädännön ja henkilötietolain kautta, mutta tutkimusaineiston keräämiseen liittyy myös paljon lain ulkopuolelle, tutkijan vastuulle jäävää eettistä pohdintaa vaativia huomioita. (Hallamaa 2006, 13; Rauhala & Virokannas 2011, 243). Tieteellinen tutkimus voi olla eettisesti hyväksyttävää ja luotettavaa sekä sen tulokset uskottavia vain, jos tutkimus on suoritettu hyvän tieteellisen käytännön edellyttämällä tavalla.

Tärkeäksi eettisen pohdinnan paikaksi asettui oma tutkijan roolini, koska tarkastelen tutkimuksessani aihetta, jonka piirissä teen itse työtä henkilökohtaisessa elämässäni. Eriytyisen pohdinnan alle lukeutuvat tällöin tutkimuksen aiheen valintaa koskevat henkilökohtaiset valinnat, aineiston hankintaan liittyvät seikat sekä mahdollisten hypoteesien tunnistaminen. Sarvimäen (2006, 12) mukaan tutkijan paikkaa on tarkasteltava erityisen kriittisesti silloin, jos tutkija tarkastelee omaa työtään tai tekee tutkimusta laitoksessa, jossa työskentelee. Tutkimuksessa tutkijan kokemuksellisuutta ei voi täysin sulkea eikä se ole edes tarpeellista, mutta oma vahva esiymmärrys aiheesta on tunnistettava ja kyettävä asettamaan se jossain määrin sivuun. Ajattelen, että oma kokemus ja tiedon tarve ovat olleet vaikuttamassa aiheeni valintaan sekä tutkimuskysymyksiin, mutta kokemuksen sivuun siirtäminen on tarpeen aineiston keräämisen prosessissa sekä niiden raportoinnissa, jotta aineistolla on mahdollisuus tuottaa uutta tietoa.

Olen huomionut oman kokemuksen ja sen mahdollisuuden vaikuttaa työhön ja tehnyt siksi ratkaisevan valinnan jättää keräämättä aineistoa laitoksesta, jossa itse työskenteelen. Halusin tehdä tämän valinnan siitä syystä, että pelkäsin etten kykene asettumaan täysin tutkijan rooliin, jos haastattelen kollegoitani. Samoin pohdinnan alle asettuivat kysymykset siitä, kykenevätkö kollegani näkemään minut työryhmän jäsenen sijasta tutkijana ja kertomaan asioita luottamuksellisesti. Halusin tämän vuoksi tietoisesti pitää henkilökohtaisen elämäni ja tutkimukseni erossa toisistaan, siitäkkin huolimatta, että aineiston keräämiseen prosessi olisi ollut uskoakseni helpompaa, jos olisin kohdistanut sen omaan työyhteisöön.

Myös monikulttuurisuus, väkivalta ja sukupuolieritys ovat kaikki aiheita, joista olen joutunut käymään itseni kanssa keskustelua sekä aiheen valintaan, että tutkimuksen tekemiseen liittyvissä seikoissa. Onko aiheen valinta syntynyt pelkästään omista henkilökohtaisista mielenkiinnon tarpeista sen sijaan, että ne pohjautuisivat yleisempiin havaintoihin. Oman työni kautta olen saanut kokemuksen siitä, että aiheesta tarvitaan enemmän tietoa, koska olen itse kohdannut työssäni aihepiiriin kuuluvia haasteita. Kuitenkaan en voi yleistää, että jokainen turvakodissa työskentelevä kokisi tämän aiheeksi, josta ajattelee tarvitsevansa henkilökohtaisesti lisää tietoa. Teoriaan ja kirjallisuuteen

tutustuessani vakuutuinkin kuitenkin siitä, että aiheen tarkastelulle on laajempia yhteiskunnallisia ja tutkimuksellisia perusteita, sillä maahanmuuttajien parissa tehtävä väkivalta-työ on askarruttanut lähivuosina myös muitakin (mm. Keskinen 2012, 2009; Virkki ja Lehtikangas 2014).

Rauhalan ja Virokannaksen (2011, 246) mukaan opinnäytetöitä perustellaan usein henkilökohtaisella mielenkiinnolla, joka ei kuitenkaan ole riittävä peruste sille, onko tutkimus eettisesti oikeutettua tai onko sille hyötyperusteita. Erityisesti tämä on huomioitava tutkittaessa vaikeassa elämäntilanteessa olevia tai esimerkiksi etnisiä vähemmistöjä, joiden itsemääräämisoikeus ei muutoinkaan toteudu välttämättä täysimittaisena (kso. esim. Rastas 2008). Maahanmuuttajien tilanteita ja avun saantia on kuitenkin syytä tarkastella avun tarpeen ja siihen vastaamisen näkökulmista, sillä he ovat usein heikommassa yhteiskunnallisessa asemassa verrattuna etnisesti suomalaisiin sekä usein riippuvaisia viranomaisten avusta uuteen yhteiskuntaan sopeutumisessa.

Maahanmuuttajuus on ollut julkisessa ja jopa maailmanlaajuisessa keskustelussa erityisen pinnalla, johon on liittynyt rasismien ja suvaitsevaisuuden vastakkainasetteluja. Minun tulee täten huomioida tutkimukseni eri vaiheissa, että työni tuottaa todellista ja luotettavaa tietoa ja on vahingollisista arvoista tai mielipiteistä irrallaan. Olen myös pohdinut, että tätä välttääkseni voi tiedon tuottamisen vastapoolina olla, että pyrin antamaan aiheesta todellisuutta positiivisemmän kuvan, mikä on tällöin myöskin arvoihin kiinnittyvää tietoa. Arvovapautteen pyrkimiseksi olen yrittänyt perehtyä kirjallisuuteen monipuolisesti ja kirjoittaessani pyrkinyt käymään monipuolisia, eri näkökulmia huomioivia keskusteluja.

Tutkimuksen tarve on syntynyt näin osin omasta henkilökohtaisesta tiedon tarpeesta, joka on saanut myöhemmin vahvistusta myös teoriaan tutustumisesta. Tutkimuksen edetessä ja tiedon lisääntyessä olen huomannut itsessäni ja omassa arvomaailmassani myös muutoksia. Ne implisiittiset oletukset, joita minulla on ollut ja jotka ovat toimineet lähtökohtana tutkimukselle, ovat osin muuttuneet tiedon lisääntyessä. Koen tämän olevan hyvä asia sekä henkilökohtaisesti että myös tutkimuksen tekemisen kannalta. Vahvasti kokemukseen kiinnittyvän tutkimuksen tekeminen on saanut uusia suuntia, joiden

lopputuloksesta en olekaan enää niin varma. Tämä auttaa minua tutkijana asettumaan siihen positioon, jossa minun tutkijana tulee ollakin - antaa tutkimukselle mahdollisuus tuottaa uutta ja objektiivista tietoa.

4 Kulttuurin huomioivat väkivaltatyön käytännöt

4.1 Monikulttuurisen väkivaltatyön vaatimukset

Ewaldsin ym. (2013, 21) mukaisesti asiakkuusprosessin nähdään alkavan vireilletulosta, jossa joku ottaa asiakkaan asiasta tavalla tai toisella yhteyttä turvakotiin. Aloituksen, varsinaisen työskentelyvaiheen ja lopetuksen rajat ovat usein veteen piirrettyjä viivoja, johon vaikuttavat asiakkaan tilanne ja asiakkuuden kesto sekä missä tahdissa asiat etenevät ja mitä on mahdollista tehdä. Kriisivaiheen turvakotityön nähdään rakentuvan useista eri tehtävistä, kuten asiakkaan kanssa tehtävä yksilötyöstä, jossa väkivalta tehdään näkyväksi antamalla tietoa väkivallasta ilmiönä, sen eri muodoista ja vaikutuksista ihmiseen. Tähän kuuluu myös riskien kartoittaminen ja turvasuunnitelman teko. Lisäksi turvakotityö sisältää vertaistuen mahdollistamisen, käytännön asioiden hoitamisen tukemiseen, tarvittaessa lasten ja kotiin jäävän osapuolen välisten asioiden järjestämiseen sekä muiden viranomaisten tai auttajatahojen kanssa tehtävään yhteistyöhön. (mt., 21).

Tässä luvussa tarkastelen turvakodissa tehtävää väkivaltatyötä yllä mainittujen tehtävien kautta sekä tarkastelemalla niitä tekijöitä, miten monikulttuuriset tekijät vaikuttavat asiakkuusprosessissa. Maahanmuuttajanaisten parissa tehtävässä työssä on nostettu esiin usein (mm. Kanervo ym. 2011, 173; Kyllönen–Saarnio & Nurmi 2005, 46) naisten omia oikeuksia koskevat tiedonpuutteet, jotka voivat johtaa alkukantaan siihen, etteivät naiset tiedä tai osaa hakea apua väkivaltaan. Sama nousi esiin myös omassa aineistossani, jossa maahanmuuttajanaisten nähtiin ohjautuvan turvakoteihin pääosin muiden tahojen, kuten poliisin tai sosiaalitoimen kautta. Asiakkaita oli ohjattu turvakotiin myös muun muassa maahanmuuttajapalveluista kelalta, tullista, kielikursseilta ja kouluista. Naiset olivat saaneet toisinaan tietoa turvakodeista myös ”puskaradion” kautta. Aineistosta nousi esiin, ettei heillä ole useinkaan tietoa siitä, että väkivalta on väärin

paitsi ihmisoikeudellisena kysymyksenä myös Suomen lainsäädännössä rikokseksi luokiteltava teko.

H: Onko sulla minkälainen näkemys siitä, että minkälainen käsitys maahanmuuttajanaيسilla on väkivallasta ilmiönä silloin kun he tulee sinne turvakotiin?

V6: Tietysti maahanmuuttajat ei oo mikään yhtenäinen ryhmä, että on vähän niinku kulttuurien välisiä eroja, mut on useita kulttuureja joissa se, mitä me tällä väkivallaksi sanomme, niin ei heidän kulttuurissaan väkivalta pidetä. () Että kyllä sitä keskustelua käymään joutuu, mut se onko niillä keskusteluilla kuinka pysyvä vaikutus mitä me tällä käydään, et väkivalta ei missään tilanteessa ole oikeutettua, et mikään naisen tekemä ei oikeuta sitä, että häntä lyödään tai pahoinpidellään muulla tavoin tai kohdellaan kaltoin.

Työntekijä kuvasi sitä, kuinka turvakotiin tulevat maahanmuuttajanaiset eivät ole useinkaan tietoisia siitä, mikä on väkivaltaa. Tämä voi johtua siitä, että useissa maissa avioliitossa tapahtuvat pahoinpitelyt ovat perheen sisäisiä asioita eikä niitä pidetä välttämättä edes rikoksena (Kanervo ym. 2011, 178) Väkivallan tunnistamisen puutteet nähtiin olevan myös jokseenkin universaalia, sillä myöskään valtaväestöön kuuluvien ei nähty aina tunnistavan kaikkia väkivallan muotoja. Aineiston informanttien mukaan väkivallan muodot ovatkin pitkälti universaaleja kulttuurista riippumatta, mutta maahanmuuttajien kohdalla tilanteet nähtiin usein hankalampana sen vuoksi, ettei heillä ole välttämättä tietoa suomalaisen yhteiskunnan peruspalvelujärjestelmästä tai siitä mistä apua voi hakea (Kyllönen-Saarnio & Niemi 2005, 48.) Haastateltavat kuvasivat myös sitä, että millaista väkivaltaa ja keiden taholta maahanmuuttajanaiset ovat sitä kokeneet.

V3: No varmaan pakottaminen seksiin on joillekin semmonen että he ajattelee että vaimona heidän kuuluu harrastaa tai mies saa harrastaa hänen kanssaan seksiä silloin kun mies haluaa että se on esimerkiksi yksi semmonen että sitä ei nähdä välttämättä aina väkivaltana sanotaan että miehellä on oikeus ja jotkut ovat myös sanoneet että jos ei itse suostu niin mies meneekin muualle ja nähdään se semmosena ja sit voi olla tämmönen että sanotaan niinkuin läpsinyt naamalle eli ei oo nyrkillä lyönyt naamalle tai joku on saattanut esimerkiksi sanoa että välillä läpsäsee mua vaikka naamalle, että ei se oo sen kummempaa, et siitä puhutaan semmosena arkipäiväsenä asiana.

V1: Pääsääntöisesti he [maahanmuuttajanaiset] kohtaavat sitä tieteenkin oman puolisonsa eli miehen taholta, mutta tottakai meille tulee tapauksia

et se on esimerkiksi sukulaisten taholta tai joo..et se on sitten ehkä se seuraava ryhmä, et lähisuku niinku laajemmassa käsityksessä että esim. kumppanin sukulaiset tai omat sukulaiset, mutta pääasiassa läheisten miesten harjoittamana.

Aineiston informanttien mukaan maahanmuuttajanaiset kokivat pääsääntöisesti henkistä, fyysistä ja taloudellista väkivaltaa. Myös muita väkivallan muotoja tuotiin esiin, mutta niitä nousi aineistossa esiin suhteessa vähemmän. Useampi haastateltava toi esiin, että erityisesti seksuaalisesta väkivallasta puhuminen on vaikea keskustelunaihe maahanmuuttajanaisille eikä sitä tunnistettu useinkaan väkivallaksi. Myös Kanervo ym. (2011, 192) muistuttavat, että seksuaalisuus ja seksuaalisesta väkivallasta puhuminen on useissa kulttuureissa tabu, joten naiset voivat jättää kertomatta siitä häpeän vuoksi.

Maahanmuuttajanaisten kohdalla puolisoiden nähtiin olevan väkivallan päätekijäryhmä, jonka lisäksi naiset kokivat väkivaltaa tai sen uhkaa myös sukulaisten osalta. Sukulaisten osalta tehty väkivalta tai sen uhka liitettiin pääosin nuoriin tyttöihin kohdistuvaksi, jonka työntekijät nimesivät kunniaväkivallaksi. Kunniaväkivallalle tyypillisesti naiset olivat tällöin kokeneet uhkailua lähipiiriltään, jotka olivat liittyneet muun muassa ei-aviollisiin seurustelusuhteisiin, jolloin kumppanin nähtiin olevan ”väärästä” suvusta, ryhmästä tai kulttuurista tulevaksi, jota suku ei hyväksynyt. Kunniaväkivallaksi voidaan erottaa teko, jossa tyttöjen käytöstä kontrolloidaan seksuaalisen puhtauden varjelemiseksi. Kunniaväkivalta voi kohdistua myös poikiin, erityisesti silloin, jos myös he valitsevat alkaa seurustella suvun silmissä väärän henkilön kanssa. Kunniaan liittyvä väkivalta ei täten näytettyä aina alistavina miehinä ja alistettuina naisina, vaan se määrittyy myös aina suhteessa yhteisöön ja sosiaalisiin odotuksiin. (Hansen ym. 2016, 45, 47.)

Kunniaa loukkaavana tekona voidaan pitää myös naimisissa olevan naisen eroaikkeet ja asian esilletuomisesta johtuva häpeän tuottaminen (Hansen ym. 2016, 46). Näissä tilanteissa työntekijöillä oli kokemusta siitä, että uhkailu leviää myös yli rajojen, jossa naisen sukulaisia kotimaassa oli uhattu ja tehty jopa väkivaltaa. Myös naisen oma suku tai miehen suku voi painostaa naista palaamaan takaisin avioliittoon. Työntekijät kuvasivat myös tilanteita, joissa lähiomaiset ymmärsivät ja hyväksyivät tyttärensä päätöksen lähteä liitosta väkivallan vuoksi tai saattoivat nuhdella tekijä-osapuolta ja vaatia tämän käytöksen muuttumista, jotta tytär voi palata takaisin.

Työntekijät kuvasivat työskentelyn rakentuvan pitkälti asiakkaan tilanteen vaatimalla tavalla, johon vaikuttaa väistämättä myös se onko asiakas tullut turvakotiin vapaaehtoisesti vai "velvoitettuna".

V1: Se riippuu hirveesti siitä, että onko ne tulleet tavallaan omasta aloitteestaan vai lastensuojelun velvoittamana. Että jos ne tulee sillai lastensuojelun velvottamana niin silloin yleensä on aika hankala lähtökohta lähteä työskentelemään että usein sitä väkivaltaa vähätellään että meillä oli pieni riita että nyt meidän on pakko olla täällä ja mitä ihmettä...mutta tota jos asiakas on itse hakenut apua ja itse lähtenyt niin kyllä sitten on yleensä motivaatio aika korkeella että usein se nainen on jo miettinyt ja pohtinut asioita aika pitkälle jo ennenku on tullu turvakotiin, että se niinku on riippuvainen siitä omasta motivaatiosta.

Velvoittamisella työntekijät tarkoittavat lastensuojelun interventiota, jossa perheessä tapahtuva väkivalta on tavoittanut sosiaalitoimen ja perheen tilanne vaatii viranomaisen näkökulmasta toisen osapuolen ja lasten lähtöä pois väkivaltaisesta ilmapiiristä. Työskentelyn kannalta ongelmalliseksi velvoitetussa asiakkuudessa nähtiin, että monet naiset eivät näe tällöin tilanteen vakavuutta tai vähättelevät asiaa. Tämän nähtiin olevan universaali ilmiö, sillä myös kantaväestön kohdalla on havaittavissa samaa ilmiötä. Kyse voi olla tällöin joko väkivallan arkipäiväistymisestä (mm. Lehtonen & Perttu 1999, 56) tai mahdollisesta vastareaktiosta viranomaisten taholta tulleeseen pakotteeseen.

Työntekijät kokivat ei-oma-aloitteisesti tulleiden asiakkaiden kohdalla haasteeksi löytää keinoja, joilla asiakasta voidaan auttaa. Ratkaisuiksi he näkivät tällöin edetä asiakkaan ehdoilla. Luottamuksellista suhdetta voidaan pyrkiä rakentamaan keskustelemalla aluksi muista asioista kuin väkivallasta. Varsinaiseen väkivallasta keskustelemiseen voidaan mennä informanttien mukaan vasta sitten, kun asiakas tuntee olonsa turvalliseksi, sillä omasta elämäntilanteesta puhuminen ja väkivallasta irrottautumisen pohtiminen vaativat yleensä luottamuksellisen suhteen syntymistä. Yleisesti nähdään, että varsinainen väkivallasta keskusteleminen vaatii myös asiakkaan tilanteen vakauttamista, jota voidaan edesauttaa sekä turvallisuuden tunteen lisäämisellä, että asiakkaan ja hänen lastensa päivärytmiä tukemalla. Lisäksi väkivaltatyöskentelyyn kuuluu olennaisesti myös

lasten auttaminen ja heidän tilanteiden esiin nostaminen vanhemmalle, sillä itsekin kriisissä oleva aikuinen ei aina kykene tukemaan lasta tarvittavalla tavalla. (Väkivaltatyön kansalliset laatusuositukset 2013, 15.)

Väkivallan ilmiöstä ja sen seurauksista tiedottamisen lisäksi naisten selviytymisen tukeminen vaatii myös monia muita tehtäviä, kuten neuvonta- ja palveluohjausta. Palveluohjauksen avulla pyritään organisoimaan asiakkaan tarvitsemia sosiaali- ja terveysterveystaluuja, jotka tukevat asiakkaan itsenäistä elämää. Se on kokonaisvaltaista yksilöllisten voimavarojen ja palvelutarpeiden yhteensovittamista, jossa keskeisenä tavoitteena on asiakkaan voimaannuttaminen. (Hänninen 2009, 5.) Neuvonta- ja palveluohjaus kuuluvat olennaisesti väkivaltatyöhön, jossa asiakkaan tilannetta ja häntä tukevia palveluja kartoitetaan laajasti. Käytännössä se tarkoittaa asiakkaan ohjaamista hänen tarvitsemia palveluita järjestävälle taholle tai auttamista väkivaltaan liittyvissä rikos- ja lainsäädännöllisissä tehtävissä kuten rikosilmoituksen tekemisessä, lähestymiskiellon tai turvakielion² hakemisessa.

Aineiston perusteella neuvonta- ja palveluohjauksen tarve nousi tärkeäksi ja välttämättömäksi tehtäväksi erityisesti maahanmuuttajanaisten kohdalla. Yhteiskunnan eri toimintojen ja palveluiden tuntemattomuuden lisäksi muualta muuttaneita naisia joudutaan tukemaan usein enemmän itsenäisen toimijuuteen ja omien asioiden hoitamisen liittyvissä asioissa. Kielitaidottomuus nähtiin yhtenä syynä omia oikeuksia koskevaan tiedon puutteeseen myös esteenä käytännön asioiden hoitamisen kannalta.

H: Kuinka paljon teillä menee aikaa käytännön asioiden hoitamiseen ja muuhun semmoseen?

V7: Paljon menee aikaa kyllä [naurahtaa]! Kyl me pyritään siihen, kun Thl:kin on tullut semmonen ohjeistus että siihen väkivaltaan liittyviä käytännön asioitakin tulee hoitaa (– –) Mä luulen että me ollaan niinku turvakodeissa yleensä ottaenkin niin, että me hirveen paljon autetaan ihmisii näissä käytännön asioissa ja kuljetellaan ympäriinsä oli sit suomalainen tai ulkomaalainen. Ja tosi monella ei oo esim. pankkitilejä ja sit kaikki tiettenki asunnon hakemiset ja tällaset, että kyllä se kielitaito on jo este että ei pysty hakeen, että kyllä me soitetaan vuokranantajille asiakkaiden puo-

---

² Turvakieltoa voi hakea maistraatista, jos hakijalla on perusteltu syy epäillä oman tai perheensä turvallisuuden olevan uhattuna. Turvakieillon saaneen osoitetta ei luovuteta useissa tapauksissa viranomaisillekaan. (Maistraatit.)

lesta ja etitään sitä asuntoa ja käydään katsomassa ja tehdään vuokrasopimuksia tai vuokranantaja tulee tänne (– –) ja tehhään kaikenlaista ja autetaan tosi paljon kyllä.

V5: Tiedonhankintaan menee tosi paljon aikaa, että me jollekin asiakkaalle otetaan selville, että mihin me voitais häntä ohjata, varsinkin just nyt näiden maahanmuuttajien kohdalla yritetään etsiä heidän omalla kielellään, jos löytyisi tietoa... palvelut muuttuu koko ajan ja että vaikka olis joskus tienny sen asian niin saattaa huomata että jaa, se onkin sitten muuttunut tässä välissä. Paljon sentyyppiseen menee aikaa...

Ensimmäinen informantti koki, että maahanmuuttajanaisten parissa joudutaan käyttämään kantasuomalaisiin verrattuna enemmän aikaa käytännön asioiden hoitamiseen, sillä kielen ja tiedon puutteen vuoksi asioiden itsenäinen hoitaminen on usein haastavaa. Haastateltava koki käytännön asioissa auttamisen tärkeäksi myös turvakotien kannalta, jotta asiakkuus ei veny sen vuoksi että asiakas ei saa asuntoa tai talouttaan järjestykseen. Myös muut informantit toivat esiin asunnon saamisen vaikeuden ja kokivat maahanmuuttaja-asiakkaiden kokevan usein syrjintää asuntomarkkinoilla. Tämän vuoksi työntekijän apu tai läsnäolo muun muassa asunonäytöissä saatettiin kokea tilannetta edistävänä. Ewaldsin ym. (2013, 21) mukaan käytännön asioiden hoitamisesta eivät jakaa tietyntilaisiin tehtäviin, vaan edellyttävät eri asteisia toimia jokaisen asiakkaan kohdalla yksilöllisesti. Maahanmuuttajien parissa tehtävässä väkivaltatyössä nähdään, että ennen varsinaista väkivaltatyöhön pureutumista on suotavaa, että naisilla on tietoa yhteiskunnan eri toiminnoista ja käytännön asiat on saatu hoidettua tiettyyn vaiheeseen asti. Tämä jakoi kuitenkin työntekijöiden mielipiteitä siitä, miten sen nähtiin asemoituvan väkivaltatyön kontekstiin.

H: Koetko, että ne on myöskin teidän tehtäviä...

V7: En mä kyllä kaikkee niitä koe, et joitain asioita mä koen että niitä vois sitten hoitaa joku muu, mut jos ei niitä kukaan hoida niin ethän sä voi... tai eihän sitä voi edes erotakaan jos ei saa asuntoa tai turvakotijakso venyy sen takia et kukaan ei niinku auta, et kyllä niitä on järkevämpi hoitaa mut kyl mä koen että se ois, riippuen tietenkin millä statuksella on, mut sen maahanmuuttajapalveluiden tehtäviä tai sitten jonkun aikuissosiaalityön tai lastensuojelun tai muun... et kyl me jonkun verran tehhään niitä jotka ei meille kuuluis.

V6: No mä olen täällä ollessani ollut havaitsevinani ettei semmosta muuta tahoja ole, joka niitä lähtisi hoitamaan, et se ois tietysti kauheen kiva että

jos täällä voitais vaan keskittyä meidän vahvimpaan osaamiseen, mut et asiakkaan tai heidän ahdistusta ja epätietoisuuttaan helpottaa ehdottomasti se, että saa kiinni jostakin konkreettisesta asiasta, suunnitelmasta vaikka sen suhteen että haetaan asuntoa nyt tuolta alueelta ja nyt lähettään hakemaan sulle käräjäoikeudesta huoltajuuteen muutosta tai jotain muuta semmosta niin, että kyllähän se auttaa asiakasta niin paljon, et hänellä on tavallaan niitä ranskalaisia viivoja joita hän voi ruksata sieltä, että tää on hoidettu ja tää odottaa tai tää on vireillä ja sitten pystyy puhumaan myös niistä muista asioista, et sille tulee tilaa.

Haastateltavat kuvasivat syitä sille, miksi käytännön asioiden hoitaminen nähdään osin välttämättömänä väkivaltatyössä. Toiset informantit kokivat, että turvakotien vastuulle jää liian paljon heille kuulumattomia tehtäviä, joka vie aikaa varsinaisesta väkivaltatyöstä. Toiset työntekijät taas kokivat, että käytännön asioiden hoitamisen opetteleminen yhdessä asiakkaan kanssa voidaan nähdä laajemmin naisia voimaannuttavana tekijänä, joka edesauttaa myös väkivallasta irtautumisessa. Vaikka toisen haastateltavan puheesta kävi ilmi, että toiveena olisi saada keskittyä vahvimpaan osaamiseen, koettiin käytännön asioiden hoitaminen sekä velvollisuutena mutta myös edellytyksenä varsinaisen väkivaltatyön onnistumiselle. Haastateltavat toivat esiin myös sen kaksijakoisuuden, että vaikka kaikkea käytännön asioiden hoitamista ja sosiaali- ja palveluohjausta ei suoranaisesti nähtäisikään kuuluvan turvakotityön, ei ole tiedossa myöskään tahoja jolle ne selkeästi kuuluisivat.

Haastateltavat kokivat, että epätietoisuudessa eläminen vaikeuttaa naisten kykyyn reflektoida kokemaansa väkivaltaa. Väkivaltatyön ideologinen tavoite on naisten voimaantumisen tukeminen, jota väkivaltatyössä toteutetaan yleensä yksilötasoisesti (ks. myös Kasturirangan 2008; Virkki 2013). Myös omassa aineistossani auttaminen kohdentui pääosin yksilökeskeisen muutoksen tavoitteluun, jonka ajattelen johtuvan osin siitä, että monissa turvakodeissa työskennellään pääosin vain väkivallan kokijan kanssa. Yksilötoiminen voimaantumistavoite jättää kuitenkin huomioimatta naisten kulttuurisen tilanteen, sillä sen mahdollistuminen edellyttää ihmiseltä tietynlaisia valmiuksia suhteessa siihen mitä häneltä odotetaan.

V6: (– –) kun lähtökohdat on niin kaukana toisistaan, että ei pysty vaikuttamaan sellaiseen mikä on vuosisataista. Ja jotkut lähtee käsittämään sitä niin erilaisesta ihmisyyden käsityksistä, kuin mitä meillä täällä on suurimmalla osalla sosiaalihuollon ammattilaisista, et vaikeahan se on...kun

muutos on niin hidas. Että siinä kohtaa kun miettii sitten, että mikä on riittävää näiden naisten tai heidän lasten kannalta (– –) että minkälaista muutosta siten pitäis, kun me ei niitä suuria muutoksia saada aikaan, että minkälaista muutosta on sitten tavoiteltava ja mikä on sitten riittävää?

Siitosen (1999, 84) mukaan voimaantuminen on henkilökohtainen prosessi, sillä voimaa ei voi toiselle antaa. Hän näkee voimaantumisen mahdollistuvan viiden vaiheen kautta, joista ensimmäinen on, että ihmisen täytyy kokea lähtökohtaisesti olonsa turvalliseksi, hyväksytyksi ja tasa-arvoiseksi. Toiseksi siihen vaikuttavat ihmisen omat päämäärät, kyky- ja kontekstiuskomukset, emootiot ja näiden sisäiset suhteet. Kolmanneksi se realisoituu sen kautta, kuinka heikosti tai vahvasti ihminen voimaantumisen muutokseen sitoutuu. Neljänneksi se vaatii ihmiseltä tietynlaista hyvinvointia ja viidenneksi se huomioi, että voimaantuminen ei ole pysyvä tila vaan sitä on ylläpidettävä. Siitonen muistuttaa, että vaikka voimaantuminen on henkilökohtainen prosessi, voidaan asiasta tukea siinä luomalla sellaiset puitteet, joissa tämä mahdollistuu. (Mt. 1999, 161–165, 189.) Maahanmuuttajien kohdalla tämä voi tarkoittaa arvojen ja normien välisten yhteyksien tarkastelua ja pohdintaa siitä, millaista voimaantumisen tasoa naisilta edellytetään muutoksen aikaansaamiseksi.

Väkivaltatyön näkökulmasta voimaantumisen mahdollisuuksia voidaan pyrkiä lisäämään luomalla asiakkaalle fyysisesti ja psyykkisesti turvalliset olosuhteet. Päämääriä ja emootioita voidaan tukea tiedon lisäämisen kautta, jolloin asiakas pääsee tarkastelemaan elämänsä uudessa valossa, joka voi auttaa häntä jäsentämään tilannettaan uudella tavalla. Asiakas on voinut elää väkivallan uhan alla niin pitkään, että se on voinut muuttunut osaksi normaalia arkea ja häivyttänyt normaaliuden rajaa. Voimaantumisen prosessi on kaikilla ihmisillä henkilökohtainen matka ja jossa on huomioitava ihmisen taustat ja kokemukset.

V6: Mut kyl mä ajattelen että se jonkinlaisia jyyviä sinne mieleen jättää, vaikkei se sitä kerrasta tai kymmenestäkään kerrasta saisi loppumaan, mut et kyllähän tää naisen asema ylipäätään monessa maahanmuuttajakulttuurissa on semmonen, että heillä on pitkä tie siihen että he pystyy tunnistamaan ylipäätään se, että heil on joitakin oikeuksia tai mahdollisuuksia päättää omasta elämästään tai lastensa asioista. Ja nyt kun he

ovat siihen kasvaneet ja oppineet, niin eihän heillä ole myöskään edellytyksiä siihen, et he kovin nopeasti oppisivat siihen itsenäiseen elämään ja jota meidän yhteiskunta taas sitten aika äkkiä odottaa.

Haastateltava toi esiin sen, että avunsaannin esteinä voivat olla kulttuuriset muokkausmallit, jotka osaltaan määrittävät sen, millaisiin päätöksiin ja muutoksen aikaansaamiseen naiset ovat valmiita tai mitä heiltä odotetaan. Irtaantumisen vaikeus ei ole vain maahanmuuttajanaisten kohdalla esiin nouseva ilmiö, vaan yleisesti lähisuhdeväkivallan ilmiöön kuuluvaa normaalia häilymistä (Ojuri 2004; ks. myös Ewalds ym. 2013, 14). Maahanmuuttajanaisten kohdalla voi olla kyse kuitenkin kulttuuristen muokkausmallien uudelleenjäsentelyn vaikeudesta, sillä omien oikeuksien tietämättömyden vuoksi naisilta vaaditaan myös vahvaa sisäisen muutoksen prosessia suhteessa siihen, mihin he ovat kasvaneet.

Maahanmuuttajanaisten omia oikeuksia koskevat tiedon puutteet voivat johtua siitä, ettei heille ole tarjoutunut tilaisuutta opetella uudessa yhteiskunnassa toimimista. Syynä voi olla, että perheen mies on voinut olla vastuussa perheen elantoon ja talouteen liittyvien asioiden hoitamisesta, jolloin naiselle ei ole syntynyt mahdollisuutta opetella itsenäistä elämää. Naiset ovat voineet viettää koko Suomessa oloajan kotona lapsia hoitaen tai eristettynä muusta yhteiskunnasta, jolloin tietämättömyys voi nousta ensimmäistä kertaa esiin vasta naisen tullessa turvakotiin (vrt. Kyllönen-Saarnio & Nurmi 2005, 47).

Kuten aiemmin on jo todettu, naisen voimaantumisen pyrkimys nähdään lähtevän ensisijaisesti tiedon lisäämisellä ei palveluista ja naisen oikeuksista. Työntekijät toivat esiin sen, että voimaantumisen tukeminen lähtee ajatuksesta, että itse tekemällä oppi parhaiten. Myös voimaantumisteorian kantaäiti Jane Addams kannatti ratkaisuja, jotka lisäävät ihmisen itsehallintoa omaa elämää koskevissa asioissa (Matthies, 1993, 240–241.)

V1: Mut me pidetään siitä kiinni että me ei missään nimessä haluta antaa heille semmosta kuvaa että me täältä hoidamme sinulle uuden asunnon, että aina jos asiakas kykenee mitenkään tekemään itse niitä asuntohakemuksia niin hän tekee ne itse (–) tietysti meillä on niitäkin jotka ei osaa käyttää tietokonetta tai jos käyttääkin niin se on mahdottoman hidasta

ja näin, niin sitten autetaan niin että asiakas istuu vieressä ja siinä näpytellään.

Informantti kuvasi hyvin sitä, miten väkivaltatyön yleisenä tavoitteena on tukea asiakkaiden itsenäistä toimintakykyä, mutta huomioimaan samalla asiakkaiden erityistarpeet (Turvakotityön kansalliset laatukriteerit 2013, 17). Tässä korostuu väkivaltatyön keskeisin ydin; asiakkaat ovat erilaisia, asiakkaiden tilanteet ovat erilaisia ja ennen kaikkea asiakkaiden kyvyt tehdä omaa elämää koskevia päätöksiä ja toimia niiden edistämiseksi ovat erilaisia.

4.2 Kulttuurisensitiivinen kohtaaminen turvakodeissa

Tässä luvussa nostan esiin niitä käytäntöjä, joita monikulttuurisessa turvakotityössä aineiston perusteella nousee esiin. Monikulttuurisuus huomioidaan turvakodeissa mahdollisuuksien mukaan tavoissa, kohtaamisissa sekä asiakastyössä. Kulttuurisensitiivisyys turvakotityössä rakentuu tulkintani mukaan niin kulttuureja kunnioittavasta kohtaamisesta, kulttuuristen tapojen huomioon ottamisesta kuin myös kulttuurisensitiivisen työskentelyn sisällöistä. Konkreettisimmat käytännön esimerkit kulttuuristen tapojen kunnioittamisesta turvakodeissa liittyvät esimerkiksi ruokailuun.

V1: No ja sitten meillä on esimerkiksi tällanen että miten me tarjotaan ruoka meidän asiakkaille (– –) he voivat myös ite tehdä, ku niissä huoneissa on oma keittiö missä tehdä ruokaa, että esimerkiksi ku on muslimeita, jotka syövät vain halal-lihaa, niin me käydään joskus ostamassa sitä heille myös (– –) me ollaan tämmöseen ratkaisuun päädytty ku ollaan huomattu että välillä oli pitkiä jaksoja asiakkailta että he joutuivat syömään sitten pelkästään kasvisruokaa täällä ja ei ollu rahaa ostaa sitä halal-lihaa nii me ruvettiin pistämään osa meidän ruokabudjetista siihen halal-lihaan myös, että tämmösiä niinku käytännön asioita ehkä.

Ruoka ja ruokailutottumukset ovat pitkälti kulttuurin sävyttämiä. Turvakodeissa on eri käytäntöjä ruokailun suhteen. Toisissa turvakodeissa ruoka tulee valmistettuna, mutta toisissa asiakkailta on mahdollisuus valmistaa ruokansa itse. Kulttuurin huomioivat käytännöt nousevat esiin erityisesti edeltävän haastateltavan puheesta, jossa turvakodeissa tunnetaan ihmisten kulttuuriset ruokailutottumukset ja niitä halutaan kunnioittaa. Ruokailutottumuksilla on lisäksi myös laajempia vaikutuksia ihmisen hyvinvoinnissa. Sen voidaan

nähdä antavan myös sisältöä asiakkaiden päiviin, joka voi muuten olla laitospöytäkirjoissa oloissa pelkkää oleskelua ja odottamista. Lisäksi sen voidaan nähdä pitävän yllä naisten toimintakykyä sekä auttaa tukemaan arjen toiminnoissa. Ruoanlaitto on monille perheille myös vuorovaikutuksellinen tilanne, jolla on sosiaalista elämänlaatua tukevia vaikutuksia (Leppiman 2010, 155). Toinen konkreettinen kulttuureja huomioiva käytäntö turvakodeissa liittyi naisten pukeutumisen ja rukoushetkien huomioimiseen.

V1: (...) että me kerrotaan asiakkaille, että täällä ei oo miehiä että voi kulkea ilman huivia ja romaninaiset voi kulkea ilman hametta, et se on se mikä on ja jos joku huoltomies tulee sinne asuntoon niin kerrotaan siitä etukäteen, et nyt on huoltomies tulossa, et ne tietää sen ettei tuu sitten yllätyksiä et niitä miehiä ei kulje täällä. Et se on semmonen mitä me huomioidaan ja no esimerkiksi sitte rukousajat ja tällaset, et välillä pelmahtaa jonkun huoneeseen ja hän on siellä rukoilemassa, että täytyy kunnioittaa sitä ja miten huomioida sen että lähdet pois ja tuut uudestaan myöhemmin vai tällaisia asioita.

Informantti kuvasi edellä, kuinka turvakodeissa huomioidaan ja kunnioitetaan eri kulttuureja muun muassa kertomalla etukäteen, jos turvakotiin on tulossa miespuolisia henkilöitä. Miespuolisten henkilöiden läsnäolo on huomioitava erityisesti musliminaisten ja romaninaisten kohdalla, jossa mieheys ja naiseus sekä niihin liittyvät roolit ja representaatiot kuten pukeutuminen ovat kulttuurin, uskonnon ja perinteiden säätelemiä. Vaikka romanit eivät ole tutkimukseni keskiössä, on tämä huomio tärkeää tuoda esille, sillä myös Suomessa toimii monia eri alakulttuureja, joissa kulttuuriset tavat ovat tärkeässä roolissa. Asiakkaan kunnioittaminen kaikissa muodoissaan on sosiaalialan eettisen työn lähtökohta, mutta voidaan nähdä myös hedelmällisen ja luottamuksellisen suhteen syntymisen edellytyksenä.

Haastatteluhetkellä useimmissa turvakodeissa työskenteli pelkästään naisia. Toisissa turvakodeissa sen nähtiin olevan lähinnä sattumaa eikä sille nähty estettä, etteikö myös miehiä voisi työskennellä turvakodeissa. Turvakodeissa, joissa oli lähes pelkästään maahanmuuttajanaisia, nähtiin naishenkilökunnan olevan kuitenkin käytäntöä helpottava tekijä, koska erityisesti Islamilaisessa kulttuurissa häveliäisyys voivat estää miespuo-

lisen työntekijän kanssa työskentelyn (Akar & Tiilikainen 2009, 37). Naisille haluttiin antaa näin mahdollisuus elää turvakodeissa mahdollisimman vapaana ja irti kulttuurisista pakoista ja jännitteistä.

H: Työskenteleekö teillä siellä miehiä?

V1: Me ollaan kaikki naisia, meillä on täällä se ku meillä on lähes pelkästään näitä maahanmuuttajataustaisia asiakkaita (– –) niin meillä on sen takia pelkästään naisia [työntekijöinä] että näitten musliminaisten on helpompi olla täällä sitte ilman huivia (– –) että en tiää tuleeko se nyt sitten muuttuman jossain vaiheessa, että ei se varmaan niinku mikää pakko ole ettei sais olla miehiä mutta tota se on nyt ainakin tähän asti ollu näin.

Käytännön huomioiden lisäksi kulttuurisensitiivisyys nousi esiin kohtaamisissa. Kulttuurin huomioivasta työskentelystä on käytetty sosiaalialalla muun muassa käsitteitä monikulttuurinen sosiaalityö ja monietninen sosiaalityö. Yhteistä kaikille käsitteille on, että työskentelyssä pidetään tärkeänä kykyä huomioida asiakkaiden kulttuurisia eroja (Anis 2006, 110). Työntekijä toimii tässä suhteessa oppijana työskennellessään vieraskulttuurisen asiakkaan kanssa (Valtonen 2008, 32). Oppijan roolissa tärkeäksi nousee ennakkoluuloton asenne ja muistutus siitä, että kysyminen on toimivin tapa saada tietoa siitä mitä ihminen ajattelee (ks. myös Cox ym. 2009).

H No miten koet, että kuinka paljon tämmöstä kulttuurisensitiivistä osaamista tarvitaan, että koetko että siihen teidän työyhteisöön on semmosselle koulutukselle tarvetta vai tuleeko se käytännön kokemuksen kautta se osaaminen?

V7: No siitä on puhuttu, että me ollaan aikaisemmin tehty maahanmuuttajapalveluiden kanssa semmosta yhteistyötä että sieltä on työntekijä käynyt kertomassa just erilaisista pakolaisryhmistä, mutta kyllä musta kaikista tärkeintä on että työntekijällä on semmonen utelias asenne eri kulttuureja kohtaan, että on aidosti kiinnostunut siitä että mitä piirteitä siitä tulee siihen työskentelyyn ja miten se vaikuttaa siihen asiakkaaseen, et kaikist eniten sitä oppii niinku kysymällä (– –)

V4: Se ehkä tulee tässä käytännössä se osaaminen tai no voiko sitä sanoa osaamiseksi tai mikä nyt onkaan tieto ja taito ja muu...että ehkä se tulee tässä käytännön työssä, koska meillä on kuitenkin maahanmuuttajataustaisia asiakkaita suurin osa, niin se tulee tässä. Et en oikein tiedä tarvisko siihen mitään koulutusta sen kummemmin...et vaikka kaikki on eri kulttuureista ja näin, niin aika paljon selvi sillä että kysyy että no mites nää

asiat teillä on totuttu tekemään, että tavallaan vähän sellainen niinku avoin mielin että (– –)

Suurimmassa osassa haastateltavista turvakodeista kerrottiin, etteivät he olleet saaneet useinkaan erityistä koulutusta kulttuurisensitiiviseen maahanmuuttajatyöhön. Jos koulutuksia oli ollutkin, olivat ne liittyneet useimmiten lähinnä maahanmuuttobyrokratiasta tiedottamiseen. Toisissa turvakodeissa ei ollut välttämättä edes tätäkään, vaan työntekijät kokivat, että tietoa täytyy tarpeen mukaan etsiä itse. Toiset työntekijät nostivat taas esille maahanmuuttajaryhmien heterogeenisyyden ja kokivat, ettei sellaiselle koulutukselle ole tarvetta eikä edes hyötyä, koska ihmiset ovat kulttuurista riippumatta erilaisia kokemuksiltaan sekä tarpeiltaan. Kulttuurisensitiivisyyden nähtiin tällöin syntyvän työntekijän omasta kiinnostuksesta ja halusta tietää eri kulttuureista, jolloin tiedon saamisen nähtiin syntyvän uteliaasta ja ennakkoluulottomasta kohtaamisesta ja vuorovaikutuksesta.

V2: Et hyvinki voi olla joku semmonen ajattelu että heihin nyt pitää suhtautua jotenkin eri tavalla, vaikka mun mielestä... tai se miten heihin suhtaudutaan aivan totaalilla neutraalisuudella, niin sitä pitäisi ehkä lisätä ehkä ylipäätään niinku missä tahansa asiakastyössä tai kohdata asiakas (– –) et luovutaan kaikista ennakkoluuloista ja oletuksista, että tottakai se ymmärrät tän ja tän ja tän, kun voi olla että ihan suomalaisten keskuudessakin asiakas ei ymmärrä samalla tavalla vaikka me ollaankin samasta kulttuurista tai puhutaan samaa kieltä.. et semmosta niinku vielä semmosta aidompaa ja ihmisläheisempää kohtaamista. Et mun mielestä näiden maahanmuuttajien kanssa pääsee jo hirveen pitkälle jo siinä kun ne tulee tänne, niitä kunnolla katsoo silmiin, hymyilee ja kysyy että mitä sulle kuuluu? Et mun mielestä tää on just semmosta yksinkertaista, mutta kun se yksinkertainen on just yleensä sitä vaikeinta.

Informantti toi esiin kunnioittavan kohtaamisen ytimen, jossa luovutaan kaikista ennakkoluuloista ja -oletuksista ja kohdataan asiakas maahanmuuttajan sijaan ensisijaisesti ihmisenä. Vaikka tietämys kulttuurista tavoista voikin auttaa työntekijää ymmärtämään asiakkaan taustoja ja kulttuurisia piirteitä, on hyvä muistaa, että myös samasta maasta tai kansallisryhmistä tulevia määrittävät ensisijaisesti heidän yksilölliset kokemuksensa, tarpeensa ja toiveensa. (vrt. Kanervon ym. 2011, 173). Myös toinen informantti pohti

kulttuurisensitiivistä kohtaamista sen kautta, kuinka kulttuuriset erilaisuudet huomioidaan työskentelyssä, mitä asiakkailta odotetaan ja millaisia vaatimuksia työskentelylle asetetaan.

V6: Kyllä työ on semmosta, että sitä tuppaa ajautumaan aina niihin arjen rutiineihin ja helposti unohtuu se, mitä on joskus tiennykin joidenkin kulttuurien käsityksistä vaikka naisen asemasta tai äitiydestä tai vanhemmuudesta, et miten niissä suhtaudutaan vaikka lapsen kasvuun ja kehitykseen, niin kaikki tämmönen tietohan on semmosta, mitä on hyvä välillä muistuttaa, koska se unohtuu ja sitten aletaan heti olettaa ja odottaa semmosista, niinku meidän näkökulmasta, vaikka tottakai meillä on lupa odottaa ja kannustaa siihen kotoutumiseen ja meidän yhteiskuntaan asettumiseen niinku tästä väkivallan ymmärtämisessä, niin onhan se semmonen matka joka ei tuosta vaan tapahdu, et täytyy antaa ihmisille aikaa ja myös eväitä siihen kotoutumiseen, et ei voi vaan sanoa että no, kotoutukaa nyt siinä, puhukaa suomee ja käyttäytykää niinku meki. Et täytyy meidän ymmärtää ne lähtökohdat edes jotenkin, että eihän me kaikkea voida millään...

Haastateltava toi esiin sen, miten kulttuuriset tavat ja tottumukset ovat jossain suhteessa tarpeellista tietoa, kuten siinä kuinka nopeasti asiakkaiden oletetaan kykenevän muutokseen joko väkivaltatyöskentelyn aikana tai laajemmin uuteen yhteiskuntaan integroitumisen näkökulmasta. Kahden viimeisen informantin puheet eivät ole mielestäni ristiriidassa keskenään, vaikka toisessa kehoitetaan kohtaamaan ihminen ihmisensä ja toisessa huomioimaan kulttuuriset erot työskentelyssä. Kummassakin on mielestäni kyse kulttuureja kunnioittavasta lähtökohdasta, jossa toinen näkökulma painottuu henkilökohtaiseen kohtaamiseen ja ennakkoluulottomaan asenteeseen, kun taas toisessa huomioimaan ihmisten eri lähtökohdat ja niiden vaikutukset työskentelyn taustalla. Kulttuurikäsitelyssä on myös huomioitava, että ihmisen ja kulttuurin suhde ei ole yksisuuntainen, vaan ihmiset tuottavat, uusintavat ja muuttavat kulttuuria toiminnassaan jatkuvasti niin kielellisesti, mentaalisesti kuin materiaalisestikin (Hall 1997, 3).

4.3 Dialogisuus ja oman kielen tärkeys

Oman kielen tärkeys ja siihen liittyvät tekijät nousivat esiin useissa teemoissa. Haasteeksi työssäni koitui niiden jäsentely oikeisiin luokkiin, sillä kieleen liitettiin huomioita niin arkipäivän kohtaamisissa kuin työskentelyn sisällöissä suhteessa käsitteiden tai merkitysten erilaisuuksiin. Kieleen nähtiin liittyvän myös paljon ei-verbaalista viestintää, jonka puute koettiin jättävän kohtaamiset puutteellisiksi. Lisäksi kielen puute nähtiin esteeksi palveluiden saamisessa sekä naisten toimijuutta rajoittavina tekijöinä. Maahanmuuttajien parissa tehtävässä työssä liittyy olennaisesti myös tulkkien käyttö, joka nähtiin paitsi välttämättömänä työskentelyn mahdollistajana myös haasteena. Tarkastelen kieltä ja sen vaikutusta useammassa eri luvussa, koska se on läsnä ja vaikuttaa koko asiakkuusprosessissa. Tässä luvussa tarkastelen kielen tärkeyttä arjen kohtaamisten kautta, sillä väkivallan erityisluonteen vuoksi asioiden jäsentäminen vuorovaikutuksellisesti keskustelemalla on olennainen työkalu auttamistyössä.

H: Miten te järjestätte nämä päivittäiset kohtaamiset jos sitä yhteistä kieltä ei ole?

V1: No tota, meillä on kyllä aika rajallinen tosiaan tuo meidän tulkkeihin käytettävä budjetti että se on melkein käytettävä sitten harkiten, että jos asiakas on vasta tullut niin sitten toki järjestetään joka päivä mahdollisuus siihen että pääsee omalla kielellään juttelemaan siitä väkivallasta, mutta sitten nämä jokapäiväiset kohtaamiset, ne onkin sitten välillä vähän haastavia...

Maahanmuuttajien oikeudesta tulkkiin on säädetty muun muassa laissa sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000, 4 § ja 5 §). Tietyillä maahanmuuttajastuksilla tulevien tulkkipuluista vastaa usein se taho, jossa asiakas on kirjoilla. Esimerkiksi turvapaikanhakijat ovat oikeutettuja saamaan palveluja omalla kielellään, jolloin tulkkauspuuluista myös muissa asiakkaan asioita hoitavissa tahoissa vastaa vastaanottokeskukset (Laki kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta (2011/746 27 §)). Jäljelle jää kuitenkin ryhmä, jotka eivät ole enää minkään virallisten maahanmuuttoinstituutioiden asiakkuuksissa, jolloin tulkkauspuuluista koituvat kulut jäävät turvakotien vastuulle. Turvakotien valtiolta saama rahoitus on vuosittain kertaluontoinen, joka pitää sisällään kaikki kulut joita asiakkuuksista syntyy. Tämän vuoksi tulkkien käyttöä voidaan joutua rajoittamaan, koska saadun valtionrahoituksen tulee riittää koko toimintakauden loppuun.

Turvakodeissa tiedetään kuitenkin, että väkivaltatilanteesta tai kriisistä tulevalla asiakkaalla esiintyy usein erityisesti turvakotijakson alkuaikoina tarvetta puhua ja jäsentää tapahtuneita, jolloin puhumisen tarve pyritään mahdollistamaan asiakkaan tarpeen mukaan.

V3: Niitä [väkivaltatyön keskusteluita] yritetään pitää tasaisesti, mutta se tietysti riippuu siitä että haluaako asiakas ylipäätään jutella, että tietysti alkuvaiheessa on suurempi tarve jutella, niin silloin niitä pyritään järjestämään enemmän

Puhumisen tarpeen lisäksi väkivaltatyö pitää sisällään paljon käytännön asioiden hoitamista, jotka eivät myöskään niin ikään hoidu ilman yhteistä kieltä. Jos yhteistä kieltä ei ole akuuteissa tilanteissa saatavilla, turvautuvat työntekijät usein elekieliin ja muiden asiakkaiden apuun.

V6: Meillä on kerran viikossa vähintään semmonen keskustelu ja tarvittaessa me järjestetään, jos asiakkaalla on jotain hoidettavia asioita, niin yritetään saada puhelintulkkausta, jos on jotain tärkeitä. Suurin osa asiakkaista pärjää tässä arjessa ja monenlaisissa tilanteissa kaikenlaisilla eleillä ja ilmeillä tai jonkun toisen asiakkaan pikkusen osaavammalla avulla, mutta sitten on niitä joilla on paljon hoidettavia asioita, niin joudutaan kaikenlaisiin tilanteisiin järjestämään sitä tulkkausta, että asiakas saa apua mitä tarvitsee.

Elekielen tai muiden asiakkaiden apu tulkkauksissa on usein toimiva tapa saada selvitettyä esimerkiksi akuutteja käytännön asioita, mutta luottamuksellisten tai arkojen asioiden puhumiseen asiakkaat tarvitsevat usein ammattitulkkaa ja aikaa työntekijältä. Työntekijät järjestävät väkivaltatyön keskusteluita suunnitelmallisesti, mutta usein asiakas voi saada tietoonsa asioita, joita hänen täytyy saada purkaa samantien. Tällöin asiakkaalle järjestetään yleensä mahdollisuuksien mukaan puhelintulkkaus. Toisinaan asiakkaat ovat tottuneet käyttämään myös paremmin kieltä ymmärtäviä lapsiaan tulkkeina, mutta arkojen asioiden puhumiseen ja tulkkaamiseen lapset eivät ole soveliaita. Muutoinkin lasten käyttämistä vanhempiensa tulkkeina on suositeltavaa välttää, koska se heikentää aikuisen vanhemmuutta ja auktoriteettia ja voi aiheuttaa lapselle turvattomuutta liiallisesta vastuun kantamisesta.

Tulkkauksiin liittyy usein myös haasteita, joita on huomioitava työskentelyssä. Väkivallan kokemukset ovat henkilökohtaisella tasolla haastavia puheenaiheita, mutta niihin voi liittyä myös kulttuurisia tekijöitä, jotka voivat hankaloittaa naisten luottamusta puhua kokemuksistaan.

V7: No semmonen on, että mitä ei olla käyty vielä että mikä hankaloittaa sitä työskentelyä, niin on tää tulkkiasia, että kun monet asiakkaat tuntee nää tulkit täältä alueelta, että ne tietää sen tulkin ja jotka on usein miehii, niin ne ei voi puhua että ne ei niinkö luota siihen tulkkiin ja häveliäisyys-syistä ei voi ehkä puhua ihan kaikkea mitä on tapahtunut, niin se luottamus siihen että se vaitiolovelvollisuus säilyis, että ne ei voi kertoa ihan kaikkea mitä siellä perheessä on tapahtunut. Et toki käytetään sitä, että otetaan sitten vaikka puhelintulkkaus jostain kauempaa, että se osittain sitten auttaa...

V5: Ja sit asiakas saattaa sanoa et he ei halua tulkkia joka on heidän omasta kotimaastaan et se sama kieli täytyy olla, mut et se olis toisesta maasta, niin se rajaa sen että voi olla kyse eri ihmisistä kuin he joiden kans he on tekemisissä..ja tota sitte on tietysti niitä jotka sanoo et he ei halua tulkkia ollenkaan koska he pelkää että sitten heidän asiat leviää et he ei luota siihen tulkkien vaitiolovelvollisuuteen.

Informantit toivat esiin, kuinka naisilla voi olla vahva luottamuspula tulkkien vaitiolovelvollisuuteen. Tämä voi liittyä siihen, että tietyt kulttuuriset yhteisöt ovat Suomessa usein niin pieniä, että naiset voivat pelätä tulkkien tunnistavan heidät. Toisinaan pelko tai epäluottamus voivat olla niin voimakasta, että jopa samasta maasta olevaa tulkkia vierastetaan. Puhumista voivat estää myös sukupuolittuneet tekijät, kuten puhuminen miespuoliselle tulkille aiheista, johon voi liittyä häveliäisyyttä tai ovat naisten kulttuurissa tabuina pidettäviä asioita. Turvakotien työntekijät tiedostavat tämän ja kertoivat pyytävänsä usein jo valmiiksi naispuolista tulkkia, jotta asiakkaat voivat kokea olonsa turvalliseksi puhua vaikeistakin asioista. Luottamussuhteen syntyä voi myös edistää mahdollisuus käyttää jatkossakin samaa hyväksi havaittua tulkkia. Työntekijät kertoivat keskusteluvansa mahdollisuuksien mukaan jälkikäteen siitä, millainen kokemus asiakkaalle syntyi tulkkauksesta.

Tulkkauksiin voi liittyä usein myös vuorovaikutuksellisia kysymyksiä, joiden voidaan nähdä haastavan asiakkaan ja työntekijän välistä ymmärrystä.

H: Entäs tulkkaukset, onko sulla niistä mitään huomiota?

V6: Tulkkauksethan tekee niistä keskusteluista aina vähän kankeampia ja tietysti se, että aina se tulkkienkaan ammattitaito ei aina ole niin tasalaatuaista, ei voi tietää että minkätyyppistä osajaa siihen saa (– –) ja sit toki se, että eihän se samanlaista se keskustelu ole, että siitä jää kaikki nyanssit pois, mitä meidän kantasuomalaiset pystyy sitten. Et semmoset pienet tarkennukset ja sävyt ja semmoset, kun tulkkihan kääntää ne lauseet, että sitä joutuu itsekin miettimään sellasia selkeitä lauseita, että ei sitä puhu samalla tavalla kun mitä mä nyt puhun, rönsyten tai asioita korostaen tai täydentäen, koska siitä tulee liian vaikeeta tulkattavaa ja se saattaa tulla kyllä mennä sekaisin koko juttu.

Verbaalisen kielen lisäksi vuorovaikutukseen kuuluu oleellisesti nonverbaalinen eli ei-kielellinen viestintä, joka tuo keskusteluun toisenlaisia sävyjä. Nonverbaalisen viestinnän avulla voidaan ilmaista tunteita, säädellä vuorovaikutusta sekä ottaa ja antaa puheenvuoroja vuorovaikutustilanteessa. Ei-kielellisten eleiden avulla voidaan lisäksi havainnollistaa puhetta tai painottaa esimerkiksi jotakin tiettyä osaa sanoman sisällössä (Kielijelppi 2010.) Ihmiset tulkitsevat sosiaalisia tilanteita sekä verbaalisen että ei-verbaalisen kielen avulla, jossa tavoitteena on ymmärtää mitä tilanne pitää sisällään ja miten siinä tulisi toimia (Puroila 2010, 130–131).

Jos yhteistä kieltä ei ole ja keskustelut tapahtuvat tulkkien välityksellä, voi nonverbaalinen kieli jäädä puutteelliseksi ja siten hankaloittaa kokonaiskuvan saamista. Ihmisten puheen täydellinen ymmärtäminen vaatii usein sekä kielellisen että ei-kielellisen puheen yhteisvaikutusta, jolla saadaan selvyys siitä, millaisia tunnetiloja puheeseen sisältyy. Verbaalinen kieli ilmaisee sen mitä puhutaan, kun taas nonverbaalinen kieli kuvaa sitä, miten puhutaan. Nonverbaalinen kielen avulla ihminen viestii toiselle tunnetiloja, joita voi olla vaikea tuottaa puheessa. Tällaisia voivat olla esimerkiksi kehon kieli ja eleet sekä erilaiset nyanssit, jotka kuvaavat puhujan asenteita ja tunteita kuten esimerkiksi epärointiä. (Kielijelppi 2010.)

Työntekijät kuvasivat tulkkauksia ja sitä heikentääkö vai mahdollistuuko sujuva keskustelu tai nonverbaalisen kielen ymmärrys sitä kautta, että käytetäänkö tulkkauksessa paikalla olevaa vai puhelimen kautta käytettävää tulkkia.

V7: (– –) mutta se puhelintulkkaus on niin rasittavaa, että se hankaloittaa sitä. Et jotenkin niissä kaiutinpuheluissa se tulkkaus ei tule jotenkin niin hyvänä, et se joutuu hirveesti keskittyyn se asiakas siihen ja ite kun ei nää sitä tulkkia, niin kyl ite tykkään ja asiakkaatkin että se tulkki ois paikalla.

V2: Joo, no tottakai on niin hyviä tulkkeja ja sitten on vähän vähemmän hyviä tulkkeja että sitä ku huomaa että on kyse hyvästä tulkista, niin mä oon kyllä sitä mieltä että ne on silloin toimiva väline ja voi käydä hyvinkin intiimejä keskusteluita ja joskus on mun mielestä jopa hyvä että se tulkki ei ole läsnä, että siinä ei sitten ole vielä läsnä se tulkin nonverbaalinen kommunikointi tai sen tulkin omat energiat siinä läsnä, että on todellakin vaan siinä äänenä puhelimen päässä että se vaatii tietenkin meidän työntekijöiltä semmosta taitoa sen tulkin kanssa että et saa aikaan semmoisen tunnelman että se tulkkikin kokee että hän on läsnä tässä tilanteessa. Että siinä asiakkaan kanssa kahdestaan ollessa on todellakin vaan meidän kahden nonverbaalinen kieli läsnä, kun se tulkki on siellä puhelimen päässä.

Haastateltavat kuvasivat tulkkien käyttöön liittyviä rajoituksia keskustelun sujuvuuden ja nonverbaalisen kielen läsnäolon näkökulmasta. Myös Anis (2008, 65) muistuttaa, että tulkit voivat joko helpottaa tai vaikeuttaa työntekijän ja asiakkaan vuorovaikutustilannetta. Osa työntekijöistä koki, että puhelintulkkaus tekee keskusteluista kömpelömpää, johon liittyvät tekniset ongelmat sekä se ettei tulkilla ole puhelimen kautta tehtävässä tulkkauksessa aina tietoa keskustelussa esiintyvistä vaiheista, joita havainnoimalla hän voisi auttaa tekemään keskustelusta luontevampaa. Toiset työntekijät taas kokivat paikalla olevan tulkin oman nonverbaalisen kielen ja energioiden häiritsevän asiakkaan ja työntekijän välisen ei-kielellisen kommunikaation syntymistä ja näin puhelimen kautta tehtävä tulkkaus saatettiin kokea parempana. Useat haastateltavat toivat esiin myös sen seikan, että keskustelun eteneminen on tulkista ja hänen osaamisestaan kiinni. Hyvien tulkkien nähtiin osaavan toimia kaikissa tilanteissa riippumatta siitä, toimivatko he paikalla vai puhelimen kautta. Hyväksi todettujen tulkkien koettiin myös osaavan tuoda tilanteeseen empaattista ja läsnäolevaa tunnelmaa, joka voi edistää asiakkaan luottamuksen syntymistä.

Kielen merkitystä ja kohtaamista edistävät yhteisen kielen olemassaolo. Suurimmissa osassa haastattelemissani turvakodeissa työskenteli pääosin suomalaistaustaisia työntekijöitä, mutta toisissa turvakodeissa oli myös maahanmuuttajataustaisia työntekijöitä sekä vapaaehtoistyötä tekeviä, joiden kielellinen ja kulttuurinen osaaminen nähtiin poikkeuksetta hyvänä ja toimivana. Myös suomalaistaustaisilla työntekijöillä oli joissakin turvakodeissa eri kielten osaamista.

H: Olenko ymmärtänyt oikein, että teillä on myös siis maahanmuuttajataustaisia työntekijöitä jotka sitten ehkä osaa jotakin eri kieliä?

V4: Joo kyllä tällä hetkellä meillä on onks näitä nyt sitte (x) tai on meillä enemmänkin. Suomalaisetkin osaa puhua joitain muita kieliä kuin suomea ja enkkua ja ruotsia, että jonkun verran meillä on ihan hyvin eri kielitaitoa... että sit tietenkä aika usein jos on samankielinen työntekijä kuin asiakas niin he sitten tietenkä on hänen oma työntekijä, joka hoitaa paljon asioita hänen kanssaan ja keskustelee enemmän sit (— —)

V3: Meillä on kaksikin sellaista vapaaehtoista, joille voi tarvittaessa soittaa jos heillä on aikaa, jotka voi tällasia arkipäivän asioita tulkata, että tämmösiä meillä on.

Eri maalaisten ja kulttuuritaustaisten työntekijöiden ja vapaaehtoisten osaaminen nähtiin voimavarana sekä kielellisen että myös kulttuurisen tuntemuksen kautta. Maahanmuuttajataustaisten työntekijöiden kulttuurinen tuntemus lisäsi informanttien mukaan myös suomalaistaustaisten työntekijöiden kulttuurista osaamista, kun tietotaitoa jaetaan myös työyhteisön sisällä. Tämän voidaan nähdä vähentävän paitsi ennakkoluuloja myös lisäävän kulttuurisensitiivistä osaamista. Nähtiin, että omaan kulttuuriin kuuluva tai samaa kieltä puhuva työntekijä saattoi lisätä asiakkaan luottamusta ja vastaanottavampaa asennetta työskentelyyn.

V6: No meillä on yksi sijaisuutta tehnyt maahanmuuttajataustainen työntekijä, jonka osaamista toki olemme hyödyntäneet niinkun ihan kielellisissä asioissa, koska hän puhuu useampia semmosia kieliä, joita meistä kukaan muu ei voi kuvitellakaan puhuvamme ja tokihan hän tuntee niitä kulttuureita ihan toisella tavalla kuin mitä me muut, että hyödynnetään siinä ihan asiakkaiden..et kohtaaminen hänellä ja asiakkaalla voi olla helpompaa ja asiakkaalla voi olla helpompaa ottaa vastaan häneltä asioita, kuin joltain kantasuomalaiselta työntekijältä, et joissain tilanteissa on helpompaa et se kieli on siinä tietenkä ihan kauheen keskeinen asia, että omalla äidinkielellä tai semmosella kielellä jota puhuu paremmin kuin

suomea, niin on helpompi ottaa asioita vastaan kuin jonkun tulkin välityksellä kertoo joku suomalainen työntekijä.

Olen kuvannut edellä kielen vaikutuksia ja sen edellytyksiä dialogisen suhteen synty miseen. Kieli on keskeinen väline kaikissa ihmisten välisessä kommunikoinnissa ja erityisen tärkeäksi se nousee auttamiseen keskittyvässä työskentelyssä, jossa kommunikointia sävyttävät käytännön asioiden lisäksi myös tunnekeskeiset keskustelut. Kielen avulla ihminen välittää myös paljon sellaista tietoa, jolle ei ole aina sanoja tai jota voi olla vaikea sanoittaa. Tällöin kielellisen viestinnän lisäksi keskiöön nousee ei-kielellinen viestintä ja sen taakse kätkeytyvät metaforat, jotka auttavat työntekijää ymmärtämään asiakkaan käsityksiä ja todellisuutta.

Tulkkien käyttö nähtiin turvakodeissa välttämättömänä, jota ilman työtä ei voisi tehdä. Tulkkien käyttöön liittyy kuitenkin myös haasteita, jotka nähtiin syntyvän osin naisten luottamuksen puutteesta vaitiolovelvollisuuskysymyksissä sekä sukupuolisidonnaisuuteen, jossa tulee ottaa huomioon naisten kulttuuriset taustat suhteessa arkaluontoisiin aiheisiin. Turvakotien työntekijöillä oli kokemuksen kautta syntynyttä tietoa siitä, että naistulkkien käyttö saattoi joissakin tilanteissa olla ehto luottamuksellisen keskustelun syntymiselle, sillä naiset saattavat kokea vaikeaksi puhua tietyistä aiheista miestulkin kuullen.

Työntekijät kuvasivat myös eri kulttuureista tulevien ja eri kieliä puhuvien kollegoiden tuomaa osaamista ja sen tärkeyttä. Se nähtiin tärkeäksi sekä asiakkaiden luottamussuhteen syntymisen kannalta sekä työntekijöiden kulttuurisensitiivisen osaamisen ja tietotaidon lisääjänä. Myös eri kulttuureista tulevien vapaaehtoisten tuoma osaaminen nähtiin voimavaraksi niin asiakkaille kuin työntekijöillekin. Vapaaehtoiset saattoivat auttaa sekä käytännön arkityössä, mutta myös luoda asiakkaisiin voimaannuttavia suhteita, jotka saattoivat jatkaa tukihenkilönä toimimisena vielä turvakotijakson jälkeenkin.

4.4 Kulttuuristen erojen huomioiminen väkivaltatyön sisällöissä

Maahanmuuttajien parissa työskentelyssä huomionarvoiseksi nousee työntekijöiden ammattitaito ja osaaminen toteuttaa väkivaltatyötä sille asetettujen yleisten tavoitteiden mukaisesti kyeten kuitenkin huomioimaan asiakkaiden erilaiset taustat ja erityistarpeet. Työskentelyssä voidaan joutua pohtimaan länsimaisen auttamisen tapoja ja keinoja suhteessa ihmiseen, jolla voi olla hyvin erilaiset taustat, tietämys ja kokemukset auttamistyöstä ja siinä käytettävistä menetelmistä. Maahanmuuttajatyössä erityisen tärkeässä roolissa on usein kieli ja siihen liittyvät käsitykset, sillä Vivien Burrin (2015, 9) mukaan erityisesti ei-länsimaista tulevien kohdalla eri kielissä käytetyt emotionaaliset käsitteet voivat olla erilaisia eri kulttuureissa.

V5: (– –) että monesti maahanmuuttajille tällöinen keskusteleminen, niinku mihin me ollaan totuttu työskentelynä, on näille naisille monesti aika outoa, että heillä ei oo välttämättä käsitteitä näille asioille (– –) Et voi olla että heidän kielessään sellaselle käsitteelle esim. ku vireystila ei ole edes sanaa heidän omassa kielessään, et voi olla että tulkki jää miettimään että miten mä tän asian asiakkaalle selitän, kun siihen ei ole välttämättä olemassa mitään omankielistä vastinetta.

Informantti kuvasi sitä, kuinka auttamistyössä käytetyille käsitteille ei aina löydy vastineita toisesta kielestä. Eräs haastateltava toi esiin, kuinka tulkit joutuvat toisinaan jopa piirtämään tai avaamaan joitakin käsitteitä ennen kuin asiakkaan voidaan olettaa pystyvän konstruoimaan ja refleктоimaan kuulemaansa. Käsitteistön puuttumiseen voivat vaikuttaa haastateltavien kertoman mukaan myös asiakkaan yhteiskunnallinen asema, jolloin sanavarasto voi olla erilainen jopa kahden samaa kieltä puhuvankin kesken. Työntekijöille on kuitenkin myös syntynyt tapoja selvittää, onko asiakkaalla ja työntekijällä yhteinen käsitys työskentelystä tai siinä esiin nousevista asioista.

H: Miten ajattelet, että sen saa tietää että puhutaanko niin sanotusti samaa kieltä että onko asiakas ymmärtänyt?

V2: No mä tietysti jos puhutaan asiakkaan kanssa jotain, niin lopuksi kysyn et voisitko sä kertoa mulle että miten sä tän ymmärsit että jos on jotakin mitä mun pitää asiakkaalle selittää, niin pyydän että hän kertoo miten ymmärsi asian, että näin mä teen sen.

Edellä mainittu kuvaus pätee hyvin erityisesti tilanteisiin, joissa asiakkaan kanssa pohditaan mahdollisia käytäntöihin liittyviä seikkoja. Sen sijaan asiakkaan tunne-elämän, itsensä reflektointiin tai aikaisempien kokemusten jäsentäminen voivat kuitenkin olla joillekin maahanmuuttajanaishenkilöille vieraampaa.

V2: Pitää tavallaan mennä vielä syvemmälle siihen että ajatteleeko ihminen esimerkiksi itsestään että hän on, tai hänellä on individualistinen minäkuva, että hän kykenee analysoimaan omaa tilannettaan ja et voi olla että ei ole edes sitä, et voi olla että heidän käsitys omasta minuudesta ei ole ollenkaan sellanen rationaalinen, looginen ja itsenäinen toimija että minä pystyisin nyt tässä kaikkea mielensisäisiä ilmiöitä verbalisoimaan sinulle turvakodin työntekijä, et kaikki tommiset asiat me vain otetaan joskus tai niissä keskusteluissa otetaan ne ikäänkuin itsestänselvyytenä tai että esimerkiksi suomalainen voi helposti ajatella että kaikki muut ovat yhtä johdonmukaisia kuin me, vaikka voi olla etteivät ole yhtään.

Informantti pohti edellisessä vastauksessaan tilannetta, jota oli edeltänyt haastateltavan ja haastattelijan välinen keskustelu kulttuurisensitiivisyydestä. Haastateltava toi esiin sen, että kulttuurisensitiivisyys edellyttää herkkyyttä ymmärtää asiakkaan lähtökohtia ja sitä minkälaiset itsereflektion kyvyt asiakas omaa. Useilla maahanmuuttajanaishenkilöillä ei ole välttämättä minkäänlaisia aiempia kokemuksia auttamistyöstä, jonka vuoksi länsimainen vuorovaikutukseen keskittyvä auttaminen voi olla naisille täysin vierasta (vrt. Turtainen 2009, 9). Vaikka asiakkaalle voi olla vierasta länsimainen individualistinen ja dialoginen tapa työstää omaa sisäistä maailmaansa, toivat työntekijät kuitenkin esille, että ihmisen kyvystä kyetä reflektoida mielen sisäisiä asioita ei voida tehdä ennako-oletuksia, vaan asiakkaisiin on tutustuttava avoimella mielellä.

Vaikka väkivaltatyön tavoitteet rakentuvat turvakotityön laatukriteerien mukaan pitkälti asiakkaan kanssa tehtävästä väkivaltatyöstä, jossa keskiössä on väkivallan ilmiöstä kertominen ja asiakkaan tilanteeseen liittyvien käytännön asioiden hoitaminen, on työskentelyssä usein kuitenkin läsnä psykososiaalinen työote (Matela 2012, 84; TkL 1354/2014, 5§, 6§; Säävälä ym. 2006, 57). Turvakotipalvelujen tuottamiselle annetussa asetuksessa (598/2015 1 §) turvakodeissa toimivilta työntekijöiltä vaaditaan sosiaali- tai terveysalan korkeakoulututkintoa, joten työntekijöillä voi olla monenlaisiakin koulutuksia taustallaan. Aineistoni työntekijät olivat pääsääntöisesti sosionomeja ja sosiaalityöntekijöitä,

mutta osalla oli lisäksi myös muita koulutuksia, kuten terapeutin opintoja taustalla. Informantit toivat esiin, että näitä työntekijöiden erityisosaamisia hyödynnetään väkivalta-
tavalta työssä.

*H: Millaisissa tilanteissa koet yleensä yleisesti ottaen itse onnistumisia?
V2: (– –) niin mä käyn pääsääntöisesti näitä psykososiaalisia keskusteluita
niin mä olen niissä kokenut kyllä semmosia onnistumisen iloja kun olen
keskittynyt asiakkaan kanssa nimenomaan niiden ratkaisujen löytämi-
seen ja voimavarojen identifioimiseen että ne on olleet monille asiakkaille
ihan semmosia ahaa-elämyksiä et ensinnäkin se että he ovat saaneet olla
ensimmäistä kertaa elämässään ihan tommoisessa psykoterapeuttisessa
juttelussa ja jossa heiltä on kysytty ihan tämmösiä konkreettisia asioita
että: miten sä oot tästä selvinny ja mikä sua on auttanu selviämään ja ja...
ja ihan semmosia, ettei mitään semmosta että keskityttäis analysoimaan
tunteita ja sitä miltä se on susta tuntunu ja miksi se on tuntunut siltä, vaan
että ne on olleet hyvin semmosia konkreettisia ja tuonut asiakkaalle esille
sitä, että kuinka monesta asiasta hän on jo selvinny ja vielä se, että meillä
on paljon muitakin sellaisia asiakkaita joilla on hyvin traumatisoivia koke-
muksia elämässään takana, että on esimerkiksi sotaa tai pakolaisuutta tai
väkivaltaa omassa perheessä ja tavallaan kun niistä jutellaan sitä kautta
että sä oot niistä selvinny ja miten sä oot niistä selvinny, mitä taitoja sä
oot käyttänyt niissä kun sä oot niistä selvinny niin ne on olleet mulle tosi
semmosia (– –)*

Terapiakeskeiset dialogit voivat olla asiakkaalle uutta ja vierasta, mutta samaan aikaan myös kiinnostavaa ja "ahaa"-elämyksiä tuottavaa, kuten informantti asian esitti. Työntekijän puheessa korostuu kulttuurisensitiivinen käsitys asiakkaan tilanteen huomioimisesta, jossa työskentelyä voidaan rakentaa refleктоimalla asiakkaan käsityksiä ja kokemuksia, sen sijaan että keskitytään asiakkaalle mahdollisesti vieraampaan tunne-elämän tarkasteluun. Myös Antero Toskala ja Katja Hartikainen (2005, 80) muistuttavat, että kaikille ihmisille kosketus omiin tunteisiinsa ei ole tuttua, jolloin reflektointi on parempi kohdistaa asiakkaan ajatuksiin ja pyrkimyksiin. Lisäksi he muistuttavat, että väkivaltaa kohdanneen tai kriisissä olevan asiakkaan tyyntymättäminen ja tilanteen vakauttaminen ovat mielen sisäisten tekijöiden pohtimista tärkeämpää, sillä liian aikainen tunnetyöskentely vaikeasti traumatisoituneen tai ylivireässä tilassa olevan asiakkaan kanssa voi olla haitallista tai aiheuttaa jopa uudelleentraumatisoitumisen (Mt., 80; Väänänen 2011, 122).

Tunnetyöskentelyn sijaan asiakkaan kanssa voidaan keskittyä konkreettisiin, asiakkaan tilannetta jäsentäviin tekijöihin ja voimavarojen etsimiseen. Kulttuurisensitiivisyydestä ja työntekijän kyvystä huomioida asiakkaan taustat ja voimavarat kertoo myös seuraava ote:

V2: (– –) niin hänen kanssaan huomasin semmosen että miten tärkeää myöskin meille työntekijöille on kyetä ottamaan mukaan näihin keskusteluihin mukaan henkiset tai hengelliset asiat, koska näillä maahanmuuttajanaisilla, tai moni on syvästi uskonnollinen ja se uskon merkitys on hyvin vahva varsinkin näissä kriisitilanteissa, niin mä oon sitä mieltä että meillä työntekijöillä pitää olla myöskin taitoarsenaalia valjastaa käyttöön nää uskosta tulevat voimavarat siinä kriisitilanteessa, vaikka itse ei olisikaan millään lailla uskovainen tai uskoisi mihinkään tai olisi kontaktia mihinkään, mutta sillä lailla osata keskustella niistä niin että se asiakas vois siten siinä itse myöskin tuottaa semmosta puhetta joka voimaannuttaa häntä sen uskon kautta (– –)

Haastateltava toi esiin sen, että työntekijöiltä vaaditaan kykyä tunnistaa asiakkaan voimavarat ja ottaa ne käyttöön asiakasta tukevaksi ja voimaannuttavaksi tekijäksi, vaikka ne eivät olisikaan omaan arvomaailmaan istuvia. Vaikka turvakotilaissa, sen asetuksessa tai turvakotityön laatukriteereissä ei ole erityistä mainintaa terapeuttisen työskentelyn vaatimuksista eikä työntekijöiltä vaadita terapiaosaamiseen keskittyneitä koulutuksia, nousevat niiden tarve kuitenkin käytännössä esiin työskentelyssä, jossa asiakasta joudutaan usein auttamaan oman tilanteen jäsentämisessä. Ihmisillä voi olla taustalla myös muita muita elämää kriisiyttäneitä tekijöitä ja kokemuksia, jotka saattavat nousta työskentelyssä esiin. Maahanmuuttajanaisilla voi olla väkivallan kokemuksia myös sodista, konflikteista ja pakolaisleireiltä, jotka voivat niin ikään nousta pintaan työskentelyssä. Näissä tilanteissa voidaan joutua huomioimaan, riittääkö turvakotien henkilökunnan ammatillinen osaaminen useiden eri traumatisoivien tekijöiden purkamiseen ja hoitamiseen vai vaaditaanko terveydenhuollon osaamista ja tiivistä yhteistyötä.

5 Intersektionaalisuus monikulttuurisessa väkivaltatyössä

5.1 Naisten epävarmuuden tilat

Työntekijöiden puheista nousi esiin huomioita, joissa naisten toimijuuden mahdollisuuksiin vaikuttavat yhtäaikaaisesti useat eriarvoisuutta aiheuttavat tekijät. Olen nimennyt nämä intersektionaalisuudeksi. Erityisesti ne nousivat esiin työntekijöiden puheissa työskentelyn sisällöissä ja tavoitteissa, palveluiden saannissa sekä yhteiskunnan odotuksina maahanmuuttajanaisten kyvystä selviytyä itsenäisesti suomalaisessa yhteiskunnassa. Myös tutkimukseni aineiston perusteella naisten tilanteisiin ja ratkaisujen löytämiseen vaikuttavat valtasuhteet eivät näyttäyty vain perheen sisäisinä tekijöinä, vaan myös suvun, yllirajaisten suhteiden ja maahanmuuttobyrokratian tuottamana, jotka aiheuttavat naisille epävarmuutta tulevaisuudesta ja vaikuttavat siten heidän ratkaisuihin ja toiminnan mahdollisuuksiin. Olen nimennyt nämä tekijät naisten epävarmuuden tiloiksi, joka on Suvi Keskinen (2014) luoma käsite tilanteille, jossa naisten elämään ja selviytymiseen vaikuttavat erilaiset epävarmuuksia luovat tekijät.

H: Entä sitten tällaisia haasteita tai työntekijää turhauttavia asioita?

V1: No kyllä täällä turhauttaa aina tasaisin väliajoin se ku asiakas palaa siihen väkivaltaiseen suhteeseen sen takia että kokee ettei hänellä ole muuta vaihtoehtoa, että moni pelkää sitä esimerkiksi että menettää oleskelulupansa, että voivat olla sillai että mä haen sen pysyvän oleskeluluvan ja sitten vasta eroan tai...että kun ei mulla oo täällä ketään muuta että en mä yksin mitenkään pärjää tai ettei ole muuta vaihtoehtoa ku palata ja että kyllä ne on tosi masentavia juttuja.

Haastateltava kuvasi maahanmuuttajien parissa tehtävän väkivaltatyön haasteeksi sie-tää tilannetta, jossa naiset palaavat väkivaltaiseen suhteeseen sen vuoksi, että pelkäävät menettävänsä väliaikaisen oleskeluluvan. Työntekijät toivat esiin, että erityisesti tällais-ten epävarmuustilanteiden valossa maahanmuuttajanaiset voivat kokea, että väkivaltai-sesta suhteesta irtaantuminen on mahdollista vasta kun he ovat saaneet pysyvän oles- keluluvan tai lapsen. Informanttien esiin tuomat haasteet kuvaavat mielestäni hyvin työntekijän asiakkaaseen samaistumista ja kokemusta siitä, jossa asiakkaan päätös pa- lata parisuhteeseen johtuu ulkoisesta pakosta, ei niinkään asiakkaan henkilökohtaisesta prosessista suhteesta väkivallasta irtaantumiseen.

V6: Kyl se näkyy, et jos on vaikka perhesyillä tullut suomeen ja oleskelulupa on käsittelyssä, niin kyllä näitä tämmösiä tilanteita on ollut, että jos prosessit on kesken ja asiakkaat palaa sitten kotiin sen takia, että heillä on pelko siitä että he joutuvat palaamaan sitten kotimaahan ja se ei ole mikään vaihtoehto, jos he ei siihen parisuhteeseen palaa, niin välillä on viranomaiset olleet aika tiukkoja siinä, että jos ei ole sitä tiettyä statusta, niin ei ole myöskään oikeutta sitten suoraan sosiaaliturvaan, jos on perhesyillä tänne tullut, että siellä on ollut nää sitoutumiset siihen elättämiseen ja tämmöseen huolenpitoon, että ei ole niinkun lupaa jättäytyä sosiaaliturvan varaan, että ne tilanteet ovat myöskin sitten aika karuja (– –)

Intersektionaalisuuden näkökulmasta naisten avunsaannin rajoitteeksi nousevat tällöin yhteiskunnan rakenteista kumpuava eriarvoisuus ja epävarmuuden tilat, joissa naisten valinnanmahdollisuudet ovat kiinni sisäisten tekijöiden sijaan ulkoisista tekijöistä. Epävarmuuden tilat ovat läheisesti liitettävissä prekarisaatioon käsitteeseen, jolla tarkoitetaan Eeva Jokisen (2011, 7-9) mukaan erilaisia yhteiskunnan rakenteissa olevia tekijöitä, jotka voivat luoda yksilön arkeen epävarmuutta ja turvattomuutta. Väkivaltatyössä se tarkoittaa kaikkien niiden tekijöiden huomioimista, jotka vaikuttavat naisten mahdollisuuden puhua lähisuhdeväkivallasta tai tehdä omaa elämää koskevia päätöksiä. Epävarmuustekijät voivat olla työntekijöiden mukaan läsnä siitakin huolimatta, vaikka työntekijät pyrkivät antamaan asiakkaalle oikeaa tietoa väkivallan erityisluonteen huomioimisesta oleskelulupakysymyksissä.

V1: Siis toki me ollaan tietosia siitä että on tää laki että oleskelulupaa ei voi menettää sen takia että jos sen on alunperin saanut perhesuhteella ja jos siinä suhteessa onkin väkivaltaa, niin sitä oleskelulupaa ei voi sen takia menettää, niin me ollaan tästä tietosia ja me kerrotaan tästä asiakkaille mutta tota, ei siihen on sellasta luottamusta asiakkaalla että se menee oikeesti niin... et kyllä me sitten myös konsultoidaan lakimiehiä ja tämmösiä laki-ihmisiä että pyritään antamaan sillai oikeeta tietoa asiakkaille.

Vaikka informantit toivat aineistossa esille myös sen, että väkivaltatilanteet voivat olla painava syy saada uusi oleskelulupa avioeron jälkeenkin, voi se herättää asiakkaissa kuitenkin pelkoa (vrt. Kanervo ym. 2011, 178). Väkivalta on moniulotteinen ilmiö ja toisinaan ulkopuolisten vaikeasti todennettavissa, erityisesti silloin jos siihen liittyy muuta kuin fyysistä väkivaltaa. Turvakotien työntekijät tekevät yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa, kuten esimerkiksi asiakkaiden asianajajien kanssa, mutta lopulliset päätökset

ovat usein muiden toimijoiden käsissä. Tämä epävarmuus voi aineistoni informanttien mukaan olla asiakkaille toisinaan liian raskas ja epävarma prosessi.

Asiakkaat palaavat usein takaisin väkivaltaiseen suhteeseen, mikä tarkoittaa joidenkin asiakkaiden kohdalla myös useita ja toistuvia turvakotikäyntejä. Tämä nähtiin turvakotityöntekijöiden mukaan usein normaalina väkivaltaisesta suhteesta irtaantumisen prosessina. Haastateltavat eivät kuitenkaan kokeneet naisten palaamista väkivaltaiseen suhteeseen “menetetyiksi tapauksiksi”, vaan tiesivät kokemuksen kautta, että naiset voivat tulla väkivallan jatkuessa turvakotiin takaisin jopa useamman kerran ennen lopullista irtaantumista. Informantit uskoivat sen sijaan siihen, että jokainen turvakotikäynti jättää aina “jotain itämään” ja irtaantuminen tapahtuu usein vasta sitten, kun nainen on siihen valmis. Tämän vuoksi haastateltavat pitivät erittäin tärkeänä sitä, että asiakkaille luodaan tunne siitä, että he ovat aina tervetulleita tulemaan takaisin turvakotiin, jos väkivalta jatkuu.

Naisten irtaantumista väkivaltaisesta suhteesta on tarkasteltu useammassa tutkimuksessa. Muun muassa Auli Ojuri (2004) ja Merja Laitinen (2010) ovat todenneet irtaantumisen olevan usein pitkä ja vaiheikas prosessi, jossa yhteen kietoutuvat useat eri tekijät. Naisten irtaantumista voivat estää emotionaaliset ja kognitiiviset tekijät, jotka ovat rakentuneet osin oman lapsuuden turvattomista kokemuksista ja tunnesiteistä. Lisäksi irtaantumiseen vaikuttavat rakkauden, kiintymyksen ja toivon mahdollisuudet, sillä Riitta Hannuksen (2011, 214) mukaan vain harvassa väkivaltaa sisältävässä suhteessa väkivalta on ollut koko aikaa läsnä, vaan suhteita on määrittänyt myös hyväksi yhdessäoloksi mielletyt hetket. Myös äitiyteen ja vanhemmuuteen liittyvät pohdinnat voivat vaikuttaa päätöksiin, jos peloksi nousee lasten menetykseen tai huoltajuuteen liittyvät kysymykset. Käytännössä irtaantumiseen voivat vaikuttaa myös talouteen liittyvät tekijät, sillä avioero voi tarkoittaa rajuakin elintason laskua tai taloustilanteen muuttumista (Mt. 215). Lisäksi irtaantumiseen vaikuttavat yhteisöllisten kulttuurien arvot ja normit sekä mahdolliset pelot ratkaisujen laajemmista vaikutuksista tai yksin selviytymisen mahdollisuuksista.

V5: (...) että siitä väkivaltaisesta suhteesta irtaantuminenkin on tosi hankala ja pitkä prosessi. Ja varsinkin maahanmuuttajien kohdalla siinä ei ole

pelkästään kyse parisuhteesta vaan siinä tulee mukaan molempien suvut, jolloin he joutuvat miettimään sitä asiaa paljon laajemmalla näkökulmalla, et se on niinkun, vaikka siinä alussa näyttää siltä että he ovat valmiita irtaantumaan siitä suhteesta ja lähtemään omaan asuntoon tai muuta, niin sitten kun he ovat työstänyt sitä ajatusta, niin se pelko siitä tulevasta että mitä kaikkea outo ja uutta asiaa siellä tulee vastaan niin se on niin suuri että se väkivaltaiseen suhteeseen palaaminen tuntuu helpommalta ratkaisulta vaikka se väkivalta siellä ehkä jatkuiskin.

Laajempi irtaantumisen näkökulma liittyy näin yhteiskunnallisten ja kulttuuristen normien olemassaoloon, kuten perheeseen ja parisuhteeseen liittyviin arvoihin ja normeihin. Aineistoni perusteella maahanmuuttajanaisten väkivaltaisesta suhteesta irtaantumista estää usein muun tukiverkoston puuttuminen, koska väkivaltainen puoliso tai läheinen voivat olla naisen ainoita lähiomaisia tai ihmissuhteita uudessa yhteiskunnassa. Väkivaltainen läheinen voi olla näin samaan aikaan myös turvan antaja.

V2: Kyllä kaikilla mun mielestä on tieto siitä että se on laitonta ja että todellakin, kun siinä on niin monta tekijää että minkä takia nää maahanmuuttajanaiset pysyy siinä parisuhteessa. Et mun mielestä yksi suurimmista on se, että nää jotka meille tulee ovat pääsääntöisesti kouluttamattomia, perhekeskeisistä kulttuureista eli mies on heidät ainut lähiomainen niin se on tavallaan heidän ainut side yhteiskuntaan, ulkomaailmaan niin niistä siteistä luopuminen on jossain määrin paljon pelottavampaa ja hirvittävämpää kuin esimerkiksi lähisuhdeväkivalta. Et siinä on niinku isomat asiat kyseessä, et kyse ei oo niinkään siitä et he eivät tietäisi että semmosta ei saa tehdä, et kyllä kaikilla mun mielestä tänne tulevilla on semmoinen käsitys, et se on väärin eikä ketään ihmistä niin kuuluisi kohdella et ei ne sillai ole ihan jotenki hukassa tässä.

Kulttuurisiin normeihin kytkeytyen naisten irtaantumiseen voivat vaikuttaa yksilöllisten tekijöiden lisäksi laajempien vaikutusten huomioiminen ja seuraukset, sillä erityisesti patriarkaalisissa kulttuureissa siveys- ja kunnianormiston vastaisesti eläminen tai toimiminen voi tarkoittaa perheen, suvun tai laajemman yhteisön kunnian tahrimista (Hansen ym. 2016, 40). Vaikka kunniaväkivalta nähdään useammin nuorten ja naimattomien naisten seksuaalisen puhtauden varjelemisena, voi kunniaväkivallan uhan kohteeksi joutua myös naimisissa oleva tai eronnut nainen. Erityisesti avioero voi määrittyny kunnianormin vastaiseksi teoksi (mt., 46).

V5: No se häpeä on varmaan siinä eli eroaminen itsessään häpeä eli eronnut nainen on niinku kertakaikkiaan alinta kastia ja vaikka me täällä käydään sitä että suomessa tilanne on eri ja suomessa on paljon yksinhuoltaja-äitejä, niin oman kulttuurin käsitys eroamisesta ja yksinhuoltajuudesta niin se on aika voimakas siellä ja on yleensäkin iso peikko ja yksin jääminen (—) niin he voivat jäädä todella yksin, et ne hylkää, tietysti miehen suku hylkää ja tää nainen saattaa olla heidän mielestään syyllinen tähän eroon ja sitten tän naisen oma suku hylkää, sillä heidän mielestään tän naisen pitäis kestää ja kaikissa suhteissa on väkivaltaa ja se on sille naisen omalle suvulle vaikea paikka ja se saattaa heijastua koko niinku ystäväpiiriin, että jos heillä on oma tämmönen tiivis oman kulttuurin yhteisö, niin se voi olla että jätetään koko sen yhteisön ulkopuolelle.

Maahanmuuttajat tulevat usein perhekeskeisistä kulttuureista, joissa avioliitto ja naisen asema voivat olla vahvasti kulttuuristen normien määrittämää (kso. esim. Akar & Tiilikainen 2009). Informantti toi esille, että eroaminen ja sen seuraukset voivat olla jopa paljon pelottavampaa kuin eläminen väkivaltaisessa suhteessa. Hansenin ym. (2016, 52) mukaan useissa perhekeskeisissä kulttuureissa ja yhteisöissä perheen kunnallisuuden rikkominen on usein häpeällistä ja voi johtaa perheestä tai yhteisöstä eristämiseen. Myös oman aineistoni haastateltavat toivat esiin häpeän tuottamisen yhdeksi irtaantumista estäväksi tekijäksi, jonka he näkivät liittyvän erityisesti tiettyihin patriarkaalisiin kulttuureihin kuuluvaksi. Maahanmuuttajanaisten tilanteissa irtaantumiseen voivat vaikuttaa näin useat edellä mainitut henkilökohtaiset ja pitkälti universaalit tekijät, mutta maahanmuuttajanaisten kohdalla se voi tarkoittaa myös kulttuuristen tekijöiden ja ylijärjestelmien suhteiden vaikutusten huomioimista.

V6: Ja sitten jos miettii naisia, jotka perhesyillä tulee tänne suomeen ja elävät miehen peukalon alla, niin se paluu sinne kotimaahan, oli siellä levotonta tai ei, niin sen naisen on varsinkin sellaisen henkisen turvallisuuden kannalta mahdotonta palata sinne sukunsa helmoihin, koska hänet on toiseen sukuun naitu tai naitettu ja se oma suku ei monessakaan kulttuurissa ota sillei avosylin vastaan sitä kotiin palaavaa, naitua tytärtä, vaan hänhän on ihan täys hylkiö, koska joko hän tai sitten vähintäänkin ne lapset ovat sen miehen suvun omaisuutta ja ne tilanteet on aika sillei kestävämpiä kun sanotaan, että joo ei sulla ole oikeutta mihinkään Suomessa, jos et siihen avioliittoon jää, et palaa sitten takaisin sinne kotimaahan, mutta oikeasti ei ole niitä realistisia kotiinpaluun mahdollisuuksia.

Haastateltava toi esiin kulttuurin arvojen ja normien olemassaoloa suhteessa naisen asemaan. Tulkintani mukaan tämä asettuu aineiston perusteella monikulttuurisen työn yhdeksi suurimmaksi haasteeksi, jossa auttamisen mahdollisuudet vaikeutuvat yhteiskunnan rakenteiden ja kulttuuristen normien yhteen kietoutumisesta. Universaalit väkivaltatyössä käytettävät auttamisen keinot ja väkivallan vaikutusten ja seurausten esiintuominen voivat asettua työskentelyssä toissijaiseksi, jos naisten auttamista estävät tekijät ovat kiinni kulttuurisista käsityksistä liittyen naiseuteen ja naisen asemaan. Ylirajaisuudesta voidaan tulkintani mukaan puhua myös silloin, kun väkivalta tai sen uhka ulottuu yli rajojen, kuten seuraava informantti kertoi puhuessaan tilanteesta, jossa asiakas oli tullut turvakotiin kunniaväkivallan uhan vuoksi.

V5: Kyllä ne [uhkaukset] leviää sinne kotimaahankin, että meillä on tälläki hetkellä yks semmonen asiakas, joka kertoi että tämän hänen seurustelukumppaninsa kotimaassa asuvia sukulaisia on uhkailtu niin että koko talo oli poltettu siellä eli täältä Suomesta on lähtenyt sinne heidän kotimaahan joku ihminen tai sitten on annettu toimeksianto siellä kotimaassa että sen ihmisen talo täytyy polttaa, että tää suhde täytyy saada niinku loppumaan

Haastateltavat toivat näin esiin myös ylirajaisuuden mahdollisuuden suhteessa laajempaan yhteisön harjoittamaan väkivaltaan. Naiset voivat pelätä ratkaisujensa vaikutuksia muihin läheisiin, joka hankaloituu erityisesti silloin, jos väkivalta ja uhkailu liikkuvat yli valtiollisten rajojen. Tässä voidaan joutua huomioimaan myös suomalaisen yhteiskunnan puuttumisen mahdollisuuksia, jos väkivalta tai mahdolliset rikokset tapahtuvat tai ovat tapahtuneet toisessa valtiossa. Vahvasti yhteisökeskeisestä kulttuurista tulevat naiset voivat näin ollen joutua huomioimaan ratkaisujensa vaikutuksia laajemmin kuin esimerkiksi kantasuomalainen nainen.

H: Millaisia tunteita tämä herättää teissä työntekijöissä että, jos esimerkiksi ne asiakkaat pelkää siellä kotimaassa olevien sukulaisten puolesta?
V5: Joo, kyl he pelkää ja se työskentely on sillai hankaa että he pelkäävät koko ajan sitä tilannetta että mitä he voivat täältä tehdä tai mitä he voi kertoa ja kenelle voi kertoa ylipäätään, jotta se ei siellä sitten pahenna jonkun sukulaisen tilannetta. Et he ei esimerkiksi kerro kenellekään että he ovat täällä turvakodissa tai sitten he ei kerro jostain suhteen asioista, jotta se ei aiheuta sitten ongelmia siellä kotimaassa.

Ylirajaisuuden kysymyksissä työntekijät kokivat usein turhautumista auttamisen rajallisuudesta. Haastateltavat toivat esiin, ettei tilanteissa ole useinkaan muuta mahdollisuutta kuin miettiä toiminnan mahdollisuuksia tilanne kerrallaan. Työntekijät pitivät tärkeänä, että turvakodissa olevan asiakkaan tilanteen vakauttaminen on työntekijöiden päätehtävä ja ratkaisuja mietitään rationaalisesti yhdessä asiakkaan kanssa. Turvakotiin tulevien naisten tilanteissa voivat kietoutua yhteen monet eri pelkoa ja epävarmuutta aiheuttavat tilanteet, jotka joudutaan huomioimaan työskentelyssä. Ylirajaisuuden kysymyksissä tällainen voi olla tilanne, jossa nainen ei uskalla puhua väkivallasta sen vuoksi, että maahan jäämiseen liittyvien epävarmuuksien vuoksi suvun kunniaa loukannut nainen voi joutua takaisin käännetytynä kotimaassaan jopa hengenvaaraan.

Jotta analyysi ei perustuisi vain pelkästään intersektionaalisten tekijöiden kuvaamiseen, pyrin etsimään haastatteluista myös ratkaisuja, joilla näihin ongelmatilanteisiin voidaan yrittää vaikuttaa turvakotityössä. Intersektionaalisuuden näkökulmasta pidetään usein jo riittävän tärkeänä, että tunnistetaan ne eriarvoisuutta luovat tekijät, jotka rajaavat tai jopa estävät naisten toimijuuden mahdollisuuksia. Koska intersektionaalisuutta aiheuttavat eriarvoisuudet ovat usein yhteiskunnallisissa ja poliittisissa rakenteissa, on niihin vaikuttaminen usein haastavaa ja pitkäjänteistä työtä ja vaatii useiden toimijoiden yhtäaikaista vaikuttamista. Turvakotityön arjessa tilanteisiin pyritään kuitenkin etsimään aktiivisesti ratkaisuja tilanteisiin, joissa naisten toiminnan mahdollisuuksia varjostavat maahanmuuttobyrokratian ja ylirajaisuuden uhat.

H: No mites sellasissa tilanteissa, että miten näissä tilanteissa voidaan toimia sitten?

V6: No ei siinä varmaan muuta kuin semmonen rauhoiteleva keskusteleminen ja semmonen miettiminen että onko joitakin keinoja, millä pystyy sitten antamaan vaikka sinne omille läheisille, että mikä tää on tää meidän auttamisjärjestelmä täällä suomessa ja kertomaan suomalaisesta lainsäädännöstä ja naisen oikeuksista ja esimerkiksi siitä, että jos suomessa eroaa, niin se ei tarkoita sitä että joutuu puille paljaille kadulle asumaan, vaan sit meillä on yhteiskuntajärjestelmä jossa saa tukea ja apua ja se ei oo häpeällistä eikä tee kenestäkään huonoa vanhempaa (– –) et tämmösellä tiedonantamisella ja tämmösellähän sitä voi yrittää...

Haastateltava kuvasi niitä keinoja, joilla naisten tilanteisiin voidaan pyrkiä etsimään ratkaisuja ylijärjestyksen kysymyksissä. Näitä voivat olla informantin mukaan suomalaisesta lainsäädännöstä ja naisen oikeuksista kertominen sekä näiden tietojen edelleen viestiminen esimerkiksi lähtömaahan jääneille sukulaisille. Useat haastateltavat toivat esiin myös yhteistyön tekemisen toisten toimijoiden kesken. Työntekijät kertoivat konsultoinvan lakimiehiä, maahanmuuttovirastoa, poliisia ja muita sellaisia tahoja, joilta voi saada ajankohtaista tietoa muun muassa lainsäädännöllisissä ja maahanmuuttobyrokraatiaan liittyvissä kysymyksissä. Lisäksi turvakodeista annettiin lausuntoja naisten tilanteista, joilla arveltiin olevan myönteisiä vaikutuksia naisten oleskelupaikaksiin liittymisen. Naisten tilanteissa on huomionarvoista tunnistaa nämä toimijuutta uhkaavat tekijät, vaikka naiset eivät toisinaan niitä itse esiin, sillä heillä voi olla myös sosiaalisissa verkostoissa saatua virheellistä tietoa, joka ei tule välttämättä esiin, ellei siitä kysytä (vrt. Kylönen-Saarnio & Nurmi 2006, 48; Kanervo ym. 2011, 192).

Intersektionaalisuuden näkökulmasta edellä esitetyt tulokset kiinnittyvät ulkoisten tekijöiden vaikutuksiin, jotka rajoittavat naisten toimijuuden mahdollisuuksia suhteessa lähisuhdeväkivaltaan ja siinä tehtäviin ratkaisuihin. Rajoittavina tekijöinä nähdään näin ylijärjestykseen liittyvät tekijät, kuten kulttuuristen normien ja niiden rikkomisesta seuraavien uhkien lisäksi myös rajapolitiikan, lainsäädännön ja institutionaalisten käytäntöjen vaikutukset. Nämä kaikki synnyttävät naisille epävarmuuden tiloja, jotka eivät ole niinkään kiinni naisten sisäisestä ymmärryksestä väkivallan vääryydestä, vaan ovat pikemminkin ulkoisten tekijöiden tuottamia uhkia ja rajoitteita. Suvi Keskinen (2007, 282) on kuvannut tätä rakenteelliseksi väkivallaksi, johon liittymen hän esittää kysymyksen siitä, kumpi väkivalta on vakavampaa ja tuhoisampaa naisten hyvinvoinnin kannalta: lähiomaisen vai yhteiskunnan?

5.2 Eriarvoisuus palveluiden saannissa

Lähisuhdeväkivaltaa kokeneiden väkivallasta selviytymiseen vaikuttavat myös turvakotijakson jälkeinen tuki ja siihen saatavat palvelut. Aineistosta kävi ilmi, että turvakotijakson jälkeinen tuen saanti on hyvin vaihtelevaa eri kunnissa. Toisissa kunnissa palveluita oli hyvin saatavilla maahanmuuttajanaisten omalla kielellä, mutta toisissa ei juurikaan.

Työntekijät toivat myös esiin, että lapsiperheet huomioidaan tuen ja palveluiden saamisissa paremmin kuin yksin olevat aikuiset, joskin myös lapsiperheiden kohdalla saata-
vissa palveluissa oli vaihtelua.

Turvakotilain valtionrahoituksen myötä turvakotitoiminnan yleinen johto, ohjaus ja valvonta ovat siirtyneet turvakodeilta itseltään sosiaali- ja terveysministeriöön kuuluvan Terveyden- ja hyvinvoinnin laitoksen alaisuuteen, jolloin valtion sanelemat ehdot määrittävät mahdollisesti entistä tiukemmin niitä tehtäviä, joita turvakodeilta edellytetään. Lähisuhdeväkivallan kontekstista turvakotien valtionrahoitus kattaa vain akuutin kriisistä selviytymisen tukemisen ja turvakotijakson jälkeinen tuki jää sosiaalihuoltolain mukaan kuntien tehtäväksi ja velvollisuudeksi (HE 186/2014 4.1). Tällöin keskiöön nousee rajat valtion ja kuntien välisestä tehtävänjaosta suhteessa lähisuhdeväkivallan vastuuky-
symyksiin.

*H: Ja onks sitten niin että kun he teiltä lähtee niin he teiltä lähtee että...
V7: Niin, tai sä et voi vaikka haluttaiski huolehtia, kun THL rajaa sen niin että turvakotitoiminta on turvakotitoimintaa, et vaikka tää on hyvä tää muutos että rahoitus tulee valtiolta, niin (– –) et ennen saatto olla vaikka niin, että kun asiakas tästä lähti niin saatettiin vielä vapaammin päättää siitä sen turvakodin jälkeen, että saatettiin vielä vaikka soitella, mutta nyt on niin että se meiltä niinku sitten loppuu.*

Informantti toi esiin sen, että turvakodeissa noudatetaan tiukastikin valtionrahoituksen kautta asetettuja rajauksia vain akuutin kriisivaiheen työskentelystä. Haastateltavan puheesta käy mielestäni myös ilmi, että vaikka työntekijät kokevat valtionrahoituksen tu-
lon kaikin puolin hyvänä asiana, voi heillä jäädä huoli siitä, kuinka asiakas pärjää jaksolta lähtiessään. Huolesta kertoo informantin kuvaama huomio siitä, että: *“sä et voi vaikka haluttaiski huolehtia”*. Työntekijät eivät tuoneet esille sitä, voivatko he toisinaan kuitenkin käyttää harkintaa siinä, voidaanko asiakkaaseen olla sovittaessa yhteydessä epävi-
rallisesti vielä jakson jälkeenkin, jos tilanne vaatii sitä. Huolen välittämisestä eteenpäin tuetaan kuitenkin sosiaalihuoltolaissa (1301/2014 36 §), jossa työntekijöillä on velvollisuus ohjata asiakas hakemaan sosiaalipalveluja tai tehdä asiakkaasta ilmoitus kunnallisesta sosiaalihuollosta vastaavaan viranomaiseen tuen tarpeen arvioimiseksi, jos asiakkaan sosiaalihuollon tarve on ilmeinen. Ilmoitus on kuitenkin tehtävä aina ensisijaisesti

asiakkaan suostumuksella (MI., 36 §). Toisinaan eri turvakodeilla näytti aineiston perusteella muodostuneen osin käytännöksi ilmoittaa asiakkaan tuen tarpeesta eteenpäin yhteistyössä asiakkaan kanssa.

V6: (– –) ja sitten joissain tilanteissa me saatetaan asiakkaan kanssa puhua siitä, että me vielä muistutetaan niitä viranomaisia siitä (– –) tai tehdä semmosen kirjallisen tiedon turvakotiasiakkuuden päättymisestä, että mikä on tilanne perheen täältä lähtiessä ja mistä erityisesti vois muistuttaa, että tarttis tukea, et muuten ne asiat vähän unohtuu ja asiakkaat ei osaa niitä sitten ehkä pyytää.

Tämä on toimiva tapa huolehtia turvakodin osalta siitä, että tieto asiakkaan tilanteesta ja tuen tarpeesta siirtyvät turvakodista eteenpäin muiden toimijoiden tietoon ja vastuulle. Työntekijät kuvasivat myös palveluiden saamisen eriarvoisuutta, joka liittyi siihen, onko asiakas lapsiperheellinen vai yksin oleva. Myös maahanmuuttajanaisten kohdalla palveluiden saanti nähtiin usein mahdollisempaa silloin, jos he olivat perheellisiä.

H: Mites sitten kun ne maahanmuuttajanaiset teiltä sitten lähtee, niin kokeeko että he pääsevät helposti jatkotyöskentelyyn?

V7: No lapsiperheiden kanssa siinä ei ole niinkö ongelmaa, kun siinä on se lastensuojelu että sitä kautta se apu tulee (– –) että he saa sitten perheohjausta eli perhetyötä ja tän tyyppisiä palveluita kyllä, mutta sitten lapsettomien kohdalla on kyllä tosi isot ongelmat (– –)

Informantti kuvasi, että erityisesti yksinäisten naisten avunsaannissa nähdään isoja puutteita. Sama ilmiö on todettu myös kantaväestön kohdalla, jossa yksin turvakotiin tulevat, lapsettomat naiset jäävät avun saannissa useimmiten heikompaan osaan kuin perheelliset. Kantaväestöön kuuluvalla naisella on mahdollisesti kuitenkin paremmin tiedossa ne tahot, josta apua saa niin halutessaan, toisin kuin maahanmuuttajanaisella. Tämän vuoksi neuvonta- ja palveluohjaus nousee erityisen tärkeään rooliin turvakodeissa, jotta myös yksin tulevat naiset saavat tietoa siitä, miltä tahoilta apua on mahdollista hakea.

Lapsiperheiden apu tulee usein lastensuojelusta, jossa autettavuuden ehtona on perhe, jossa on alaikäisiä lapsia. Lastensuojelun tehtävänä on tukea ja auttaa koko perhettä,

jossa keskiöön nousee lapsen edun turvaaminen ja hänen suojelemisensa (LsL 417/2007 1 §, 4 §). Informanttien mukaan maahanmuuttajaperheet tulevat turvakotiin useimmiten sosiaalitoimen kuten lastensuojelun ohjaamina. Näin heillä voi olla jo tullessaan lastensuojelun asiakkuus tai turvakotiin tuleminen johtaa viimeistään lastensuojelutarpeen selvittämiseen. Jokaisessa haastattelemissani turvakodeissa kerrottiin, että perheen tulemisesta turvakotiin tehdään lähes poikkeuksetta lastensuojeluilmoitus. Ilmoituksen tarve nähdään paitsi Lastensuojelulain (417/2007 25 §) mukaisena velvollisuutena, mutta myös siksi, että sosiaalitoimea tarvitaan usein yhteistyöhön perheen tilanteen selvittämiseksi sekä muiden mahdollisten palveluiden saamiseksi.

H: Teettekö te muuten aina lastensuojeluilmoituksen, jos teille tulee lapsiperhe?

V6: Tehdään pääsääntöisesti elleivät he tule lastensuojelun ohjaamina, että osittain ne sitten päätyy sinne palvelutarpeen arviointiin, osa menee lastensuojeluilmoituksena, mut jos siinä näyttäytyy tämmönen että ero on ollut vähän jo niinku vireillä tai tilanne on kriisiytynyt niin se menee palvelutarpeen arviointina, mutta jos se näyttää siltä, että siellä on ollut vähänkin jotain semmoista fyysistä väkivaltaa, rajumpaa päihteidenkäyttöä tai jotain tämmöistä niin kyl ne sen sitten lastensuojeluilmoituksena käsittelee...että jos se lastensuojeluasiakkuus ei ala ja tää palvelutarpeen selvitys ei johda mihinkään sen kummempaan niin, jotenkin tuntuu olevan kovakin tarve ja toive siitä että saa mietittyä asiakkaalle ne jatkopalvelut siihen ettei palattaisi uudelleen siihen selvitykseen.

Työntekijä kuvasi syitä sille, miksi lastensuojeluilmoitus on tarpeen tehdä. Paitsi että se nähdään lastensuojelulain mukaisena velvoitteena, perusteli työntekijä sitä myös sillä, että näin perheelle saadaan rinnalle samanaikaisesti muita tarvittavia palveluja. Informantilla oli myös vahva näkökanta siihen, että perheessä tapahtuneen väkivaltatilanne tai sen uhka ovat vakavia tekijöitä, jolloin on tärkeää saada lastensuojelu selvittämään perheen tilannetta kokonaisvaltaisemmin. Lisäksi sosiaalitoimen mukaan saamisella voidaan varmistaa myös turvakotijakson jälkeisten palvelujen saaminen.

Turvakodeissa tehtävään työhön kuuluu asiakkaan tukiverkoston ja muiden palveluiden kartoittaminen, joka nähdään naisten irtaantumisprosessia tukevana. Asiakkaiden lähtiessä turvakodeista voi heidät yllättää varsin yksinäinen arki, jossa tukiverkoston tarve

voi nousta hyvin tärkeäksi. Maahanmuuttajien kohdalla tämä voi olla vieläkin vaikeampaa, jos sosiaaliset verkostot tai yhteisöt uudessa maassa ovat vähäiset tai niihin ei voida tukeutua. Tällöin viranomaisverkoston tarve mahdollisesti ainoana tukea antavana voi korostua.

V6: (...) Et kyllä verkoston puute voi olla, että ei ole kertakaikkiaan ketään muuta, jonka puoleen kääntyä. Et nää viralliset tahot tai kotipalvelu tai päivähoido tai joku sellainen, jotka on tavoitettavissa vaan joinakin tiettyinä kellonaikoina ja tiettyjen proseduurien perusteella, niin silloin mies tulee näppärämmin ja pyytämättä auttamaan lasten hoidossa ja kasvatuksessa ja siinä sivussa tulee taas se väkivalta.

Informantti kuvasi edellä syitä sille, miksi väkivallan uhri tarvitsee pitkäkestoista tukea väkivallasta selviytymiseen. Väänäsen (2011, 110) mukaan auttamisen keskiöön nousee väkivallan ilmiön erityisluonne, josta eri tahoilla ei ole useinkaan tietämystä tarpeeksi. Usein pohditaan syitä siihen, miksi nainen ei lähde väkivaltaisesta suhteesta. Sen sijaan avun saannin ja sen tarjoamisen keskiöön tulisi nostaa kysymykset siitä, että mitä tapahtuu, kun nainen lähtee väkivaltaisesta suhteesta. Mitä hän joutuu kohtaamaan lähipiiriltä, viranomaisilta tai yhteiskunnalta ja viime kädessä, mitä hän joutuu kohtaamaan itsessään? (Mt. 110.) Erityisesti maahanmuuttajat, joilla ei ole välttämättä muuta tukea antavaa verkostoa ympärillään, voivat ajautua helpommin takaisin väkivaltaiseen suhteeseen osin vain sen vuoksi, että mies voi olla ainoa mahdollinen tuen antaja erityisesti silloin, jos informantin kuvaamat apua tarjoavat viralliset tahot ovat tavoittamattomissa.

Asiakkaiden oikeudesta saada sosiaalipalveluja lähisuhde- tai perheväkivallasta tai muusta kaltoinkohtelusta aiheutuvan tuen tarpeeseen säädetään lähtökohtaisesti sosiaalihuoltolaissa (2014/1301 11 §). Maahanmuuttajien oikeudesta saada sosiaalipalveluita omalla kielellä säädetään muun muassa laissa sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000 4 § ja 5 §). Käytännössä tämän ei aina nähdä toteutuvan, kuten se laissa on määrätty.

V7: (– –) että mun mielestä tää on kyllä todella syrjivää tää meidän systeemi ja myös meidän omassa yhdistyksessä kun ei ole varattu rahaa tulkkipalveluihin, että siinä vaiheessa kun asiakas tarvitsee tulkin niin meidän palveluun ei voi mennä ellei sitä maksa sitten sosiaalitoimi tai maahanmuuttajapalvelut. Ja aikuissosiaalityö ei niinku todellakaan maksa

yleensä, mut maahanmuuttajapalvelut voi maksaa jos on siellä asiakkaana, mut tää on sit semmonen, että nää asiakkaat ei pääse sit mihinkään muuallekaan että tää ei ole pelkästään meidän ongelma, että kriisikeskus X ei käytä tulkkeja ollenkaan ja sitten perheneuvola tai perheasioiden neuvottelukeskus niin he ei myöskään käytä tulkkeja, että mä oli siitä kyllä aika (– –) Et sinne ei voi sitten mennä asiakkaaksi. Että kun meilläkin tulee tuolta raha-automaattiyhdistykseltä rahoitus tuohon avopalveluihin, niin siihen pitäis niinkö hakee sitä rahaa niihin tulkkeihinki, että mä oon tän asian nyt nostanu esiin (– –) että siellä on vasta niinkö nyt herätty siihen (– –) aiemmin oli eri tilanne, mutta nyt on ollut muutoksia siinä (– –) koska tää koskee myös sitä, että jos se väkivallan tekijä tarvii apua, niin se ei saa sitä (– –)

Informantti toi esiin sen, että palveluiden saamisessa omalla kielellä on usein puutteita niin niin kolmannen sektorin järjestöissä kuin myös julkisissa palveluissa. Tämän voidaan nähdä rikkovan kaikkia yhdenvertaisuuteen ja tasa-arvon edistämiseen pyrkivää ajattelua. Kati Turtiainen (2011, 156) on tarkastellut pakolaisten parissa tehtävää sosiaalityötä ja todennut, että viranomaisilla on vastuu huolehtia siitä, että maahanmuuttaja-asiakkaat saavat tarvitsemansa palvelut, vaikka eivät osaisikaan niitä itse pyytää. Pyytämisen vaikeus voi johtua paitsi tietämättömydestä omista oikeuksista myös pelosta tai halusta olla olematta vaivaksi (Mt. 156). Kaiken kaikkiaan maahanmuuttajat ovat usein haastavammassa tilanteessa uudessa yhteiskunnassa apua tarvitessaan, kuten seuraava informantti kuvaa:

V6: Kyllä mä aina huolta kannan siitä, että kuinka paljon vähemmälle nää meidän maahanmuuttajataustaiset asiakkaat saattaa helposti jäädä tässä kun heidän täytyy kuitenkin aina valmistella eri tavalla sitä asioimista meidän kanssa vieraalla kielellä ja harvalle se on kuitenkin semmoinen yksinkertainen juttu, että kun joutuu pyytämään apua vieraalla kielellä ihan helppoihinkin asioihin, jotka suomenkielellä olisi helposti hoidettu (– –)

Edellä kuvasin maahanmuuttajien verrattain eriarvoisempaa asemaa väkivaltaan saatavan avun kannalta. Lähisuhdeväkivallan kysymyksissä kuntien tulisi huolehtia asiakkaan pitkäkestoisemman avun saamisesta turvakotijakson jälkeen. Tämä jää kuitenkin aineiston informanttien mukaan usein puuteelliseksi siitäkin huolimatta, että väkivallan

tiedetään aiheuttavan erilaisia elämänlaatua heikentäviä psyykkisiä ja psykosomaattisia oireita sekä traumatisoivan erityisesti pitkään jatkuessaan. (Piispa ym. 2006, 69; Säävälä ym. 2006, 21; Ojuri 2006, 18.) Kristiina Väänäsen (2011, 109) mukaan väkivallan uhri tarvitsee usein pitkäkestoista ja oikea-aikaista ammatillista tukea ja apua lähisuuhdeväkivallan kokemuksiin ja siitä selviytymiseen. Yleisesti väkivallan uhrien auttamisen ongelmana on, että kukaan ei ota kokonaisvastuuta uhrien selvityksen tukemisesta eikä uhreja hoideta vakiintuneilla toimintatavoilla (Mt., 109).

6 Lopuksi

Tutkimuksessani olen tarkastellut lähisuhdeväkivaltaa kokeneiden maahanmuuttajanaisten parissa tehtävää väkivaltatyötä turvakodeissa. Tutkimuksen aiheen pariin minut ohjasi alun perin omat kokemukseni turvakodin työntekijänä. Kiinnostuin siitä, palvelleeko Suomessa ja länsimaissa tehtävä väkivaltatyö sellaisenaan naista, joka tulee erilaisesta kulttuurista. Erityisesti pohdin käytännön työssä eteen tulevia kysymyksiä, joiden kohtaaminen saattoi aiheuttaa neuvottomuutta, kuten ylirajaisten perhesuhteiden ja yhteiskunnan rakenteissa olevien eriarvoisuutta tuottavien käytäntöjen vaikutuksia väkivallasta puhumiseen ja auttamisen mahdollisuuksiin. Kokemukseni mukaan maahanmuuttajanaiset joutuivat huomioimaan erilaisia tekijöitä väkivallan prosessissa kuin esimerkiksi valtaväestöön kuuluvat naiset. Tutkimusta tehdessäni sain näille tekijöille yhteisen nimittäjän, intersektionaalisuuden. Päädyin tarkastelemaan tätä aihepiiriä aineistolähtöisellä tutkimusotteella, jossa tutkimusongelma muotoutui seuraavien kysymysten kautta; Millaisena lähisuhdeväkivaltaa kokeneiden maahanmuuttajanaisten parissa tehtävä väkivaltatyö näyttäytyy turvakodeissa? Lisäksi kysyin, onko lähisuhdeväkivaltaa kokeneiden maahanmuuttajanaisten kohdalla nähtävissä intersektionaalisia tekijöitä ja miten nämä tekijät on huomioitava maahanmuuttajanaisten parissa tehtävässä väkivaltatyössä?

Olen hankkinut tutkimusaineistoni haastattelemalla seitsemää työntekijää neljästä eri eteläsuomalaisesta turvakodista, jotka kuvasivat maahanmuuttajanaisasiakkaiden parissa tehtävää väkivaltatyötä. Keräsin aineiston puhelimitse teemahaastattelun keinoin. Analyysin toteutin sisällönanalyysiä käyttäen. Työntekijöiden puheista löytyi tekijöitä, jotka tukivat alkuperäistä olettamustani siitä, että maahanmuuttajanaisten parissa tehtävässä väkivaltatyössä joudutaan huomioimaan kulttuurista ja ylirajaisuudesta johtuvia tekijöitä, jotka voivat rajoittaa naisten avunhakemista ja subjektiivista toimijuutta. Nimesin nämä tekijät intersektionaalisuudeksi, jolla tarkoitetaan useiden syrjintää aiheuttavien tekijöiden yhtäaikaista vaikuttamista. Tutkimuksessani voidaan nähdä, että intersektionaalisia tekijöitä voidaan nimetä maahanmuuttajanaisten kohdalla olevan sukupuoli, etnisuus ja maahanmuuttajastatus, jotka yhdessä vaikuttaen aikaansaavat tilanteen, jossa naisten auttamisessa voidaan joutua käyttämään toisenlaisia selviämiseen tähtäviä keinoja kuin esimerkiksi valtaväestöön kuuluvan naisten kanssa.

Tarkastelin tutkimuksessani ilmiöllisten tekijöiden lisäksi sitä, millaisena monikulttuurinen työ turvakodeissa näyttäytyy. Nostin aineistosta esiin tekijöitä, joissa monikulttuurisuus huomioitiin turvakotityön arjessa kohtaamisissa sekä kulttuuristen tapojen huomioimisena. Lisäksi työntekijät toivat esiin naisten oman kielen tärkeyden, joka tulee huomioida paitsi siinä, että naisille suodaan mahdollisuus puhua vaikeista asioista heidän omalla kielellään, myös tulkkien käytössä ja heidän valinnassa, sillä väkivallan vaikean aiheen vuoksi naisilla ei ole aina helppoa puhua tilanteestaan esimerkiksi miestulkin kuullen. Työntekijät toivat esiin myös mahdollisten maahanmuuttajakollegoiden ja vapaaehtoisten työntekijöiden kulttuurisen osaamisen, jonka nähtiin edistävän maahanmuuttajanaisten asennetta avun vastaanottamisessa sekä tuovan kulttuuri-tietämystä myös suomalaistaustaisten työntekijöiden keskuuteen.

Maahanmuuttajataustaisten vapaaehtoisten panos nähtiin myös arvokkaana lisänä paitsi turvakotien arjessa myös mahdollisena tukihenkilönä jatkumisena turvakotijakson jälkeen. Tätä tulisi mielestäni korostaa enemmän maahanmuuttajanaisten parissa työkentelyssä, jossa maahanmuuttajavapaaehtoiset tulisi nähdä voimavarana turvakotien arjen työssä sekä kielen ja kulttuurin tuntemusta tuovana lisänä. Lisäksi maahanmuuttaja-vapaaehtoiset voivat edistää maahanmuuttajanaisten kotoutumista sekä tukea naisten väkivaltaisesta suhteesta irtautumista myös turvakotijakson jälkeen, erityisesti jos väkivaltaa kohdanneilla maahanmuuttajanaisilla on muutoin puutteelliset sosiaaliset verkostot.

Aineistosta nousi esiin myös neuvonta- ja palveluohjauksen välttämättömyys, joka jakoi kuitenkin työntekijöiden näkemyksiä siitä, miten sen nähtiin asemoituvan väkivaltatyöhön. Osa informanteista koki, että vaikeassa elämäntilanteessa olevan asiakkaan juoksentaminen luukulta luukulle on tarpeetonta, koska asiakkaan kokonaistilanteiden hoito voidaan ottaa haltuun myös turvakodeissa. Tiedon lisääminen yhteiskunnan eri palveluista ja naisten oikeuksista nähtiin vahvistavan naisten autonomisuutta ja edistävän näin myös voimaantumista. Toiset informantit taas kokivat, että heille jää liian paljon hoidettavaksi sellaisia käytännön tehtäviä, jonka he näkivät kuuluvan pääsääntöisesti muille tahoille. Tällaisiksi tekijöiksi työntekijät nostivat muun muassa asunnon hankin-

taan liittyvien asioiden hoitamisesta, koska maahanmuuttajanaiset tarvitsevat muun muassa kielivaikeuksien vuoksi niissä usein intensiivisempää apua. Käytännön asioiden hoitamisen nähtiin vievän usein enemmän aikaa kuin varsinaisen väkivaltatyöskentelyn.

Väkivallan monisyisen luonteen vuoksi on kuitenkin tärkeää, että naisten irtautumisen syyt eivät jäisi kiinni siitä, etteivät he tiedä mistä ja miten apua voidaan hakea tai eivät saa apua käytännön asioiden hoitamiseen liittyvissä asioissa. Tämä nähtiin myös välttämättömänä, kuten yksi informantti totesikin: *“eihän sitä voi edes erotakaan, jos ei saa asuntoa tai turvakotijakso venyy sen takia et kukaan ei niinku auta (– –)”* Neuvonta- ja palveluohjaus nähtiin muiden käytännön tehtävien lisäksi myös maahanmuuttobyrokratiasta johtuvien esteiden selvittämisenä. Tästä johtuvat tiedonpuutteet näyttäytyivät työntekijöiden puheissa usein yhtenä syynä siihen, että naiset eivät uskaltaneet puhua väkivallasta tai tehdä omaa elämää koskevia päätöksiä, koska pelkäsivät sen vaikeuttavan joko omaa, lasten tai puolison maahan jäämisen mahdollisuuksia. Aineistosta ei käynyt ilmi, auttavatko työntekijät toisinaan maahanmuuttajanaisia myös oleskelulupiin liittyvissä asioissa, mutta Ewaldsin ym. (2013, 23) mukaan sen nähdään kuuluvan oleellisesti väkivaltatyöhön, jos naisten oleskelulupa on väkivallan tekijästä riippuvainen.

Huomioita tulee kiinnittää myös länsimaiseen auttamistyön sisältöihin sekä kieleen ja käsitteistöön, sillä länsimaiset toimintatavat eivät välttämättä istu sellaisenaan erilaisesta yhteiskunnasta tulevan auttamiseen. Tällöin joudutaan huomioimaan naisten taustat ja kokemukset viranomaistahoista, sillä maahanmuuttajanaisilla ei ole välttämättä aiempia kokemuksia auttamistyöstä tai länsimaiseen itsereflektioon ja autonomiaan tähtäävästä dialogisesta työskentelystä. Kielen ja käsitteistön suhteen on myös huomioitava, että useissa maissa suomalaisille väkivaltatyössä käytetyille käsitteille ei ole välttämättä käännöksiä naisten omalla kielellä tai eri kielissä käytetyt emotionaaliset merkitykset voivat olla erilaisia eri ihmisille. Lisäksi työskentelyssä tulee huomioida naisten mahdolliset aikaisemmat traumat muun muassa sodista ja konflikteista. Vaikeasti traumatisoituneen ihmisen auttamisessa tulee huomioida tällöin mahdollisten muiden auttajatahojen tarve ja heidän kanssaan tehtävä yhteistyö.

Intersektionaalisuuden olemassaoloa ja sen vaikutuksia kuvasin tarkemmin ilmiöllisenä tekijänä luvussa viisi, vaikka sitä on vaikea erottaa luvun neljä sisältämistä turvakotien käytännön tehtävistä. Analyysini mukaan intersektionaalisuudesta voidaan puhua silloin, jos naisten toimijuuden rajoitukset ovat kiinni maahanmuuttobyrokratiasta, yllirajaisuuden vaikutuksista tai muista yhteiskunnan rakenteissa piilevistä eriarvoisuutta luovista tekijöistä. Yllirajaisuuden ja epävarmuuksien tilat syntyvät aiemmin kuvaamastani kulttuurin ja maahanmuuttobyrokratian yhteisvaikutuksesta, joissa naiset joutuvat huomioimaan päätöksensä seurauksia myös suvun tai yhteisön näkökulma huomioiden. Informantit toivat esille, että suku ei välttämättä hyväksy naisen päätöstä erota väkivaltaisesta liitosta, joka voi liittyä kulttuurisiin käsityksiin mieheydestä ja naiseudesta tai se voidaan nähdä suvun kunniaa loukkaavana häpeällisenä tekona. Tällöin kyse on kunniaväkivallasta tai sen uhasta, joka voi johtaa naisen eristämiseen omasta yhteisöstään tai saattaa hänet jopa hengenvaaraan. Näin eriarvoisuutta aiheuttaa maahanmuuttopolitiikan ja yllirajaisuuden lisäksi myös naissukupuoli, joka nähdään erityisesti patriarkkaalisissa kulttuureissa miessukupuoleen verrattuna eriarvoisena (mm. Hansen ym. 2016, 40, 65, 70.)

Koska intersektionaalisuudella kuvataan useita eri syrjintää aiheuttavia tekijöitä, liitin myös turvakotijakson jälkeisen avun saamisen tähän kenttään. Aineistosta nousi esiin, että maahanmuuttajanaiset voivat olla eriarvoisessa asemassa myös palveluiden saamisessa, sillä useissa kunnissa väkivallan kokemuksiin tai mahdollisesti muihinkaan perheissä esiintyviin ongelmiin ei ollut aina saatavilla apua maahanmuuttajanaisten omalla kielellä. Turvakotijaksojen verrattain lyhytkestoisuus ei useinkaan riitä kaikille väkivaltaa kohdanneille, vaan toisinaan väkivallasta tai väkivaltaisesta suhteesta irtaantuminen vaatii pitkäkestoista apua ja tukea. Aineistosta kävi ilmi, että perheelliset huomioidaan yksin tulevia aikuisia paremmin palveluiden saamisessa, koska perheiden asioiden hoitamisen kokonaisvastuu siirtyy näin lastensuojeluilmoituksen kautta sosiaalitoimen vastuulle. Ei-perheellisten maahanmuuttajanaisten tilanne nähtiin heikompana, koska tällöin avun hakeminen jää usein kokijan omille harteille, joka vaatii tietoa siitä, mistä mitään apua haetaan. Lisäksi maahanmuuttajilla voi olla uudessa yhteiskunnassa heikommat sosiaaliset verkostot, jolloin viranomaisavun tarve voi kasvaa suuremmaksi

Tutkimuksen tarkoituksena oli tuottaa tietoa siitä, millaisena maahanmuuttajanaisten parissa tehtävä väkivaltatyö näyttäytyy turvakodeissa ja millaisia tekijöitä siinä on huomioitava. Tiedon tuottamisen tavoitteena oli tuoda esille niitä epäkohtia ja mahdollisia ratkaisuja, joita monikulttuurisessa työssä voi tulla yleisesti vastaan, mutta myös sitä millaiseksi ne määrittyvät väkivallan kokemusten kontekstissa. Väkivallan kokemusten ja avun saamisen valossa tulee huomioida, että vaikka irtaantumista rajoittavat tai estävät syyt ovat pitkälti universaaleja, voi maahanmuuttajanaisten kohdalla siihen vaikuttaa myös kulttuuriset syyt tai yhteiskunnan rakenteissa olevat tekijät, jotka luovat naisille epävarmuutta.

Intersektionaalisuuden kuvauksissa esitin alussa väittämän siitä, että intersektionaalisuuden käsitettä vaivaa ”liukkaus” ja epämääräisyys ja jonka käsitteleminen tutkimuksissa jää usein pintapuoliseksi erojen kuvaamiseksi sen sijaan, että pyrittäisiin löytämään vastauksia siihen, miten sen avulla voidaan korjata erojen aiheuttamia ongelmia. Analyysiä tehdessäni havaitsin useassa kohtaa sortuvani tähän erojen kuvaamiseen sen sijaan, että kuvailisin siihen löytyviä ratkaisuja. Intersektionaalisuudessa on kyse kuitenkin useiden erilaisten eriarvoisuutta tuottavien tekijöiden olemassaolosta, jotka ovat sisään rakentuneet yhteiskunnan eri instituutioihin, kulttuureihin, sukupuolittuneisiin valtasuhteisiin ja jopa ihmisyyden historiaan. Täysin asian ratkaisevien tekijöiden löytäminen tässä valossa on siis mahdoton tehtävä. Olen kuitenkin pyrkinyt tuomaan esiin myös niitä tekijöitä, joilla näihin eriarvoisuuteen liittyviin huomioihin voidaan pyrkiä vaikuttamaan turvakotityön arjessa ja käytännön työssä. Täysin ongelman poistavien ratkaisujen löytäminen ei ole mahdollista, mutta on tärkeää ymmärtää myös niitä tekijöitä, jotka vaikuttavat ihmisten toiminnan taustalla

Eettisessä pohdinnassani kuvasin maahanmuuttajanaisilta itseltään saatavan tiedon tärkeyttä väkivallan kokemuksissa ja siitä selviytymisessä. Omassa työssäni se ei ollut mahdollista tutkimuslupakysymysten ja haastateltavien löytämisen haasteellisuuden vuoksi. Aiheen merkityksellisyyden vuoksi olisi kuitenkin tärkeää, että myös heidän kokemuksiaan kuultaisiin. Lisäksi jäin pohtimaan turvapaikanhakijoiden tilannetta, joka oli melko näkymätön ryhmä haastateltavien puheissa. Turvapaikanhakijoita ei juuri ollut haastattelemissani turvakodeissa, vaikka myös heillä on oikeus saada turvakotipalveluja. Oma

hypoteesini asiasta on, että turvapaikanhakijoiden tilanne ei määriy lähisuhdeväkivallan kysymyksissä välttämättä yhtä vakavana muiden toimijoiden silmissä, koska he asuvat jo usein laitos-olosuhteissa turvapaikanhakuprosessin aikana. Näin voidaan ajatella, että asia on "silmiä alla" ja laitokset voivat tehdä itse toimenpiteitä mahdollisissa väkivaltatilanteissa, kuten muutama haastateltava asian näki. Tällaisia voivat olla muun muassa konkreettiset siirrot asiakkaiden asumisratkaisuihin. Vastaanottokeskuksissa ei kuitenkaan ole välttämättä väkivaltatyön erityisosaamista, joten jos apu jää vain pelkkien paikanvaihtojen varaan, jää asiakkaiden tietoisuus väkivallan ilmiöstä vähäiseksi. Näen, että turvakotipalvelujen yhdenvertaisen saamisen kannalta, kuten se turvakotilaissa on esitetty, olisi hyvä tarkastella näin myös sen toteutumista.

Lähteet

- Akar, Sylvia & Tiilikainen, Marja 2009: Katsaus islamilaiseen maailmaan. Naiset, perhe ja seksuaaliterveys. Toimittanut Laura Lipsanen. Väestötietosarja 20. Väestöliitto. Loimaa.
- Alanen, Pentti. 2014: Hermeneuttinen kehä ja kokeellinen tutkimus. Kustannus HD. Loimaa.
- Alitolppa-Niitamo, Anne; Söderling, Ismo & Fågel, Stina 2005: Olemme muuttaneet: Näkökulmia maahanmuuttoon, perheiden kotoutumiseen ja ammatillisen työn käytäntöihin. Väestöliiton Väestötutkimuslaitos ja Kotipuu ry. Vammalan kirjapaino Oy, Helsinki.
- Anis, Merja 2006: Lastensuojelun ammattilaisten tulkintoja maahanmuuttajasosiaalityöstä. *Janus* 14(2), 109–126. http://www.sosiaalipoliittinenyhdistys.fi/janus/0206/Anis_022006.pdf Luettu 14.3.2017
- Anis, Merja 2008: Sosiaalityö ja maahanmuuttajat. Lastensuojelun ammattilaisten ja asiakkaiden vuorovaikutus ja tulkinnat. Väestöliitto. Väestötutkimuksen julkaisusarja D 47/2008, Helsinki.
- AsiakasL Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (22.9.2000 2000/812).
- Berg, Kristiina 2012: Insha Allah - sosiaalityötä pakolaisasiakkaiden kanssa. Teoksessa Strömberg-Jakka, Minna & Karttunen Teija (toim.): Sosiaalityön haasteet. Tukea ammattilaisten arkeen. PS-Kustannus. Jyväskylä. 14–34.
- Burr, Vivien 2015: *Social Constructionism*. Kolmas painos. Ensimmäinen painos 1995. Routledge/Taylor Francis. East Sussex. Iso-Britannia.
- CEDAW 2001: Sopimusvaltioiden raporttien käsittely. Suomen 3. ja 4. määräaikaisraportti. Naisten syrjinnän poistamista käsittelevä komitea 24. istunto. 15.1.2.2.2001 <http://formin.finland.fi/public/default.aspx?contentid=67770> Luettu 14.12.2016
- Cox, Kathleen & Sullivan, Nancy & Reiman, Jennifer & Vang, Cher 2009: Highlighting the Role of Cross-Cultural Competence in Ethically Sound Practice. *The Journal of Social Work Values and Ethics*, Volume 6, Number 1 (2009).
- Crenshaw, Kimberlé 1991: Mapping the Margins: Intersectionality, Identity Politics, and Violence against Women of Color. *Stanford Law Review* (43), 1241–1299.
- Dasgupta, Shamita 1998: Women's Realities: Defining Violence against Women by Immigration, Race and Class. *Issues in Intimate Violence* 1998, Sage Publications, Thousand Oaks, 209–219.
- Davis, Kathy 2008: Intersectionality as a buzzword. A sociology of science perspective in what makes a feminist theory successful. *Feminist Theory* 9:1, 67–85. http://kathydavis.info/articles/Intersectionality_as_buzzword.pdf Luettu 12.1.2017.
- De los Reyes, Paulina & Mulinari, Diana 2005: Intersektionalitet : kritiska reflektioner över (o)jämlighetens landskap. Liber. Malmö
- Ellonen, Noora & Korhonen, Kaija 2007: Maahanmuuttajanaiset väkivallan kohteena. Teoksessa Martikainen, Tuomas & Tiilikainen, Marja (toim.): Maahanmuuttajanaiset: kotoutuminen, perhe ja työ. Väestötutkimuslaitoksen julkaisusarja D 46/2007. Vammalan kirjapaino Oy. Helsinki. 163-189. http://vaestoliitto-fibin.directo.fi/@Bin/0e24af0c484aaf308f0a32b5c1301d8c/1481219455/application/pdf/386433/Maahanmuuttajanaiset_e.pdf Luettu 15.12.2016

- Ewalds, Helena 2005: Kenelle lyönnit kuuluvat? Kuntaopas pari- ja lähisuhdeväkivallan ehkäisytyöhön. Sosiaali- ja terveysministeriö. Helsinki.
- Ewalds, Helena & Arponen, Aino & Manns-Haatanen, Heidi & Ruuskanen, Kristiina & Laaksonen, Sari & Huopalainen, Kristina & Virtanen, Miialiila & Tuormaa, Tuija 2013: Turvakotipalvelujen kansalliset laatusuositukset. Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos. Helsinki.
- Euroopan neuvoston yleissopimus naiseen kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta (53/2015). <http://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/2015/20150053> Luettu 12.01.2017
- Hakala, Juha T. 2008: Uusi graduopas. Gaudeamus. Helsinki
- Hall, Stuart 2003: Kulttuuri, paikka ja identiteetti. Teoksessa Lehtonen, Mikko & Löytty, Olli (toim.): Erilaisuus. Vastapaino. Tampere, 85–128.
- Hallamaa, Jaana & Lötjönen, Salla & Sorvali, Irma & Launis, Veikko (toim.) 2006: Etiikka ihmistieteille. Suomalaisen kirjallisuuden seura. Tietolipas 211. Helsinki, 11–30.
- Hammar-Suutari, Sari 2009: Asiakkaana erilaisuus – kulttuurien välisen viranomaistoiminnan etnografia. Yliopistopaino, Joensuu.
- Hannus, Riitta 2011: Tutkittua ja koettua. Teoksessa Hannus, Riitta & Mehtola, Sirkku & Natunen, Luru & Ojuri, Auli (toim.) 2011: Veitsen terällä. Naiseus ja parisuhdeväkivalta. Ensi- ja turvakotien liiton raportti 13. Ensi- ja turvakotien Liitto. Hämeenlinna, 201–230.
- Hansen, Saana & Sams, Anni & Jäppinen, Maija & Latvala, Johanna 2016: Kunniakäsitykset ja väkivalta. Ihmisoikeusliiton julkaisu. Helsinki.
- HE 186/2014. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi valtion varoista maksettavasta korvauksesta turvakotipalvelun tuottajalle
- Hearn, Jeff 1998: The Violences of Men: How Men Talk about and How Agencies Respond to Men's Violence to Women. Sage Publications, London.
- Heiskanen, Markku & Ruuskanen, Elina 2010: Tuhansien iskujen maa. Miesten kokema väkivalta Suomessa. HEUNIn tutkimusraportteja 66, Helsinki.
- Hirsjärvi, Sirkka 2009: Metodologiset ja teoreettiset lähtökohdat. Teoksessa Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula (toim.): Tutki ja kirjoita. Tammi. Helsinki, 123–166.
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2010: Tutkimushaastattelu: teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Yliopistopaino. Helsinki.
- Husso, Marita 2003: Parisuhdeväkivalta. Lyötyjen aika ja tila. Vastapaino. Tampere.
- Huttunen, Laura & Löytty, Olli & Rastas, Anna 2005: Suomalainen monikulttuurisuus: Paikallisia ja ylijäisiä suhteita. Teoksessa Rastas, Anna & Huttunen, Laura & Löytty, Olli (toim.) 2005: Suomalainen vieraskirja: Kuinka käsitellä monikulttuurisuutta. Vastapaino. Tampere.
- Hänninen, Kaija 2009: Neuvonta- ja palveluohjausmalli kuntoutussosiaalityön työikäntäntöjen jäsentäjänä. Teoksessa Forssén, Katja & Nyqvist, Leo & Raitanen, Anniina (toim.) 2009: Tutkiva sosiaalityö. Moniammatillisuus sosiaalityön mahdollisuutena. Talentia-lehti/Sosiaalityön tutkimuksen seura.
- Jokinen, Eeva & Könönen, Jukka & Venäläinen, Juhana & Vähämäki, Jussi (toim.): ”Yrittäkää edes!” Prekarisaatio Pohjois-Karjalassa. Tutkijaliitto. Helsinki.

- Juden-Tupakka, Soila 2007: Askelia fenomenologiseen analyysiin. Teoksessa Syrjäläinen, Eija & Eronen, Ari & Värri, Veli-Matti (toim.): Avauksia laadullisen tutkimuksen analyysiin. Tampere University Press. Tampere, 62–90.
- Juhila, Kirsi 2006: Sosiaalityöntekijöinä ja asiakkaina. Sosiaalityön yhteiskunnalliset tehtävät ja paikat. Vastapaino. Tampere.
- Jäppinen, Maija 2008: Suojattomuuden ja syyllisyyden siteet – naiset väkivaltaisissa parisuhteissa. Teoksessa Salmenniemi, Suvi & Rotkirch, Anna 2008: Suhteiden Venäjä. Gaudeamus Helsinki University Press. Helsinki, 213–238.
- Jäppinen, Maija 2013: Lähisuhdeväkivallan kokemus ja toimijuuden jännitteet - etnografinen tutkimus naisista venäläisten sosiaalikeskusten kriisiosastoilla. Teoksessa Virokannas, Elina & Väyrynen, Sanna (toim.): Varjoja naiseudessa. Uni-press cop. Kuopio, 148–175.
- Karkulehto, Sanna & Saresman, Tuija & Harjunen, Hannele & Kantola, Johanna 2012: Intersektionaalisuus metodologiana ja performatiivisen intersektionaalisuuden haaste. *Naistutkimus* 25 (2012). 17–28. <http://elektra.helsinki.fi/ezproxy.ulapland.fi/se/n/0784-3844/25/4/intersek.pdf> Luettu 10.01.2017
- Karhuvaara, Marjatta & Kaitue, Sanna & Ruuhilahti, Susanna 2013: Lähisuhdeväkivallan kartoittaminen ja siihen puuttuminen lastenvalvojan työssä. *Terveiden ja hyvinvoinnin laitos*. Tampere.
- Kanervo, Marianna & Nurmi, Reet & Gerbert, Natalie 2011: Maahanmuuttajanaisten auttaminen. Teoksessa Hannus, Riitta & Mehtola, Sirkku & Natunen, Luru & Ojuri, Auli (toim.) 2011: Veitsen terällä. Naiseus ja parisuhdeväkivalta. Ensi- ja turvakotien liiton raportti 13. Ensi- ja turvakotien Liitto. Hämeenlinna. 173–196.
- Karvinen, Synnöve & Pösö, Tarja & Satka, Mirja (toim.) 2000: Sosiaalityön tutkimus. Metodologisia suunnistuksia. Jyväskylän yliopisto. SoPhi. Jyväskylä.
- Kasturirangan, Aarati 2008: Empowerment and Programs Designed to Address Domestic Violence. *Violence Against Women* 14(12) 1465–1475.
- Keskinen, Suvi 2005: Perheammattilaiset ja väkivaltatyön ristiriidat. Sukupuoli, valta ja kielelliset käytännöt. Tampere University Press, Tampere.
- Keskinen, Suvi 2009: 'Me' ja 'muut'? Kunniaan liittyvä väkivalta median kuvauksissa. Teoksessa Tauro, Tanja & Van Dijken, Marjo (toim.). Kunnia konfliktina. Näkökulmia ilmiön tunnistamiseen ja ennaltaehkäisyyn. Mannerheimin lastensuojeluliiton Uudenmaan piiri, Helsinki. 16–29.
- Keskinen, Suvi 2012: Kulttuurilla merkityt toiset ja universaalin kohtelun paradoksi väkivaltatyössä. Teoksessa Keskinen Suvi & Vuori Jaana & Hirsiaho Anu (toim.) 2012: Monikulttuurisuuden sukupuoli. Kansalaisuus ja erot hyvinvointiyhteiskunnassa. Tampere University Press, Tampere. 291–320.
- Keskinen, Suvi 2014: Ylirajaiset perhesuhteet, väkivalta ja epävarmuuden tilat. *Janus vol. 22* (1), 19–34.
- Keskinen, Suvi 2017: Erojen näkökulma ylirajaisiin muuttoliikkeisiin ja sukupuolistuneeseen väkivaltaan. Teoksessa Niemi, Johanna & Kainulainen, Heini & Honkatukia, Päivi (toim.) 2017: Sukupuolistunut väkivalta. Oikeudellinen ja sosiaalinen ongelma. Vastapaino, Tampere. 269–285
- Kielijelppi 2010. <http://kielijelppi.virtamieli.fi/puheviestinta/nonverbaalinen-viestinta> Luettu 14.4.2017

- Korhonen, Kaija & Ellonen, Noora 2007: Maahanmuuttajat väkivallan uhrina. Poliisiammattikorkeakoulun tiedotteita 60/200. Poliisiammattikorkeakoulu. Tampere.
- Krug, Etienne & Dahlberg, Linda & Mercy, James & Zwi, Anthony & Lozano, Rafael 2005: Väkipalva ja terveys maailmassa – WHO:n raportti. Gummerus Kirjapaino Oy. Jyväskylä.
- Kyllönen-Saarnio, Eija & Nurmi, Reet 2005: Maahanmuuttajanaiset ja väkipalva. Opas sosiaali- ja terveystalan auttamistyöhön. Sosiaali- ja terveystministeriön op-paita 2005 (15). Helsinki.
- Laine, Timo 2010: Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma. Te-oksessa Aaltola, Juhani & Valli, Raine (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittavalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. PS-Kustannus. Jyväskylä, 26–45.
- Laki rikoslain muuttamisesta (2013/879).
- Lehtonen, Anja & Perttu, Sirkka 1999: Naisiin kohdistuva väkipalva. Kirjayhtymä Oy. Hel-sinki.
- Leppiman, Anu 2010: Arjen elämyksiä. Leiri- ja elämyspohjainen Arkipäivät-perhepal-velu sosiaalisen kokemuksen tuottajana. Akateeminen väitöskirja. Lapin yli-opisto.
http://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/67121/Leppiman_DO-RIA.pdf?sequence=
- LsL Lastensuojelulaki (13.4.2007/417).
- Maistraatit. http://www.maistraatti.fi/fi/Palvelut/kotikunta_ ja_ vaestotiedot/Turva-kielto/ Luettu 20.3.2017
- Martikainen, Tuomas & Tiilikainen, Marja 2007. Maahanmuuttajanaiset: Käsitteet, tut-kimus ja haasteet. Teoksessa Martikainen, Tuomas & Tiilikainen, Marja (toim.) 2007: Maahanmuuttajanaiset: kotoutuminen, perhe ja työ. Väestön-tutkimuslaitoksen julkaisusarja D 46/ 2007. Vammalan kirjapaino Oy. Hel-sinki. 15–37. [http://vaestoliitto-fi-bin.di-recto.fi/@Bin/0e24af0c484aaf308f0a32b5c1301d8c/1481219455/applica-tion/pdf/386433/Maahanmuuttajanaiset_e.pdf](http://vaestoliitto-fi-bin.di-recto.fi/@Bin/0e24af0c484aaf308f0a32b5c1301d8c/1481219455/application/pdf/386433/Maahanmuuttajanaiset_e.pdf) Luettu 15.01.2017
- Matela, Kari 2012: Sukupuoli- ja ikäsensitiivisyys ensi- ja turvakodin sosiaalityössä. Te-oksessa Strömberg-Jakka, Minna & Karttunen, Teija (toim.): Sosiaalityön haasteet. Tukea ammattilaisen arkeen. PS-kustannus, Juva. 74–102.
- Matthies, Aila-Leena 1993. Ekologinen lähestymistapa sosiaalityössä. Teoksessa Gran-felt, Riitta & Jokiranta, Harri & Karvinen, Synnöve & Matthies, Aila-Leena & Pohjola, Anneli (toim.): Monisärmäinen sosiaalityö. Sosiaaliturvan keskus-liitto. Helsinki, 229–252.
- Niemi-Kiesiläinen, Johanna 2004: Rikosprosessi ja parisuhdeväkipalva. WSOY. Helsinki
- Nikander, Pirjo & Zechner, Minna 2006: Ikäetiikka – Elämäkulun ääripäät, haavoittu-vuus ja eettiset kysymykset. Yhteiskuntapolitiikka 71 (85), 515–525.
- Nikupeteri, Anna 2016: Vainottuna. Eron jälkeisen vainon tunnistaminen ja uhrien koh-taaminen. Acta Universitatis Lapponiensis 336. Lapin yliopisto. Rovaniemi.
- Nyqvist, Leo 2001: Väkipalvainen parisuhde, asiakkuus ja muutos. Ensi- ja turvakotien julkaisu 28. Helsinki.
- Nyqvist, Leo 2004: Sukupuoli parisuhdeväkipalvan ammatillisessa kohtaamisessa. Teok-sessa Kuronen, Marjo & Granfelt, Riitta & Nyqvist, Leo & Kivipelto, Minna &

- Johanna & Laitinen, Merja & Uljas-Rautio, Katriina (toim.): Ajattele itse!: tutkimuksellisen lukutaidon perusteet. PS-Kustannus. Jyväskylä.
- Raatikainen, Panu 2004: Ihmistieteet ja filosofia. Gaudeamus. Helsinki.
- Rastas, Anna 2008: Antirasistinen tutkimusagenda – etiikkaa vai politiikkaa? *Sosiologia* 45(2), 149–153.
- Rauhala, Pirkko-Liisa & Virokannas, Elina 2011: Sosiaalityön tutkimuksen etiikka, opettaminen ja tietoarvo. Teoksessa Pehkonen, Aini & Väänänen-Fomin, Marja (toim.): Sosiaalityön arvot ja etiikka. PS-kustannus. Juva.
- Ronkainen, Suvi & Näre, Sari 2016 ”Intiimin haavoittava valta.” Teoksessa Sari Näre & Suvi Ronkainen (toim.): Paljastettu intiimi. Sukupuolistuneen väkivallan dynamiikka. Lapin yliopistokustannus. Rovaniemi.
- Ruohonen, Marita 2006: Perhe- ja lähisuhdeväkivallan vastaisen työn kehitys Suomessa. Teoksessa Perhe- ja lähisuhdeväkivalta 2006: Auttamisen käytäntöjä. Ensi- ja turvakotien liitto ry.
- Sarvimäki, Anneli 2006: Vanhustenhuollon tutkimus ja tutkimusetiikka. Teoksessa Topo, Päivi (toim.): Eettiset kysymykset vanhustenhuollon tutkimuksessa. Stakesin työpapereita 21. Stakes. Helsinki, 8–13.
- Siitonen, Juha 1999: Voimaantumisteorian perusteiden hahmottelua. *Acta Universitatis Ouluensis, Series E Scientiae Rerum Socialium* 37, Oulu. <http://jultika.oulu.fi/files/isbn951425340X.pdf> Luettu 18.3.2017
- Siljander, Pauli 1998: Hermeneuttisen pedagogiikan pääsuuntaukset. Oulun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan tutkimuksia. 55. University of Oulu.
- Sisäministeriö 2016: turvapaikanhakijat <http://www.intermin.fi/fi/maahanmuutto/turvapaikanhakijat> Luettu 02.11.2016.
- Sosiaalihuoltolaki (30.12.2014/1301).
- Sosiaali- ja terveysministeriö: Maahanmuuttajien sosiaaliturva, hyvinvointi ja terveys. Maahanmuuttajien oikeudet palveluihin ja tukiin <http://stm.fi/maahanmuuttajien-hyvinvointi> Luettu 15.11.2016.
- Soydan, Haluk & Jergeby, Ulla & Olsson, Erik & Harms-Ringdahl, Mari 1999: Socialt arbete med etniska minoriteter. En litteraturöversikt. Centrum för utvärdering av socialt arbete. Liber, Stockholm.
- Säävälä, Hannu & Nyqvist, Leo & Salonen, Santtu 2006: Väkivallan olemus. Teoksessa Säävälä, Hannu & Pohjoisvirta, Riitta & Keinänen, Eero. & Salonen, Santtu 2006: Mies varikolle. Apua lähisuhdeväkivaltaan. Oulun ensi- ja turvakoti ry. Oulu. 17–29.
- Talentia Ry (Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö) 2013: Arki, arvot, elämä, etiikka. Sosiaalialan ammattilaisen eettiset ohjeet. Ammattieettinen lautakunta. 6. painos. Helsinki. http://www.talentia.fi/files/558/Etiikka-opas_2013_net.pdf Luettu 16.2.2017
- THL 2015: Mitä lähisuhde- ja perheväkivalta on? https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/lahisuhde_perhevakivallan_ehkaisytyo/lahisuhde. Viitattu 20.8.2016
- THL 2016: Turvakotipalvelut Suomessa. <https://www.thl.fi/fi/tilastot/tilastot-aiheet-tain/lasten-nuorten-ja-perheiden-sosiaalipalvelut/turvakotipalvelut> Luettu 22.11.2016
- THL 2017: Maahanmuuttajien palvelut. <https://www.thl.fi/sv/web/maahanmuuttajatjamonikulttuurisuus/maahanmuuttajien-palvelut> Luettu 14.3.2017.

- Toskala, Antero & Hartikainen, Katja 2005: Minuuden rakentuminen. Psykkinen kehitys ja kognitiivis-konstruktiiivinen psykoterapia. Jyväskylän Koulutuskeskus Oy. Otava. Keuruu.
- TkL Laki valtion varoista maksettavasta korvauksesta turvakotipalvelun tuottajalle (30.12.2014/1354).
- Turtiainen, Kati 2009: Kertomuksia uuden kynnyksellä – Luottamuksen rakentuminen kiintiöpakolaisten ja viranomaisten välillä. Janus vol. 17 (4) 2009, 329–345. <http://journal.fi/janus/article/view/50534/15299> Luettu 5.3.2017
- Turtiainen, Kati 2011: Riippuvuus pakolaisia vastaanottavassa sosiaalityössä. Teoksessa Pehkonen, Aini & Väänänen-Fomin, Marja (toim.): Sosiaalityön arvot ja etiikka. PS-kustannus. Juva.
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2013: Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Tammi. Helsinki.
- Valovirta, Elina 2012: Ylirajaisten erojen politiikkaa. Teoksessa Saresma, Tuija & Rossi, Leena-Maija & Juvonen, Tuula 2012: Käsikirja sukupuoleen. Vastapaino 2010, Tampere. 92–108.
- Valtioneuvoston asetus turvakotipalvelujen tuottamiselle asetettavista edellytyksistä (HE 2016/598)
- Valtonen, Kathleen 2008: Social Work and Migration. Immigrant and Refugee Settlement and Integration. Ashgate Publishing Limited. England.
- VastaanottoL Laki kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta (17.6.2011/746).
- Virkki, Tuija & Lehtikangas, Mari 2014: Monikulttuurisuus ja sukupuoli parisuhdeväkivaltaa kokeneiden naisten toimijuutta tukevassa työssä. Janus vol. 22 (2) 2014. 119–137. <file:///C:/Users/TARUJA~1/AppData/Local/Temp/51198-44781-1-PB.pdf> Luettu 16.1.2017
- Vuori, Jaana 2012: Arjen kansalaisuus, sukupuoli ja kotouttamistyö. Teoksessa Keskinen Suvi & Vuori Jaana & Hirsiaho Anu (toim.) 2012: Monikulttuurisuuden sukupuoli. Kansalaisuus ja erot hyvinvointiyhteiskunnassa. Tampere University Press, Tampere. 235–262.
- Väestöliitto 2016: Maahanmuuttajat. http://www.vaestoliitto.fi/tieto_ja_tutkimus/vaestontutkimuslaitos/tilastoja/maahanmuuttajat/ Luettu 12.11.2016
- Väänänen, Kristiina 2011: Miten selviytyä väkivallasta? Teoksessa Hannus, Riitta & Mehtola, Sirkku & Natunen, Luru & Ojuri, Auli (toim.) 2011: Veitsen terällä. Ensi- ja turvakotien liiton raportti 13. Helsinki, 109–132.
- YK:n kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskeva yleissopimus 1979: Sopimus voimaan Suomessa 67/1986. http://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsviite/1986/19860067?sopviite_id=19860067 Luettu 12.12.2016

Liitteet

Liite 1.

Haastattelun teemat

Taustatietoja:

- Koulutuksesi?
- Työhistoriastasi?
- Asemasi nykyisessä yksikössä

Turvakodissa tehtävä työ ja arki (yleisesti):

- Kertoisitko, millaisista tehtävistä työnkuvasi rakentuu?
- Kertoisitko millaisista tehtävistä tyypillinen työpäiväsi koostuu?
- Kertoisitko asiakaskohtamisista; mitä niissä tapahtuu, mitä niissä puhutaan ja miten?
- Työyhteisö (montako työntekijää, sukupuolijakauma, työnjako)?

Maahanmuuttajanaiset asiakkaina:

- Mistä ja miten maahanmuuttajanaiset pääsääntöisesti ohjautuvat turvakoteihin?
- Millaista väkivaltaa maahanmuuttajanaiset pääsääntöisesti kohtaavat?
- Koetko, että maahanmuuttajanaisten on helppo puhua koetusta väkivallasta?
- Naisten tieto ilmiöstä, palveluista ja lainsäädännöstä?
- Millaisissa tilanteissa olet kokenut onnistumisen "iloja" tai vastaavasti haasteita?
- Koetko, onko asiakaskohtamisissa eroja etnisesti suomalaisten naisten vs. maahanmuuttajanaisten kesken?
- Yhteinen kieli?
- Turvakotijakson jälkeen?
- Millaisia muita tekijöitä monikulttuurisessa väkivaltatyössä on huomioitava?

Monikulttuurinen osaaminen?

Liite 2.
TUTKIMUSLUPA-ANOMUS

1 (2)

Organisaatio

xx.xx.2017

Teen Lapin yliopistossa sosiaalityön pro gradu -tutkielmaa maahanmuuttajanaisten parissa tehtävästä väkivaltatyöstä turvakodeissa. Anon organisaatioltanne tutkimuslupaa oheisessa tutkimussuunnitelmassa kuvatun tutkielman aineistonkeruun suorittamiseen. Työ on laadullinen tutkimus, jonka tarkoituksena on selvittää turvakotien työntekijöiden tulkintoja maahanmuuttajanaisten kohtaamasta lähisuhdeväkivallasta ja työskentelyssä esiin nousevista erityiskysymyksistä ja niihin vastaamisesta. Tutkimuksessani olen kiinnostunut vain kokemuksistanne. Työssäni en kerää tai tule kysymään mitään asiakastietoihin liittyvää. Aineistonkeruun toteutan ensisijaisesti haastattelemalla puhelimitse väkivaltatyötä tekeviä työntekijöitä. Puhelut nauhoitetaan.

Tutkimus on ajankohtainen lisääntyvän maahanmuuton ja maahanmuuttajien parissa tehtävän työn monisäikeisyyden vuoksi. Tutkielman avulla voidaan saada tietoa siitä, millaisia osaamisen tarpeita maahanmuuttajanaisten parissa tehtävästä väkivaltatyöstä nousee esiin ja toisaalta millaista osaamista on jo kertynyt. Tavoitteena on, että tutkimuksen avulla voidaan saada uutta ja hyödynnettävää tietoa niin väkivaltaspesifiä työtä tekeville kuin muillekin väkivallan uhreja työssään kohtaaville työntekijöille.

Haen lupaa kevään 2017 aikana toteutettavaan aineiston keräämiseen eri turvakotipalveluja tarjoavista organisaatioista, joiden kautta voisin tavoittaa haastateltaviksi kuudesta kahdeksaan turvakotien työntekijää. Haastattelut toteutetaan puhelimitse teema-haastattelulla, jotka nauhoitetaan. Tutkimuksen aineistonkeruun toteuttamiseen liittyvistä asioista, kuten haastatteluajan sopimisesta sovitaan yhdessä haastateltavien kanssa.

Kaikissa tutkielman vaiheissa noudatan hienovaraisuutta ja tutkimuksen tekemisen eettisiä periaatteita, luotettavuutta, puolueettomuutta ja anonymiyyttä. Haastatteluita sekä siitä kertyvää materiaalia tullaan käsittelemään täysin luottamuksellisesti ja salassapitovelvollisuudesta huolehtien. Haastatteluun osallistuneiden nimiä tai henkilötietoja ei tulla julkaisemaan missään tilanteessa eikä valmiista tutkielmasta voi tunnistaa yksittäisiä työntekijöitä. Aineiston käsittely, säilyttäminen ja tallentaminen tehdään henkilötietolain mukaisesti. Aineisto myös hävitetään asianmukaisella tavalla opinnäytetyön valmistuttua.

Tutkielman on tarkoitus valmistua kevään 2017 aikana. Tutkielma painetaan Lapin yliopistossa. Se tarkastetaan tiedekuntaneuvoston kokouksessa ja valmistumisen jälkeen tutkielma on saatavilla Lapin yliopiston kirjastossa. Lisäksi toimitan kaikkiin haastatteluun osallistuvien edustamiin organisaatioihin omat painokset tutkielmasta.

Lisätietoja voi kysyä joko tutkielman tekijältä tai ohjaajalta (Liitteessä 2.)

2(2)

Opiskelijan yhteystiedot:

Taru Vitikka, YTK p.
xxxx-xxx xxx
xxxx@xxxx.fi

Päiväys _____ - _____ - _____ Hakijan allekirjoitus _____

Nimen selvennys _____

Tutkimuksen ohjaajan yhteystiedot:

Lapin yliopisto
Yhteiskuntatieteiden tiedekunta
Sosiaalityön koulutusohjelma
Professori Heli Valokivi
PL 122
96101 Rovaniemi xxx-xxx
xxx xx
xxxx@xxxx.fi

_____ Hyväksytty tutkimuslupa-anomuksen mukaisena

_____ Hylätty liitteessä esitettyjen perusteiden nojalla

Päiväys _____ - _____ - _____ Luvan myöntäjän allekirjoitus _____

Nimen selvennys _____

Päätös pyydetään toimittamaan pro gradu -tutkielman haastattelijalle sekä ohjaajalle (Heli Valokivelle) allekirjoitettuna sähköpostitse.

Liite 3.

Hei!

Saatekirje

Teen pro gradu -tutkielmaa maahanmuuttajanaisten parissa tehtävästä väkivaltatyöstä. Tutkielma on sosiaalityön pääaineopintohin kuuluva opinnäytetyö, jota suoritan Lapin yliopistossa. Työ on laadullinen tutkimus, jonka tarkoituksena on selvittää turvakotien työntekijöiden tulkin-toja maahanmuuttajanaisten kohtaamasta lähisuhdeväkivallasta ja työskentelyssä esiin nousevista erityiskysymyksistä ja niihin vastaamisesta. Tutkielman avulla voidaan saada tietoa siitä, millaisia osaamisen tarpeita maahanmuuttajanaisten parissa tehtävästä väkivaltatyöstä nousee esiin ja toisaalta millaista osaamista on jo kertynyt. Tavoitteena on, että tutkimuksen avulla voidaan saada uutta ja hyödynnettävää tietoa niin väkivaltaerityistä työtä tekeville kuin muillekin väkivallan uhreja työssään kohtaaville työntekijöille. Tutkimus on ajankohtainen lisääntyvän maahanmuuton ja maahanmuuttajien parissa tehtävän työn monisäikeisyyden vuoksi. Aineistonkeruun toteutan ensisijaisesti haastattelemalla puhelimitse väkivaltatyötä tekeviä työntekijöitä. Puhelut nauhoitetaan.

Haastattelumuotona toimii teemahaastattelu, jossa haastattelu etenee tiettyjen teemojen mukaisesti. Haastattelurunko on laitettu liitteeksi ja **toivon, että voisitte tutustua siihen etukäteen**. Toiveena on, että pystyisimme keskustelemaan jostain **Teidän valitsemastanne asiakastapauksesta, jossa on ollut nähtävissä kulttuurierityisiä piirteitä sekä lisäksi piirteistä, joita olette havainneet yleisesti maahanmuuttajanaisten parissa työskentelyssä**. Olen kiinnostunut Teidän henkilökohtaisista käsityksistänne ja kokemuksistänne suhteessa tutkittavaan aiheeseen, jotka kaikinensa ovat tärkeitä ja hyödyllisiä opinnäytetyöni kannalta. Myöhemmin minulla voi nousta vielä kysymyksiä tai tarkennuksia koskien haastattelua, joten saatan pyytää haastattelun jälkeen vielä tarkennusta sähköpostitse. Samoin Teillä on oikeus tarkentaa tai korjata kertomaanne tai esittää haastatteluun liittyviä kysymyksiä joko puhelimitse tai sähköpostilla.

Antamianne haastatteluja tullaan käsittelemään täysin luottamuksellisesti ja salassapitovelvollisuudesta huolehtien. Haastatteluun osallistuneiden nimiä tai henkilötietoja ei tulla julkaisemaan missään tilanteessa eikä valmiista tutkielmasta voi tunnistaa yksittäisiä työntekijöitä. Aineiston käsittely, säilyttäminen ja tallentaminen tehdään henkilötietolain mukaisesti. Aineisto myös hävitetään asianmukaisella tavalla opinnäytetyön valmistuttua.

Ystävällisin terveisin,

Taru Vitikka

Mikäli haluatte lisätietoja tutkimuksesta:

Taru Vitikka xxxx@xxxx.fi

p. xxxx-xxx xxx

Tutkimuksen ohjaajan yhteystiedot: Lapin

yliopisto

Yhteiskuntatieteiden tiedekunta

Sosiaalityön koulutusohjelma

Professori Heli Valokivi

PL 122

96101 Rovaniemi xxx-xxx

xxx xx xxxx@xxxx.fi